

**Regionmuseet
Kristianstad**
Landsantikvarien i Skåne

Uppåkra kyrkogård

Vård- och underhållsplan, 2018
Kerstin Börjesson och Åsa Jakobsson

E-Rapport 2018:22

© Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, 2018

www.regionmuseet.se

Dnr: L12.80-79-1385

Text: Kerstin Börjesson och Åsa Jakobsson

Foto: Kerstin Börjesson och Åsa Jakobsson

Granskning: Maja Jannerling, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne

Kartmaterial, ©Lantmäteriet, Gävle. Dnr 507-99-502

Innehåll

Inledning	5
Bakgrund	5
Mål och syfte	5
Metod	6
Andra verktyg och dokument	6
Lagskydd för kultur- och naturmiljö	8
Kulturhistorisk bakgrund	9
Kulturmiljö och fornlämningar	10
Arkeologi på kyrkogården	10
Fornlämningsmiljö.....	11
Kyrkogårdens historik.....	12
Beskrivning av kyrkogården	19
Omgivningar.....	21
Parkeringsplatser	21
Kyrkogårdens yttre begränsningar	21
Grindar och ingångar	22
Gångar.....	22
Belysning och servicestationer	22
Urnlundar	22
Askgravlund.....	23
Allmänt om kyrkogårdens gravvårdar.....	23
Arkeologiskt stenmaterial	23
Byggnader	25
Träd.....	26
Planteringar.....	26
Naturlig flora	26
Djurliv	27

Kvartersbeskrivning – kvarter I.....	29
Kvartersbeskrivning - kvarter II – V	30
Kvartersbeskrivning - kvarter VI	31
Kvartersbeskrivning - kvarter 139.....	32
Kvartersbeskrivning - kvarter 140 och 141	33
Kyrkogårdens kulturhistoriska och biologiska värden.....	35
Värdebeskrivning.....	36
Fornlämningsmiljö	36
Kyrkogårdshistoriska värden	36
Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser	36
Gravvårdar.....	37
Byggnader.....	37
Biologiska värden	37
Vårdkrav.....	40
Åtgärdsbehov	42
Yttre begränsningar.....	43
Entréer och grindar.....	43
Gångar och tillgänglighet	43
Gravplatser	43
Gravvårdar.....	43
Gravplatsplanteringar	44
Byggnader.....	44
Toaletter och WC	44
Planteringar	44
Träd	45
Djurliv	45
Förslag på växter.....	46
Målsättning och utveckling.....	47

Ordförklaring.....	48
Källmaterial.....	49
Bilaga 1 – Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser- och gravvårdar.....	1
Bilaga 2 – Fotobilaga kulturhistoriskt värdefulla gravplatser- och gravvårdar	21

Skåne län med Staffanstorps kommun markerat.

Inledning

Vård- och underhållsplan för Uppåkra kyrkogård är utförd av Regionmuseet Kristianstad/Lands-antikvarien i Skåne på uppdrag av Uppåkra församling. Fältarbete och rapportskrivning utfördes våren 2018 av antikvarie Kerstin Börjesson och biolog Åsa Jakobs-son. Uppåkra kyrkogård är en medeltida kyrkogård och skyddas enligt KML 4 kap som kyrkogård invigd före 1940. Vård- och underhållsplanen har utformats i enlighet med Kulturmiljölagen och de föreskrifter som finns för 4 kapitlet samt gällande direktiv från Lunds stift och Länsstyrelsen i Skåne.

Bakgrund

År 2012 utkom föreskrifter till Kulturmiljölagen 4 kapitel. Genom de nya föreskrifterna finns ett lagstadgat krav på en vård- och underhållsplan. Föreskrifterna

anger vissa krav på hur vård- och underhållsplanerna ska utformas:

- Ägare till kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser ansvarar för att en vård- och underhållsplan finns.
- Planen ska redovisa hur objekten ska vårdas och underhållas så att det kulturhistoriska värdet inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas.
- Såväl sedvanligt underhåll som tillståndspliktiga åtgärder ska framgå av planen.
- Planen revideras med 10 års intervall.
- Länsstyrelsen ska ges möjlighet att yttra sig över planen.

Fastighetsuppgifter

Objekt	Uppåkra kyrkogård
Fastighetsbeteckning	Stora Uppåkra 8:4
Socken	Uppåkra socken
Kommun	Staffanstorps kommun
Fastighetsförvaltare	Uppåkra församling
Areal	20 227 m ²

Uppåkra kyrkogård ligger på samma plats som en medeltida kyrkogård. Den nuvarande kyrkan ligger mitt på kyrkogården. På kyrkogården finns askgravlund och urngravplatser. Kyrkogården har totalt 1033 gravplatser.

Mål och syfte

Med bakgrund av kulturmiljölagen samt föreskrifterna till kulturmiljölagen är syftet med vård- och underhållsplanen att lyfta fram och tydliggöra kyrkogårdens kulturhistoriska värden. Planen ska ligga till grund både för kyrkogårdens dagliga skötsel och större åtgärder. Målsättningen med arbetet är att kyrkogårdens värden ska bevaras. Genom vård- och underhållsplanen ska:

- Kyrkogården vårdas på bästa möjliga sätt så att de kulturhistoriska värdena säkerställs och utvecklas.
- Tillståndshanteringen för såväl kyrkogårdsförvaltningen som länsstyrelsen underlättas.
- Förvaltningen få en vägledning i det konkreta vårdarbetet med riktlinjer och prioriteringar.

- De kulturhistoriska värdena för kyrkogårdsbesökare och allmänheten tydliggörs.

Ytterligare riktlinjer som tagits fram för upprättande av vård- och underhåll gäller för Lunds stift. Planerna ska innehålla fyra delar: kulturhistorisk dokumentation, värdebeskrivning, trädvårdsplan och utvecklingsplan.

Metod

Vård- och underhållsplanen består av en kunskapsdel där kyrkogårdens historia och dess nuvarande uppbyggnad beskrivs. Historiken grundar sig på arkiv- och litteraturstudier samt annan tillgänglig litteratur, kartor och ritningsmaterial. Nulägesbeskrivningen av kyrkogården omfattar Uppåkra kyrkogård. Inom detta område har byggnader, gångsystem, gravkvarter, gravplatser och gravvårdar samt växt- och djurliv inventerats och beskrivits. Särskild vikt har lagts vid att beskriva kyrkogårdens karaktär.

Beskrivningen av kyrkogårdens historik och de fysiska anläggningarna utgör underlag till en beskrivning av kyrkogårdens kulturhistoriska värden. I kyrkogårdens kulturhistoriska värden ingår även en gravplatsinventering som redovisas i rapportens bild- och textbilaga 1 och 2. Inventeringen av gravplatserna utgår från tidigare utförd dokumentation av gravvårdar, se nästa stycke. Utifrån kunskapsdelen med historik, nulägesbeskrivning samt värdebeskrivningen har vårdkrav till följd av kyrkogårdens kulturhistoriska värden formulerats. Vård- och underhållsplanen redogör också för aktuella åtgärdsbehov.

Kartbild över Uppåkra med Uppåkra kyrkogård markerad. Utdrag ur Kulturmiljöprogram Skåne. Länsstyrelsen i Skåne.

Andra verktyg och dokument

Trädvårdsplanen för Uppåkra kyrkogård är framtagen av biolog Åsa Jakobsson i samarbete med arboristfirman Svearb AB. En dokumentation av kyrkogården och inventering av gravanordningar genomfördes un-

der hösten 2009 av Svensk Kyrkogårdskultur, Pål Reijer. Det finns en äldre trädvårdsplan som upprättades 2008 av arborist Håkan Nilsson.

Uppåkra socken ligger strax söder om Lund och Höje å. Socknens gräns är markerad med blått streck på satellitkartan och Uppåkra kyrka är markerad med röd pil. Motorvägen delar socknen i två delar. Väster om kyrkan och platsen för den gamla kyrkbyn ligger Hjärups stationssamhälle intill Lundavägen. Landskapet kring bebyggelsen är ett utpräglat fullåkerslandskap. På kartan är också fornlämningar markerade.

Lagskydd för kultur- och naturmiljö

KULTURMILJÖLAGEN (1988:950)

Kyrkogården skyddas enligt *Kulturmiljölagen 4 kap (11-14§§)* såsom kyrkligt kulturminne. Kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser tillkomna före 1940 får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd från länsstyrelsen. Detta gäller även vissa yngre kyrkobyggnader och begravningsplatser utvalda av Riksantikvarieämbetet.

För att få genomföra väsentliga förändringar som kan påverka det kulturhistoriska värdet behövs tillstånd från länsstyrelsen. Tillstånd krävs t.ex. för utvidgning, uppförande eller ändring av byggnader, murar, portaler eller andra fasta anordningar samt större förändring av plantering, trädbestånd och beläggning av gångar. Till fast anordning hör murar, portaler, fasta hägnader, staket, häckar, träd, dammar samt enskilda gravplatser av kulturhistoriskt värde som tillfallit upplåtaren. Enskilda gravanordningar såsom gravvårdar, staket eller stenramar utgör en del av kyrkogårdens helhet och karaktär. Länsstyrelsen ger besked om vad som behöver tillståndsprövas.

Kyrkogården ligger inom fornlämningsområde benämnt *Uppåkra 5:5* och skyddas enligt *Kulturmiljölagens 2 kap*. Fornlämningen omfattar Uppåkra gamla bytomt utsträckning. Kyrkan och kyrkogården ingår också i fornlämningsområdet Uppåkra 5:1 som är ett boplatsoområde från järnåldern. Områdets utbredning kan ses på karta sida 12. Inom

fornlämningsområdena är alla ingrepp i mark, utöver den normala gravgrävningen tillståndspliktiga då de kan beröra under mark dolda fornlämningar. Eventuella fynd av fornlämningar måste rapporteras till länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan lämna mer information om gällande regelverk.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

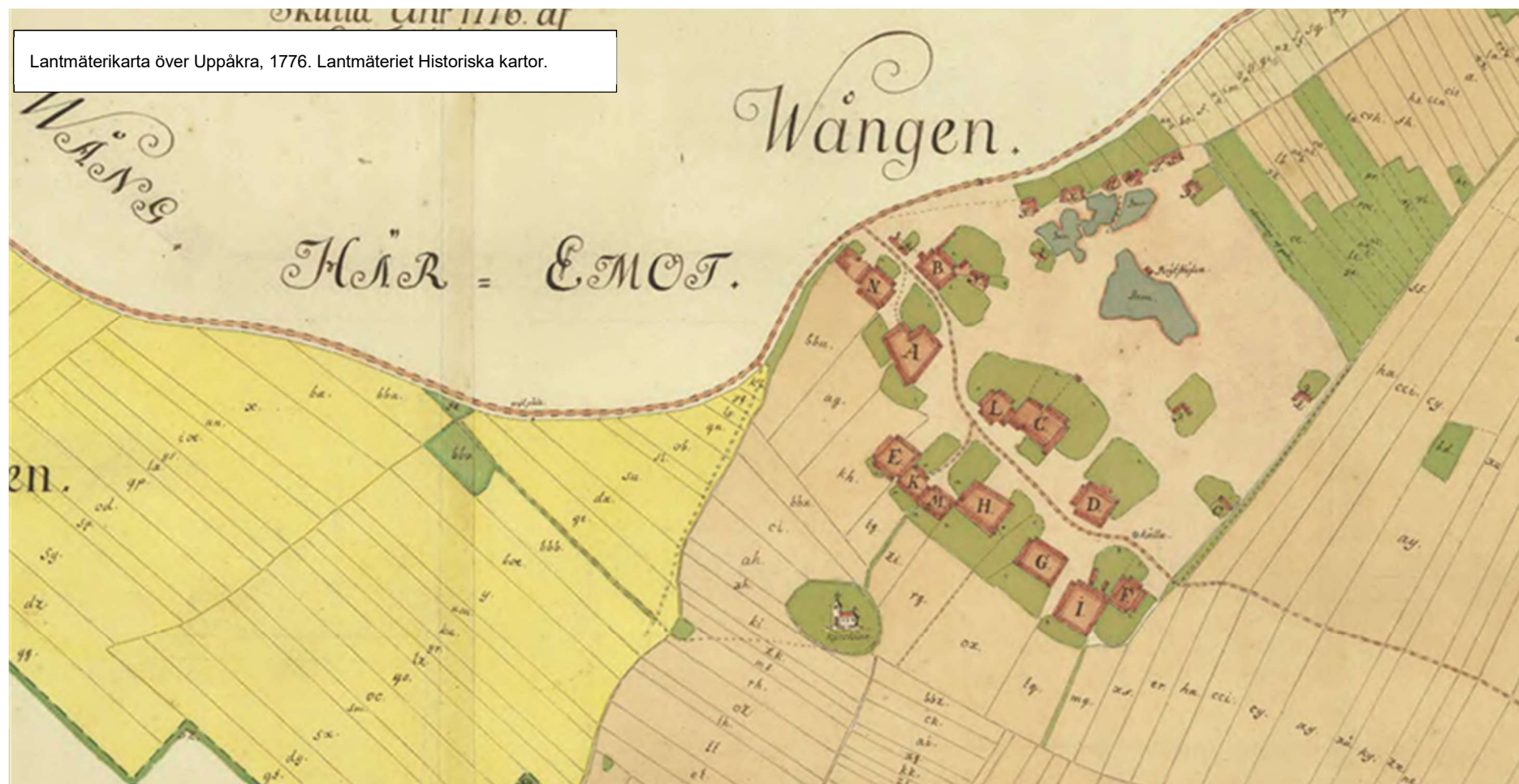
Kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader skyddas även i PBL. En byggnad som är särskilt värdefull ur kulturhistorisk synpunkt får inte förvanskas och ska underhållas så att de särskilda värdena bevaras. Ändring och flyttning av en kulturhistoriskt värdefull byggnad ska utföras varsam samt med hänsyn till dessa värden och byggnadens karaktärsdrag. Rivningslov får inte ges till byggnad eller byggnadsdel som bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens kulturhistoriska värde. Planläggning och bygglov handläggs av kommunen och ska ske med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värden. De kulturhistoriska värdena ska säkerställas genom skydd i detaljplan eller områdesbestämmelse. I detaljplan eller områdesbestämmelse kan byggnader skyddas mot rivning samt mot förvanskning så att dess karaktärsdrag bevaras. Byggnader men även träd och andra landskapselement kan vara skyddade i plan.

Alléer på kyrkogårdar, det vill säga trädrader om minst fem lövträd, omfattas i de flesta fall av biotopskyddsbestämmelserna i miljöbalkens 7 kap (11§). Bestämmelserna gäller alléer utmed vägar,

tidigare vägar och även alléer som finns i ett övrigt öppet landskap. Bestämmelserna gäller också stenmurar som angränsar till jordbruksmark. I Beskrivning och vägledning om biotopen allé i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken sägs det att även en gångväg i vissa fall kan betraktas som väg.

I de fall där det finns fridlysta arter på kyrkogården gäller Artskyddsförordningen (2007: 845) Förordningen omfattar dels de arter som skyddas enligt EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv, dels vissa andra vilt levande arter som är hotade i Sverige. Fladdermöss är en djurgrupp som är vanlig på kyrkogårdar. Alla arter fladdermöss är fridlysta i Sverige.

Lantmäterikarta över Uppåkra, 1776. Lantmäteriet Historiska kartor.

Kulturhistorisk bakgrund

Kulturmiljö och fornlämningar

Arkeologiska fynd i Uppåkra visar att området har varit bebott långt före järnålderns stadsliknande bebyggelse. Nära kyrkan har en grav från bondestenåldern undersökts. Två gravhögar från bronsålderns slut eller tidig järnålder finns också i Uppåkra. Öster om Uppåkra fanns tidigare en våtmark vilken tycks ha använts som offermosse. I mossen har fynd från sten-, - brons och järnålder påträffats.

Uppåkra järnålderssamhälle

Under järnåldern växte ett protourbant samhälle upp i Uppåkra. Lämningarna efter denna bebyggelse är en av Sveriges viktigaste fornlämningar från järnåldern och påträffades av en slump 1934. Fornlämningen utgör lämningar efter en bebyggelse med handels- och hantverksplats som sträcker sig i tid från ungefär 100 f.Kr. – 1000-talet e.Kr. Undersökningar av fornlämningen startade först på 1990-talet och hittills har endast en liten del av det 4 hektar stora området undersökts. Undersökningarna har resulterat i flera spektakulära fynd såsom en stor hallbyggnad, eller ett träpalats, där de styrande i Uppåkra kan ha bott. Intill hallbyggnaden stod en hög byggnad av ceremoniell karaktär. Fynden i Uppåkra pekar på att Uppåkra var ett maktcentrum under järnåldern. En runsten har hittats i Hjärup vilken kan ha ett samband med Uppåkra. Runstenen står numera på Stenshögs gård i Hjärup dit den flyttades på 1880-talet.

Medeltida Uppåkra

Efter 1000 talet minskade järnåldersboplatsen i Uppåkra i storlek och dess betydelse verkar avta. Man tror att den medeltida staden Lund, grundad kring 990, övertog rollen från Uppåkra som regionens centrum. Under medeltiden bestod bebyggelsen i Uppåkra av

ett antal gårdar samlade norr om kyrkan. Uppåkra finns omnämnt i Knut den Heliges gåvobrev 1085. Gåvobrevet räknar upp jordegendomar som Knut skänkte till domkapitlet i Lund. I brevet omtalas flera ”bol” jordegendomar, men ingen kyrka omnämns. Namnet Uppåkra skrevs 1120 på latin *upacre maiore* och har betydelsen ”de högt belägne åkrarna”. Dagens kyrka i Uppåkra ligger på samma plats som en medeltida kyrka. Denna tros ha byggts under 1100-talet. Kristna gravar daterade till 1020 har dock påträffats på kyrkplatsen vilket gör det troligt att den medeltida stenkyrkan ersatte en äldre träkyrka på samma plats.

Uppåkra under 1800- och 1900-talen

Uppåkra socken omfattade byarna Stora och Lilla Uppåkra, Hjärup och Svarte Hjärup. Byn kring kyrkan, Stora Uppåkra, skiftades både genom storskifte och genom enskifte kring sekelskiftet 1800. I början av 1800-talet bestod Uppåkra by av 13 gårdar.

På 1850-talet anlades Södra Stambanan genom Hjärups bymarker. En hållplats placerades längre norrut än den 1909 uppförda järnvägsstationen Uppåkra. Till skillnad mot många andra platser uppkom inte något egentligt stationssamhälle i anslutning till järnvägen. Några mindre bostadshus och ett företag var den enda etableringen. Intill kyrkan på traditionell plats finns skolhuset och den under 1960-talet uppförda prästgården.

Uppåkras kyrkor

Den medeltida kyrkan uppfördes under 1100-talets slut och bestod av långhus och ett lägre och smalare kor med absid. Koret täcktes av ett tunnvalv, möjligen ursprungligt. Kyrkan byggdes till med ett västtorn

med samma bredd som långhuset under senmedeltiden. Vid denna tid kan också ett vapenhus vid långhusets norra sida ha byggts. Någon gång före 1842 hade långhusets mur förstärkts med tre stödpelare. År 1864 revs den medeltida kyrkan och en ny kyrka uppfördes av tegel i nygotisk stil efter ritningar av arkitekt William Klein. Den nya kyrkan ersatte både Uppåkras medeltida kyrka och en kyrka i Flackarp vilken revs samtidigt. Flackarp hade åtminstone sedan 1570 varit annex till Uppåkra. Den nya kyrkan i Uppåkra byggdes något förskjutet mot norr i förhållande till den medeltida kyrkoplatsen. Det medeltida korets södra grundmur ligger strax söder om den nuvarande södra kormuren. 1864 års kyrka består av ett högt torn i väster, ett brett långhus med gavelprydda sidor, kor och absid.

Arkeologi på kyrkogården

Kyrkplatsen har undersökts arkeologiskt vid ett antal tillfällen. År 1997–1999 genomfördes vissa forskningsundersökningar vid markarbeten i kyrkan. År 2003 genomfördes en arkeologisk undersökning med anledning av anläggandet av en parkering öster om kyrkogården. I hela området påträffades kulturlager från järnålder till modern tid.

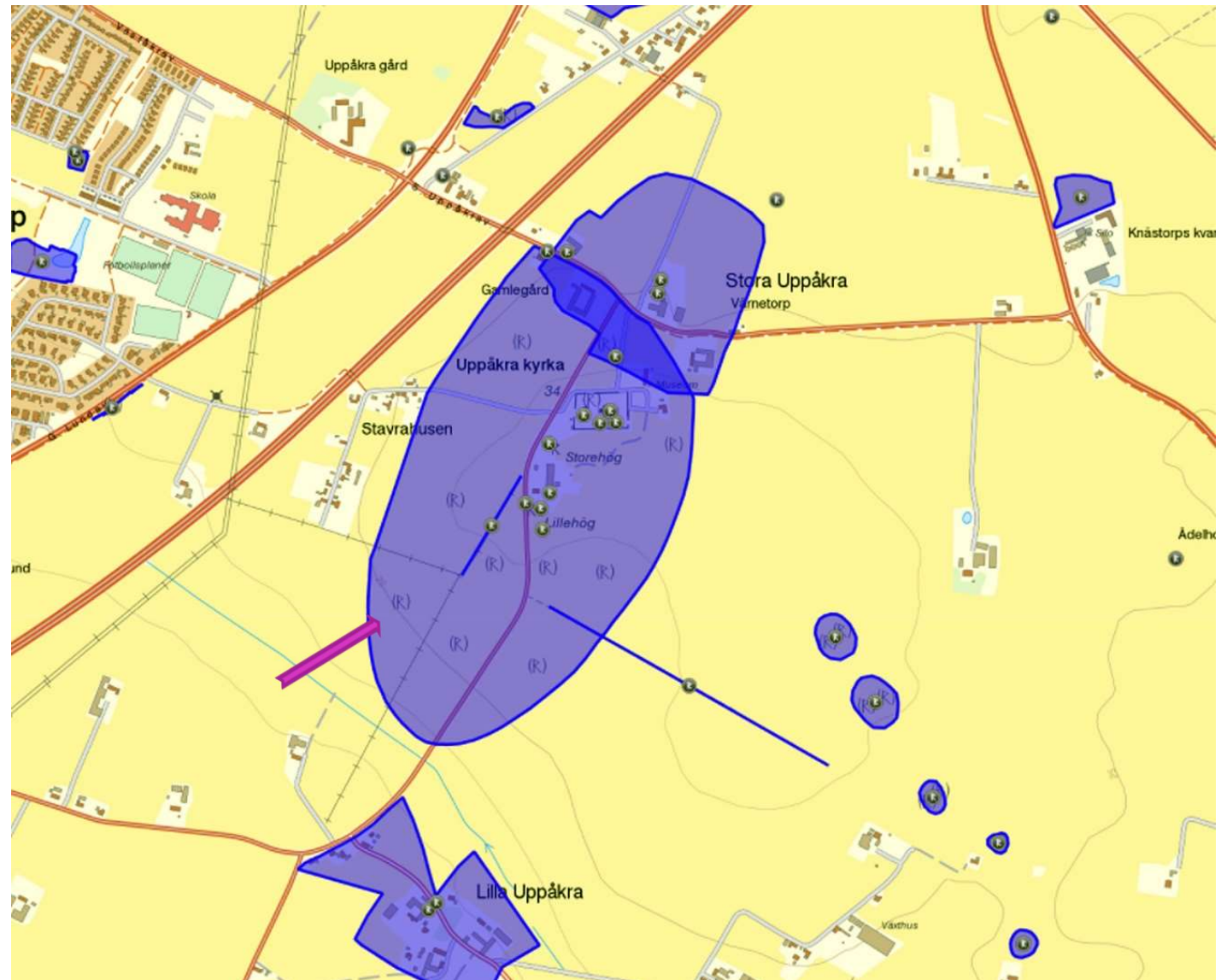
År 2007 påträffades grundstenarna till den medeltida kyrkan i samband med grävningsarbeten för dränering intill kyrkans södra sida. Ett antal provgropar grävdes inne och utanför kyrkan under 2008 då omrörda lager från järnålder och framåt påträffades. Vid fortsatta dräneringsarbeten 2009–2010 gjordes flera nya schakt där bland annat boplatlager från järnålder konstaterades. Vid det senare tillfället hittades en relikbehållare från 1000-talet i form av ett krucifix.

Fornlämningsmiljö

Kartan till höger är ett utdrag ur Riksantikvarieämbetets söktjänst Fornsök. De blåmarkerade ytor i kartbilden avbildar kända forn- och kulturlämningar. Kyrkogården och dess omgivningar ingår i fornlämningsområdet Uppåkra 5:1 vilket anger ett boplatsoområde från järnåldern. Området mäter ca 1100 x 600 m. Strax norr om kyrkan ligger fornlämningsområdet RAÄ-nr 5:5 vilket utgör Uppåkra historiska bytomt enligt lantmäterikarta från 1776. RAÄ-nr 3:1 sydväst om kyrkogården är en gravhög; Storehög och längre söderut ligger gravhögen Lillehög; RAÄ-nr 4:1.

Inom kyrkogården finns tre registrerade fornlämningar. RAÄ-nr 3:2 representerar en gravhög som enligt äldre uppgifter har funnits på kyrkogården. Uppåkra 5:2 markerar fynd av en skelettgrav från romersk järnålder samt brandgravar utan datering. RAÄ-nr 38 avser lämningarna efter Uppåkra medeltida kyrka. Kyrkogården ingår dessutom i RAÄ 5:1

Uppåkra är också utpekad som särskilt värdefull kulturmiljö i länsstyrelsens kulturmiljöprogram. I motiv för bevarande anges att området utgör en rest av det nu till stadslandskap exploaterade jordbruksområdet. De öppna åkermarkerna och den gamla landsvägsallén, liksom andra alléer och trädriddar, är av betydelse för helheten tillsammans med bymiljöerna. Gravhögen Bomhög är ett viktigt inslag i odlingslandskapet och tyder på att området varit en del av en forntida centralbygd. Uppåkra station och de få bostäderna intill är tidstypiska för tiden kring 1900.

Under 2013 genomfördes en arkeologisk förundersökning vid renovering av kyrkan golv. Vid undersökningen påträffades grundläggningen till den medeltida kyrkan, men inga tydliga rester från en äldre föregångare till denna kyrka. Däremot påträffades flera gravar anlagda enligt kristet mönster vilka kunde dateras till vikingatid-tidig medeltid (1100-tal). Dessa var anlagda före den medeltida kyrkan byggdes.

Kyrkogårdens historik

Den äldsta kyrkogården

Kyrkogården hade sannolikt fram till 1800-talets mitt samma storlek som under medeltiden då kyrkan anlades. Kyrkan låg ungefär mitt på kyrkogården som enligt en geometrisk karta från 1776 hade en oval form, omkring 95 x 65 m stor. Från norr gick en väg fram till kyrkogårdens norra sida och från söder ledde en väg från Lilla Uppåkra fram till kyrkogårdens östra del. Inga byggnader eller luckor (grindöppningar) är utmarkerade på ritningen från 1776 men sannolikt fanns ingångar från norr och öster. En stig verkar också ha funnits fram till kyrkogårdens södra sida.

Kyrkogårdsbegränsningen kan ursprungligen ha haft en enkel utformning, kanske i form av en vall och dike kombinerat med buskar eller stängsel. I protokoll från prostvisitation 1857 omtalas en kyrkogårdsmur av gråsten lagd i bruk. Innanför muren var träd planterade. Gravar uppläts efter fördelning vilket möjligen kan tolkas som att man inte tillämpade begravning i varv. Inga enskilda gravställen fanns. Begravningsplatsen bedömdes som tillräckligt stor vid detta tillfälle.

I en inventering av kyrkans minnesmärken från 1828 beskrivs några få gravvårdar på kyrkogården. Beskrivningen avser framför allt gamla inskriptioner

Uppåkra kyrkogård enligt 1776 års karta. Historiska kartor, Lantmäteriet.

och det är därför troligt att det fanns fler gravvårdar på kyrkogården som då inte klassades som minnesmärken. I nordvästra hörnet av kyrkogården fanns en gravvård över Adjunkten Sven Hylander (1797–1825). Denna gravvård finns ännu kvar på kyrkogården, se inventering nummer INR5. Norr om kyrkan fanns en gravvård över prebendehemman N°4 Stora Uppåkra, Åboen Nils Andersson (1780–1828) och hans hustru Elna Nilsdotter (1779–1828). Öster om kyrkan fanns två gravvårdar resta över kyrkvärderna Jacob Perssons döttrar från Lilla Uppåkra, Pigan Hanna Jacobsdotter (1810–1825) och pigan Ingar Jacobsdotter (1803–1825). I beskrivningen står inte angivet om dessa vårdar är av sten, trä eller järn. Väs-

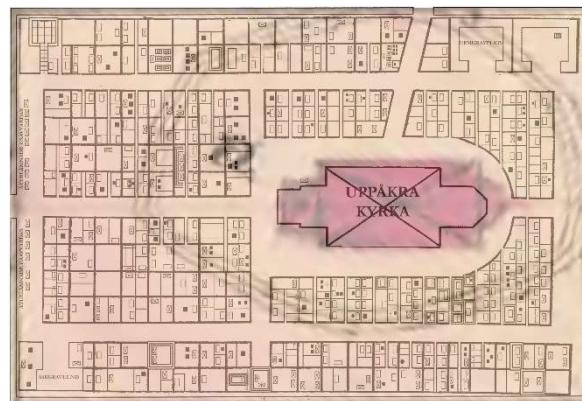
Ritning till kyrkogårdens utvidgande 1864. Historiska kartor, Lantmäteriet.

ter om kyrkan omnämns däremot en ”liksten” tillhörande nämndemannen Nils Olsson född i Önnerup 1752 och död 1814, och hans hustru Elna Bengtsdotter född i Hjärup 1755 och död 1813. Beskrivningen anger att inga runstenar fanns på kyrkogården. Inne i kyrkan fanns ett par gravhällar. Den ena tillhörde Ifvan Wandal (1625–1693), professor i Lund och pastor i Uppåkra och Flackarps församlingar samt hans dotter Kerstine Wandal (1691–1694). Gravstenen finns uppsatt i det nuvarande tornets bottenvåning. En annan sten tillhörde Anders Johansson Björk, Löjtnant till häst (1652–1699). Denna sten är numera försvunnen.

År 1864 revs den gamla kyrkan i Uppåkra för att ge plats åt den nya kyrkan. Inga begravingar skulle heller göras på Flackarps kyrkogård i fortsättningen vilket innebar att Uppåkras kyrkogård behövde utvidgas. Kyrkogården utvidgades samma år som kyrkan stod färdig. Utvidgningen skedde framför allt mot söder och väster genom att ytterkanterna rätades ut så att kyrkogården fick en rektangulär form. Den östra gränsen drogs i linje med ovalens östra sida och norra gränslinjen drogs längs med ovalens nordligaste punkt.

Den nya kyrkogården inhägnades med en hagtornshäck och utanför denna ett försänkt dike. I häcklinjen hade också stormträd av alm och ask planterats. Kyrkogården delades in i 96 gravplatser för hemmanen och ett större jordstycke i nordöstra hörnet för övriga församlingsmedlemmar där liken skulle begravas i varv.

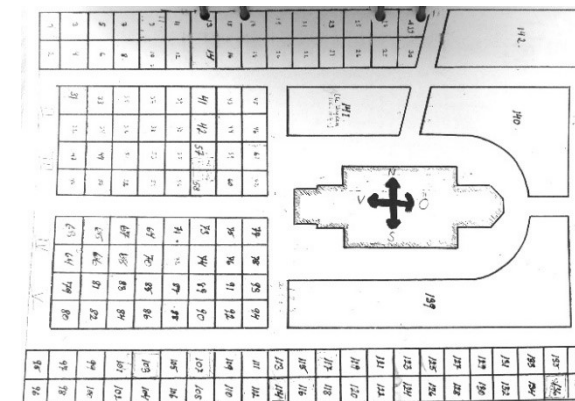
År 1885 byggdes ett par avträdeshus invid kyrkogården. Enligt en skrivelse från 1940-talet gjordes en indelning i gravställen i regelbundna kvarter avdelade med häckar först under senare hälften av 1800-talet. Detta skedde sannolikt någon gång mellan 1864–1899. Vid detta tillfälle tillkom sannolikt den planläggning som finns än idag med kvadratiske gravplatser inom kvarter med gångstråk från öster till väster (jfr bild till höger, gamla gravkartan). Utifrån en senare upprättad gravkarta verkar några kvarter närmast kyrkan, numrerade 139–142 ha saknat gravplatsindelning. Nummer 142 benämns i en beskrivning från 1940-talet som *allmänning*. Möjligen fanns äldre gravplatser kvar här vilket omöjliggjorde planläggningen i dessa områden. Benämningen allmänning tyder också på att område 142 har brukats som allmän gravplats.

Gamla kyrkogårdens ungefärliga utsträckning (svagt markerad med en ring) inom den nya kyrkogården. Den norra ingången kan ha lång tradition som ingång till kyrkogården då den ansluter till bygatan från norr. En äldre ingång har sannolikt funnits från öster.

Vid prostvisitation 1899 befanns kyrkan och kyrkogården vara i synnerligen prydligt skick. Det fanns plats för omkring 2000 gravar på kyrkogården. Dock anmärktes på att träden närmast kyrkan skulle behöva glesas ut för att få mer ljus och luft till kyrkan. På äldre fotografier av kyrkogården syns en inre trädkrans på kyrkogården, kring kyrkan. Sannolikt är det denna som avses. Vid nästa visitation 1907 hade hälften av träden nära kyrkan tagits ned.

I visitationsprotokoll från 1915 omtalas att några större fält på kyrkogården hade grässåts samt att flera gravplatser hade grustäckts för ökad prydnad. Det omtalas också att nytt ekonomihus hade byggts. I 1919 års inventering av lösa inventarier anges en gravsten från 1600-talet stående utanför västportalen. Inskription och ornamentik var då nästintill utplånad. Väster om södra portalen stod en kalkstensvård med

Gammal gravkarta till Uppåkra kyrkogård. De östra mittersta kvarteren verkar ha haft en annan planläggning än rutnätindelningen i övriga delar. Numreringen antyder att de har utgjort ett stort gravplatsområde utan indelning. Gravkartan kan utgå från kyrkogårdens planläggning vid 1800-talets slut.

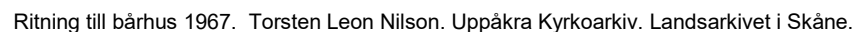
året 1695 upprest. Hällen hade en oval inskriptionstavla. Möjligen kan gravstenen vara den samma (tillhörande Anders Johansson Björk) som enligt en äldre beskrivning hade legat inne i kyrkan.

Vid biskopsvisitation 1923 nämner man en beslutad kyrkogårdsutvidgning. Denna utfördes troligen aldrig.

Dräneringsarbeten utfördes kring kyrkan vid dess inre- och yttre renovering i början av 1930-talet.

I kyrkorådets protokoll från 1938 beslutades att ett antal äldre gravvårdar som flyttats från sina ursprungliga platser skulle ställas upp vid kyrkogårdens nordöstra hörn. Möjligen var platsbristen orsaken då man räknade antalet lediga gravställen till 19, med plats för sammanlagt 78 gravar. Utvidgning av kyrkogården diskuterades också.

I visitationsprotokoll från 1950 omnämns kyrkogården som välvårdad och väl underhållen.

Under 1960 diskuterades utvidgning av kyrkogården och byggande av ett bårhus på området. En häck skulle planteras vid den nuvarande kyrkogårdens västra sida. En gammal häck skulle tas bort på södra sidan och ersättas med en ny av måbärshäck.

Under 1969 påtalades att den nordöstra delen av kyrkogården var i stort behov av omplanering och

uppsnyggning. Det beslöts att de vårdade gravplatserna skulle bibehållas och en gräsmatta anläggas kring dessa. Det gamla ekonomihuset norr om kyrkan, med redskapsbod, pannrum och toaletter, hade fått ett olyckligt läge på vägen intill mot nya prästgården. Av estetiska skäl ville man flytta anläggningen till öster om kyrkogården där avskrädeshögen var belägen. Skiss till nytt uthus infordrades. Ett anbud för ombyggnad av ekonomibygnaden antogs.

År 1970 beslöt man att uppföra en tillbyggnad till kyrkans ekonomibygnad enligt Ernst Jönssons ritningar. Ekonomihuset flyttades från norra sidan till den östra samt utvidgades. Arbetet utfördes av byggmästare Bror Hansson. Samma år lämnades ett förslag till nya planteringar av kyrkvaktmästare Albin Svensson. För området kring nya bårhuset föreslogs en skyddsplantering av spireabuskar mot det angränsande området i söder och väster samt gräsmatta mellan västra skyddsplanteringen och västra bårhusvägen samt en rosenrabatt närmast västra väggen. Svensson föreslog också ett par järngrindar i häckhöjd vid östra kyrkogårdsingången intill nya ekonomibygnaden. En vattenpost föreslogs på kyrkogårdens södra del vid mitten på södra avgränsningen.

Ett gammalt bårhus vid Uppåkra skola revs 1972.

Planering för utvidgning av kyrkogården

År 1968 genomfördes en avstyckning av mark från Uppåkra 8:3 för utvidgning av kyrkogården. Området begränsades i norr av befintlig kyrkogård, i öster och söder av odlad mark och i väster av ett fornminnesområde samt allmänna vägen Uppåkra – Tottarp. Förslaget till utvidgning av kyrkogården upprättades av trädgårdsarkitekt Johnny Sydvert 1971. Området skulle delas in i två delar; en för kistgravar (510 st.) och en för urngravar (ca 160 st.). Gravplatserna skulle

Foto av kyrkan och kyrkogården sannolikt vid 1900-talets början. Kulturmiljöbild RÅÄ.

utläggas i en sammanhängande gräsmatta med en mindre yta för blomsterplantering i anslutning till gravvården. Utbyggnaden skulle avgränsas med en plantering av lövbärande buskar och träd kombinerat med ett meterhøgt nätstängsel. Dränering av kistgravsområdet skulle utföras med dräneringsledningar i gångarna mellan gravraderna. Ledningarna skulle vara kopplade till stamledning i planteringen mot befintlig kyrkogård och anslutas till befintligt avlopp i områdets västra gräns. I visitationsprotokoll från år 1972 omnämns att kyrkogårdsutvidgningen ännu inte

Foto av kyrkan och kyrkogården sannolikt vid 1900-talets början. Kulturmiljöbild RÅÄ.

var utförd men planerade att verkställas om något år. Utvidgningen kom dock aldrig till utförande.

Historik från 1980-talet och framåt

I kyrkorådets protokoll 1983 beslutades att inrätta en uppställningsplats av gamla gravvårdar i sydvästra hörnet av kyrkogården. Möjlighet till att anlägga minneslund diskuterades. Återlämnade gravplatser diskuterades även i kyrkorådet 1984. Många gravplatser saknade vårdfond eller gravrättsinnehavare. Dessa an-

såg kyrkorådet borde jämnas och eventuella gravvårdar med kulturhistoriskt värde borde flyttas till lämplig uppställningsplats. Samma år presenterades förslag till minneslund utformat av Torsten Leon-Nilson. I förslaget var minneslunden förlagd väster om den nuvarande kyrkogården till skillnad från ett äldre förslag med placering mellan gravhögen och kyrkogården i söder. Minneslunden kom inte till utförande.

Ett beslut fattades under 1985 om att återlämnade gravstenar skulle grävas ned. Undantag skulle göras för de stenar som ansågs ha ett kulturhistoriskt värde. Dessa skulle ställas på lämplig plats. Ett staket som omgärdade familjen Malmros gravplats skulle tas bort med gravrättsinnehavarens tillstånd. Staketet var sönderrostat och gick inte att reparera. Anhöriga av Malmros-gravplatsen hade renoverat och iordningställt gravplatsen. Det beslöts under 1986 att samma gravplats skulle skötas som "grusplan".

Under 1986 hade landsantikvariern fått kännedom om att äldre gravstenar grävts ned intill kyrkan. En av gravvårdarna tillhörde Hans Bengtsson (1845–1921) på Stenshögs gård i Hjärup. Landsantikvariern rekommenderade församlingen att göra en kulturhistorisk inventering av sina gravvårdar. Enligt ett protokoll från samma år genomfördes inventeringen enligt landsantikvarierns rekommendationer. Hans Bengtssons gravvård är numera återplacerad på kyrkogården inom kvarter V.

År 1987 beslutades att en urnlund skulle projekteras och anläggas i nordöstra hörnet av Uppåkra kyrkogård. Klartecken till anläggandet gavs 1988. Beträffande urnlunden beslöts att gravstenarna skulle vara begränsade till 60 x 75 cm i bredd x höjd. Vissa anvisningar skulle gälla för liggande stenar. Kyrkorådet yrkade om komplettering av kyrkogårdsbelysningen.

Flygbild över Uppåkra kyrkogård från omkring 1930-tal. Utdrag ur Rogberg2004. Rättigheterna till bildmaterialet tillhör Kulturen i Lund.

En belysning med stolpar av järn monterades möjligen kring kyrkan och huvudgången vid 1980-talets slut.

Församlingen ville även anlägga en minneslund vid kyrkogårdens södra gräns. Ansökan om tillstånd fick dock avslag från länsstyrelsen. Frågan om en minneslund på Uppåkra kyrkogård återupptogs 1995. En representant från länsstyrelsen besökte kyrkogården

och informerade om att det nuvarande kyrkogårdsområdet var för litet för att anlägga minneslund i enlighet med de föreskrifter som fanns. En möjlig plats för en minneslund kunde däremot vara på mark söder om kyrkogården. Lämpliga platser till minneslund utsågs därefter av kyrkorådet under 1998. Dessa var i första hand på kyrkogårdens sydvästra hörn intill bårhuset och i andra hand på kyrkogårdens sydöstra

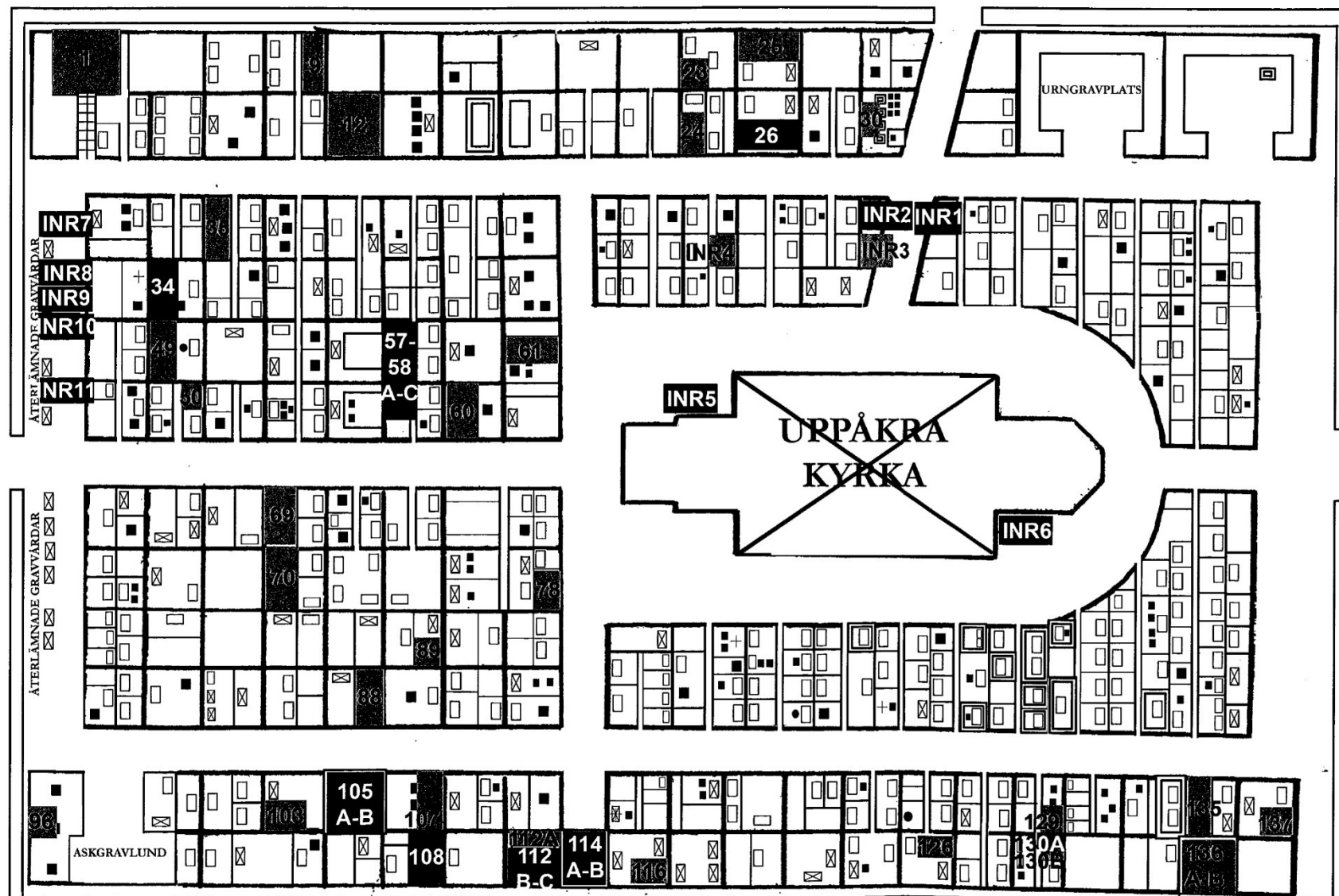
hörn intill pannrum och redskapsbyggnad. Dåvarande länsantikvarien Carl Axel Mildner var dock tveksam till valet av platser. Han ansåg också att en landskapsarkitekt borde anlitas för planering av minneslunden.

En askgravlund anlades år 2008 i kyrkogårdens sydvästra hörn. Handlingar till askgravlunden togs fram av Landskapsgruppen AB genom Monica Sandberg och Peter Eklund. Askgravlunden anlades i ett område med återlämnade gravplatser.

År 2008 inventerades träden på kyrkogården och besiktigas av arborist Håkan Nilsson. Vid detta tillfälle bestod trädkransen kring kyrkan av 37 träd av kastanj och lind och tre träd intill västra kyrkogårdsentrén. Trädkransen kompletterades samma år med två hästkastanjer.

En dokumentation av kyrkogården och inventering av gravanordningar genomfördes under hösten 2009 av Kyrkogårdskultur, Pål Reijer. De kulturhistoriskt värdefulla gravvårdarna finns markerade på plan (se bild nästa sida) och redovisas i bilaga 2.

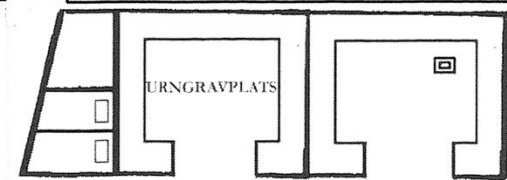
En ny besiktning av träden utfördes under 2012. Under 2012 ansökte församlingen om att fälla elva skadade träd av hästkastanj och lind. De skadade träden skulle ersättas med nya.

Gravplatsinventering från 2009, Svensk kyrkogårdskultur. De gravplatser som saknade gravplatsnummer gavs inventeringsnummer INR. Inventeringen delar upp de kulturhistoriskt värdefulla gravanordningarna i omistliga och värdefulla där omistliga har högst värde.

Beskrivning av kyrkogården

Kv 140

Kv 141

Kv 139

29 A-B C-D	30 A-H
27 A-H	28 E-H
25 A-H	26 A-D
23 E-H	24 E-H
23 A-D	24 A-D
21 A-H	22 E-H
	22 A-D
19 A-H	20 E-H
	20 C-D A-B
17 A-H	18 E-H
	18 B-D
15 C-D	16 E-H
15 E-F A-B	16 A-D
13 A-H	14 A-H
11 A-H	12 A-H
9 E-H	10 E-H
9 A-D	10 A-D
7 A-H	8 A-H
5 A-H	6 A-H
3 E-F	4 E-H
1 A-H	C-D A-B

Kv I

Kv II

45 A-H	46 A-H	61 A-B	62 A-C
43 E-H	44 F-H	61 E-H	62 E-H
43 C-D	44 C-D	61 F-H	62 F-H
41 E-H	42 E-H	59 A-H	60 A-H
41 A-D	42 A-D	57 A-D	58 A-D
39 E-H	40 E-H	55 A-H	56 A-H
39 A-D	40 A-D	53 A-H	54 A-H
37 E-H	38 E-H	53 C-D	54 C-D
37 A-D	38 A-D	53 E-H	54 E-H
35 E-H	36 E-H	51 A-H	52 A-H
35 A-D	36 A-D	51 C-D	52 C-D
33 E-H	34 E-H	49 A-H	50 A-H
33 A-D	34 A-D	49 C-D	50 C-D
31 E-H	32 E-H	47 A-H	48 A-H
31 A-D	32 A-D	47 C-D	48 C-D

Kv III

Kv IV

77 A-D	78 A-D	93 A-B	94 A-B
77 E-H	78 E-H	93 C-D	94 C-D
75 A-H	76 A-H	91 A-H	92 A-H
75 E-H	76 E-H	91 C-D	92 C-D
73 A-D	74 A-D	89 A-D	90 A-D
73 E-H	74 E-H	89 C-D	90 C-D
71 A-D	72 A-D	87 A-H	88 A-H
71 E-H	72 E-H	87 C-D	88 C-D
69 A-D	70 A-D	85 A-H	86 A-H
69 E-H	70 E-H	85 C-D	86 C-D
67 A-D	70 A-D	83 A-H	84 A-H
67 E-H	70 E-H	83 C-D	84 C-D
65 A-D	66 A-H	81 A-H	82 A-H
65 E-H	66 E-H	81 C-D	82 C-D
63 A-D	64 A-D	79 A-H	80 A-H
63 E-H	64 E-H	79 C-D	80 C-D

Kv V

Kv VI

137 A-H	138 A-H
135 E-H	136 E-H
135 A-D	136 A-D
133 E-H	134 E-H
133 A-D	134 A-D
131 E-H	132 E-H
131 A-D	132 A-D
129 E-H	130 E-H
129 A-D	130 A-D
127 E-H	128 E-H
127 A-D	128 A-D
125 E-H	126 E-H
125 A-D	126 A-D
123 E-H	124 E-H
123 A-D	124 A-D
121 E-H	122 E-H
121 A-D	122 A-D
119 E-H	120 E-H
119 A-D	120 A-D
117 E-H	118 E-H
117 A-D	118 A-D
115 E-H	116 E-H
115 A-D	116 A-D
113 E-H	114 E-H
113 A-D	114 A-D
111 E-H	112 E-H
111 A-D	112 A-D
109 E-H	110 E-H
109 A-D	110 A-D
107 E-H	108 E-H
107 A-D	108 A-D
105 E-H	106 E-H
105 A-D	106 A-D
103 E-H	104 E-H
103 A-D	104 A-D
101 E-H	102 E-H
101 A-D	102 A-D
99 E-H	100 E-H
99 A-D	100 A-D
97 E-H	98 E-H
97 A-D	98 A-D
95 A-D	96 A-D

Schematisk gravkarta över Uppåkra kyrkogård (bearbetad till en kartbild utifrån församlingens gravkartor).

Kyrkogårdens östra entré. Till vänster syns ekonomibyggnaden med bland annat WC och förråd.

Omgivningar

Uppåkra kyrkogård ligger på toppen av en lång höjdpåta med sträckning i öst-västlig riktning. Höjden gör ingen markant stigning men i förhållande till det omgivande slättlandskapet har kyrkan ett mycket markerat läge. Väster om Uppåkra kyrkogård passerar den mycket gamla landsvägssträckningen Trelleborgsvägen och längre västerut på andra sidan motorvägen E22 löper gamla Lundavägen till Malmö. Öster om motorvägen har landskapet en påtagligt lantlig karaktär med spridda gårdar och öppen åkermark. Väster om motorvägen är bebyggelsen en förtätad landsbygd kring de större vägarna och ett område kring järnvägsstationen i Hjärup har karaktär av ett större villasamhälle. Lunds södra utkant ligger endast några kilometer norr om byn.

Uppåkra bys bebyggelse har inte påverkats av de senaste årtiondenas utbyggnad. Den lilla byn består av, för en kyrkby, typisk bebyggelse som ligger glest utspridd kring huvudvägarna. Bygatan löper norr om skolan och här ligger det gamla fattighuset och fyra

I söder gränsar kyrkogården till öppen åkermark med en låg stenrad och häck som begränsning.

bondgårdar. Gårdarna har samma gårdsläge som de hade innan skiftet. I den västra utkanten på väg mot Hjärup ligger den gamla bysmedjan. Längs Trelleborgsvägen sydväst om kyrkan ligger prästlönebostället från 1934. Inne på dess tomt ligger gravhögen Lille Hög och strax norr därom ligger gravhögen Store Hög. Ett tidigare bostadshus öster om kyrkan utgör numera kyrkogårdskontor.

Parkeringsplatser

En stor parkeringsplats med infart från norr finns öster om kyrkogården. En grusplan väster om kyrkogården medger också parkering men är inte skyltad som parkeringsplats. Här finns också cykelställ då många besökare kommer cyklande till kyrkogården.

Kyrkogårdens yttre begränsningar

Kyrkogården omges av en låg kallmurad stenmur som endast är ett par eller tre skift hög. Eftersom marken är högre på kyrkogården än omgivande marker har muren delvis karaktär av stödmur. Muren ligger som löst staplad sten. I muren ingår en hel del behugget

Kyrkogårdens norra grindparti. Ingången från byvägen i norr kan ha mycket gamla anor.

stenmaterial med både kvaderstenar och grövre tillhuggna stenar. Stenen är av blandad karaktär; Höör-sandsten, nordvästskånsk sandsten, dansk sandsten, kvartsit och krita. Merparten av stenarna är grovt tukade eller mer finhuggen kvadersten. Merparten är av sandsten och samtliga behuggna stenar kommer sannolikt från den rivna medeltidskyrkan. Åtminstone de kvaderhuggna, finhuggna stenarna kommer otvivelaktigt från kyrkan. Ett par av stenarna har ingått i den gamla kyrkans utsmyckning såsom profilhuggen sten i omfattningar eller dylikt. I muren förekommer också flisor från gamla gravstenar av sandsten och kalksten.

Norr om norra ingången till kyrkogården finns en gjuten kant med ett trappsteg upp till kyrkogården. Tidigare antas trappan ha lett direkt in till en av kyrkogårdens gravplatser. Numera finns urnlundens begränsningshäck ovanför trappan.

Södra mursträckningen ligger nästintill i nivå med marken utanför och enstaka synlig sten tycks mer vara senare, deponerat material. Den östra sidan av

Kyrkogårdens västra grindparti. En mittgång leder fram till kyrkan.

kyrkogården begränsas, söder om ingången, av ett ekonomihus sammanbyggt med en hög mur av gult tegel i hela dess längd. Mellan ekonomibyggnaden och kyrkogårdens begränsningshäck finns sannolikt rester av en mursträckning vilken numera är överlagrad och nästintill omärkbar.

Innanför stenmuren, runt hela kyrkogården, växer en klippt måbärshäck cirka en meter hög.

Grindar och ingångar

Till kyrkogården finns tre ingångar; från norr, öster och väster. De norra och västra ingångarna är identiska, med kraftiga tegelmurade grindpelare av gult tegel och dubbla grindar av smidesjärn utförda i nygotik. Tegelpelarna är murade med flera språng i en oktagonal planform med ett tandsnittslistverk i ovankant och avtäckta av kopparplåt. Grindarna är uppbyggda av ett snirkligt mönster av olika flerpassformer och svartmålade. Från grindarna leder breda grusgångar fram till kyrkan. Östra ingången till kyrkogården saknar grindpelare och grindar. Öppningen

Breda gångstråk löper parallellt inne på kyrkogården i öst-västlig riktning.

i den låga stenmursträckningen flankeras av två kastanjer. Södra sidan av kyrkogården saknar ingång då den gränsar till åker.

Gångar

Kyrkogården är indelad i åtta kvarter avgränsade från varandra med låga måbärshäckar. Kvarter 139–141 motsvarar ungefär den gamla kyrkogårdens utbredning. Gångarna är täckta av singel. Huvudgångarna är ett par meter breda medan gångstråken i gravraderna är smala, endast gångbredd. Runt kyrkan är gången bredast, omkring 3 meter bred.

Belysning och servicestationer

Belysning i form av gatlyktor med ljusglober finns intill entréerna till kyrkogården, utanför kyrkogårdens västra sida samt vid huvudgången kring kyrkan. Servicestationer finns i kvarter VI mitt på kyrkogårdens södra sida, intill östra ingången och norra ingången. Alla servicestationer är utrustade med soptunnor, vattenpost och vattenkannor. Redskapsställ finns också

Servicestation söder om kyrkan.

vid södra och östra stationerna. Anslagstavlor för kyrkan finns i anslutning till grindöppningarna väster och norr om kyrkogården.

Urnlundar

Askgravplatser finns i två urnlundar i kyrkogårdens nordöstra hörn före detta kvarter 142. Båda lundarna är grästäckta och kringgårdade mot väster, norr och öster av en hög idegranshäck. Mot gången i söder växer en måbärshäck med ingångsöppning i mitten. En ingång i idegranshäcken finns också mellan urnlundarna. Mitt i urnlunden finns en upphöjd kvadratisk plantering kantad av en låg mur av betongsten. I planteringen sker säsongvis plantering. Några buxbomsklot är planterade i den västra planteringsytan men i övrigt byts växterna ut efter säsong.

Gravplatserna är ordnade i rader av stående stenar utmed häckarna och liggande vårdar kring planteringen i mitten. Samtliga gravvårdar är små, av maskinhuggen sten. Stenmaterialet varierar från röd och

rosa till ljus- och mörkgrå granit. Framför de stående gravvårdarna finns en smal ram av sten som markerar en enskild planteringsyta. Vid de liggande stenarna är en del planteringar gjorda bakom stenen istället för framför. I planteringsramarna finns framför allt ettåriga växter men även enstaka mindre perenner, vaser och ljushållare. En del planteringsramar är fyllda med vackra stenar.

Askgravlund

I kyrkogårdens sydvästra hörn finns en askgravlund anlagd 2008. Askgravlunden ligger i anslutning till södra och västra gångstråken med ingång från norra sidan. Askgravlunden består av en stenlagd yta av granitplattor med en centralt placerad namnsten. Stenen är en hög fyrkantig granitsten på vilken namnplattor av metall monterats. Askgravlunden begränsas i väster av en gravplats omgiven av en hög idegranshäck, samt en gravplats i öster med begränsningshäck av buxbom. Planteringar kantade av stenram av granit finns mot söder och vid ingången till askgravlunden. Planteringsramarna har något rundade former i kontrast till kyrkogårdens i övrigt raklinjiga planläggning. Vid ingången finns också en sten som anger året då askgravlunden invigdes. På en grusad yta intill namnstenen finns en ljusbärare.

Lapidarium

Intill kyrkogårdens västra begränsning har äldre borttagna kalkstensvårdar ställts upp på en rad. Gravvårdarna är numer mycket svårlästa.

Två sandstenar intill korets södra sida. Den vänstra är sannolikt en medeltida gravhäll.

Allmänt om kyrkogårdens gravvårdar

Gravvårdar

När gravvårdsinventeringen gjordes år 2009 fanns 545 gravvårdar på kyrkogården (förutom urngravarna). Enligt inventeringen var 20 gravvårdar äldre än 1890 och 18 odaterade.

Gravvårdsinskriftioner

55 av gravvårdarna (enligt 2009 års inventering) angavs som familjegrav i inskription på gravvården. På 53 av gravvårdarna var gård- eller ett ortsnamn angivet. På nära hälften av gravvårdarna finns titlar som kan kopplas till lantbruket framför allt *Lantbrukare*, *Husägare* men också de lite ovanligare Hemmansägare och de ovanligare Åbo och Husman. Bland titlarna återfinns också olika tjänstemän och hantverksyrken samt titlar kopplade till kyrkan såsom kyrkvård, prost och präst. Intressant är också de fåtal kvinnliga titlarna såsom piga, barnmorska, husföreståndarinna,

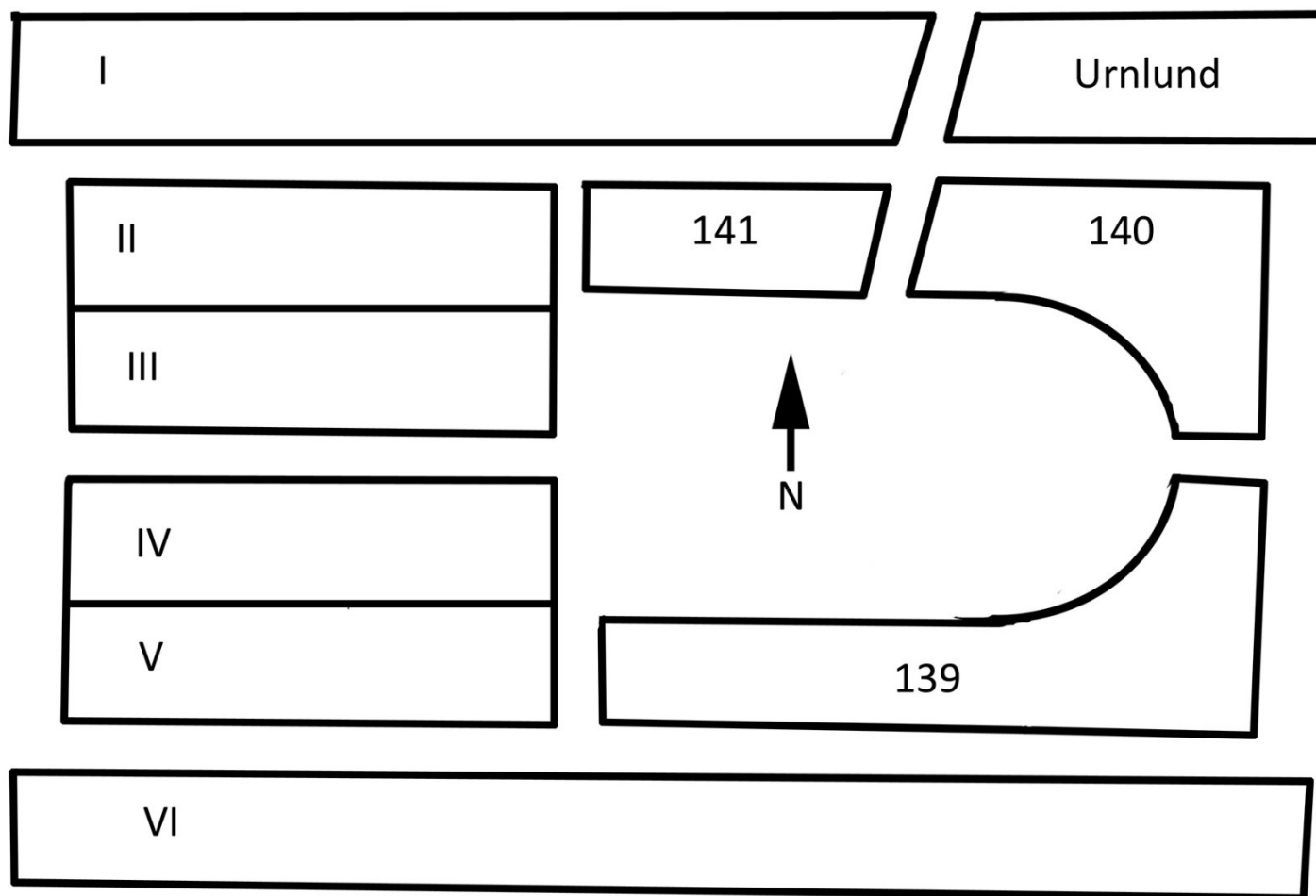

Profilhuggen sten i norra kyrkogårdsmuren.

sjuksköterska och öfverinspektörska. Den senare tillhör också den äldsta inventerade, daterbara gravvården på kyrkogården sannolikt uppförd kring dödsdatumet 1817 (se gravplats Kv III:57 A-D, 58 A-C i bilaga 2).

Arkeologiskt stenmaterial

Som tidigare nämnts är muren som omgärdar kyrkogården sannolikt till största delarna uppbyggd av sten från den gamla kyrkan. Intill koret på den nuvarande kyrkan ligger på kyrkogårdsgången ett par stenar av arkeologiskt värde. Den ena kan möjligen vara en grov Höörsandsten, vilken användes till de tidigaste kyrkorna. Det har spekulerats i om stenen kan ha varit altarsten i den gamla kyrkan. Den andra stenen har en flåthuggen profil längs sidorna och är sannolikt en romansk gravstenshäll.

Kvartersindelning på kyrkogården. Området där urnlunden ligger har tidigare haft numrering 142 (allmänning). Askgravlund ligger inom kvarter VI.

Ekonomibyggnaden vid kyrkogårdens östra sida och bårhuset i sydväst. Fotot till höger visar bårhusets gavelsida.

Byggnader

Bårhus

Vid kyrkogårdens sydvästra hörn ligger bårhuset från 1967. Bårhuset har en gjuten grundmur av cement och fasadmur av gult tegel. Gavlarna är spetsiga med krön som går upp ett stycke över yttertaket. Fasadteglet är murat i blockförband. I norra gavelsidan löper två lodräta band murade av snedställt tegel i sågtandskift. De snedställda ränderna i fasaden går igen i krönplåt och i den betonggjutna grunden. I södra gavelsidan är motsvarande lodräta partier utförda som en brädpanel över två dörrpartier.

Tre ytterdörrar finns till bårhuset. Huvuddörren i norr har en rak avtäckning upptill och smygarna vid sidorna är murade av snedställt tegel och något vinklade inåt. Porten består av två dörrblad av ek, utvändigt klädda med bruneloxerad plåt. Ursprungligen har dörren varit koppartäckt. Över dörren sitter ett latinskt kors av metall fäst i yttermuren. Två dörrar i

södra gavelsidan leder till förråd. Den ena dörren är lite större än den andra men i övrigt är de utförda på samma sätt; utvändigt täckta med brunmålad brädpanel. Ett fönster med karm och fönsterbåge av brunmålat trä finns mot väster. Fönsterglasat är spröjsat med blyspröjs.

Yttertaket är av eternitplattor. Avtäckning på gavelmurar är ännu av koppar, liksom fotrännor. Stuprör som tidigare varit av koppar har ersatts av brunmålad plåt.

Inne i bårhuset finns ett altarbord av grovhuggen granit. Över altaret, på väggen, hänger ett kors av ek. Golvet är av röda tegelplattor väggarna är vitmålade och taket är av obehandlad furupanel

Ekonomibyggnad

Den nuvarande ekonomibyggnaden vid kyrkogårdens sydöstra gräns byggdes 1970 efter ritningar av Ernst Jönsson. Byggnaden har en betonggjuten grundsula och fasaderna består av gult tegel lagt i löpförband med halvtens förskjutning. Den norra delen

skiljer sig i utseendet på teglet från den södra halvan och är äldre. En ombyggnad gjordes kring år 2011 då kyrkans oljeeldade panna byttes till en pelletsanläggning. En del förvaring finns kvar i byggnadens södra del men huvudsakligen upptas den numera av pelletsanläggningen. I byggnadens norra del finns också ett redskapsskjul och wc. En större inkörsport finns från söder och ett par ingångar finns i öster och i norr. Ingångarna från öster består av enkeldörrar av vitmålad plåt medan dörrarna mot norr är av brunmålad träpanel. Taket är ett flackt sadeltak av svartmålad plåt lagd med bandtäckning. Hängrännor och stuprör är av

brunmålade plåt. Förråd, kyrkogårdskontor och maskinhall finns numera i en fastighet öster om kyrkogården.

Träd

Innanför begränsningsmuren kring kyrkogården finns en trädkrans av höga hästkastanjer. Trädkransen är numera utglesad då flera träd har tagits ned på grund av sjukdom. Förutom hästkastanjerna i kransen finns det två sorgeträd på kyrkogården, en tårbjörk och en hängbok.

Planteringar

Kyrkogården är mycket lummig med en hel del städsegröna barrväxter i form av gravplatsplanteringar och buxbom runt gravplatser. Under säsongen bidrar också måbärshäckar kring gångar och i begränsningshäckarna till grönskan liksom de höga kastanjerna i trädkransen. Övriga allmänna planteringar är begränsade till ett område kring bårhuset, askgravlund och urngravlund. De senare beskrivs under respektive gravplatskvarter. Bårhusets planteringar består av en spireahäck längs västra och södra sidorna. Intill entrén finns fyra klippta idegransklot.

Naturlig flora

Mellan kyrkogården och dess omgivning pågår ett flöde av naturligt förekommande arter av kärlväxter, mossor, lavar och svampar. Dessa lever i gräsvålar, grusytor, planteringar och på träd, murar och gravvårdar.

Få kärlväxter noterades förutom vanliga och lätt-spridda ogräs på några gravplatser. Prakttoppklocka, akleja och knölklocka, som alla är förvildade trädgårdsväxter, påträffades bakom gravstenar och i häckar. I kanten av åkermarken som angränsar till

En flora av lavar finns på trädens bark och bildar ett eget miniatyrlandskap. Förekomsten av mossor är sparsam.

kyrkogårdens södra delar finns det en större variation av kärlväxter. Åkern brukas troligen extensivt sedan 1990-talet eftersom de arkeologiska utgrävningarna som påvisat platsens betydande historia blev mer intensiva då. En extensiv skötsel är positiv ur många arters perspektiv och tillgången till gräsbeväxt mark intill kyrkogården bidrar till att fler arter söker sig hit.

Kyrkogårdens träd har påväxt av en mindre mängd arter av lavar. Mossor förekommer sparsamt, åtminstone på stammarnas nedre del. Vissa arter, som till exempel mjölig brosklav, blågrå mjöllav, hjälmrosett-lav, vägglav, ljuslav, lecanora spp. och skrynkellav, är talrika i antal bålur per träd medan andra arter förekommer mer sparsamt. Svart klotterlav hittades på två av träden.

Knölklockan är en art som kommit med människan men som spridit sig och klarar sig fint på egen hand.

På en av hästkastanjernas stam växer en rödlistad lav, grynig dagglav tillsammans med sin släkting gulknattad dagglav och andra mer allmänna arter. Hästkastanjernas bark har egenskaper som tilltalar arter som inte är starkt krävande gällande näring. Barken är inte starkt veckad i sin struktur och har en tendens att lossna i flagor.

Lavar och mossor trivs även bra på kyrkogårdens ytor av sten, dessa arter har dock inte studerats närmare under arbetet med denna plan. Ovanliga och rödlistade lavar förekommer sällan på gravstenar. Sådana kan däremot förekomma på kyrkogårdens murar och kyrkobyggnaden i sig men ingen specifik art har noterats denna gång.

Djurliv

Träden fyller många viktiga funktioner på kyrkogården, inte minst för djurlivet.

Många av dem är så kallade hålträd, vilket innebär att de har en tydlig hålighet i stammen och ibland även i större grenar. Ihåligheterna kan innehålla mulm, vilket är en kompostliknande massa av organiskt material som bryts ner av olika insekter och svampar. Mulm är en bristvara i landskapet då få gamla träd tillåts stå kvar så länge att håligheter hinner utvecklas. Ett antal hotade arter är helt beroende av ständig tillgång till mulm och stamhåligheter. 18 av träden på kyrkogården har noterats med håligheter och fler kan finnas men som inte går att upptäcka från marknivå.

Träd med väl utvecklade hål är också viktiga för vissa fågelarter och fladdermöss eftersom de kan fungera som boplatser och viloplats. Fladdermössen kan hitta gott om föda kring trädkransens grenverk och söker sig ibland till byggnader för dagvila och övervintring och är vanliga besökare i kyrktorn och på kyrkloft.

Kyrkogården används för födosök och skydd, av såväl häckande som övervintrande fåglar och av flyttare under vår och höst. Det är dock inget stort antal arter som har observerats under föreliggande inventering; Koltrast, ringduva, tornseglare och grönfink har noterats.

Fler arter häckar sannolikt på kyrkogården. Förutom duvor och småfåglar brukar trastar och kråkfåglar hitta lämpliga platser för sina nästen i trädkronor eller buskar. De buskar som är gröna året om blir extra värdefulla under vinterhalvåret när övrig grönnska är i vila.

Av däggdjur förekommer sannolikt igelkott, ekorre, hare, kanin och mindre gnagare mer eller mindre regelbundet på kyrkogården. Andra däggdjur kan

dyka upp sporadiskt. Det kan tänkas att grod- och kräldjur som padda, vanlig groda, åkergröda, snok, huggorm, kopparödla och skogsödla skulle kunna trivas i murens närhet inne på kyrkogården. Mindre och större vattensalamander förekommer troligen inte.

De flesta organismer på kyrkogården är i övrigt mer eller mindre osynliga. Bin, humlor, fjärilar, blomflugor och skalbaggar är några av dessa. Gravplatser med växter som innehåller nektar och pollen, besöks flitigt av olika småkryp.

Förutom det gröna intresserar vindskyddade ytor och den lagrade värmen i gravvårdarnas, murarnas och grusgångarnas stenmaterial många insekter. På Uppåkra kyrkogård är marken till största delen täckt med grus. En enda och förhållandevis liten gräsyta finns i området vid urnlunden i det nordöstra hörnet.

Genom att planera långsiktigt och agera eftertänksam kan man ta väl hand om kyrkogårdens växt- och djurliv. Samtidigt behålls en viktig del av kyrkogårdens upplevelsevärde som har stor betydelse för besökaren.

Överst till höger: En grönfink vilar i toppen av tuja. Den åretrunt gröna växtligheten är värdefull.

Mitten till höger: Även nyckelpigor hittar föda på kyrkogården, här vårdar de bladlöss för att få del av deras nektar.

Nederst till höger: Lavendel är en dragväxt för nektar- och pollenkrävande insekter och är betydelsefull för djurlivet.

Den västra av urnlundarna i kyrkogårdens nordöstra hörn.

Östra urnlunden i kyrkogårdens nordöstra hörn.

Lapidarium vid kyrkogårdens västra gräns, söder om grinden. (INR 7-11)

Plantering på askgravlunden.

Askgravlunden i kyrkogårdens sydvästra hörn.

Lapidarium vid kyrkogårdens västra gräns norr om grinden.

Vy över kvarter I vid kyrkogårdens norra sida sett från tornet samt samma kvarter sett från nordost. Högra bilden visar en av kvarterets mer välbevarade familjegravplatser med gravramar.

Kvartersbeskrivning – kvarter I

Struktur och gravplatskaraktär

Kvarter I är beläget längs kyrkogårdens norra sida intill trädkransen av höga kastanjer. Kvarteret består av 30 jämnstora gravplatser enligt den gamla gravkartan. Dessa har i verkligheten slagits samman till större eller delats upp i mindre vilket gör att storleken varierar. Med den nuvarande indelningen består kvarteret av 52 gravplatser. Femton av gravplatserna utgör en hel gravplats enligt den gamla indelningen medan övriga är mindre, halva storleken eller en fjärdedels storlek. De mindre gravplatserna är av sentida karaktär. Gravplatserna nås från norra huvudgången och smala gångstråk mellan varannan gravrad. Fler stora gravplatser finns i detta kvarter än i övriga delar av kyrkogården och många av dem är ordnade längs norrsidan av kvarteret. Samtliga gravplatser kringgärdas av buxbom och ytterkanten mot huvudgången kantas av måbär.

Gravvårdar

Av kvarterets gravplatser är 18 tomma på gravvårdar. Fem av dessa tillhör de stora kvadratiska gravplatserna. Många av gravplatserna med gravstenar bevarade är också återlämnade och skyltas som lediga. I detta kvarter återfinns många av kyrkogårdens äldsta gravvårdar. Ett totalt gravvårdar är från perioden kring 1800-talets slut och 1900-talets början. Av den tidigare inventeringen har åtta gravplatser pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla, se inventeringskarta sida 18. Ytterligare några bör bevaras på grund av deras kulturhistoriska värde. Flera stora gravplatser kan karaktäriseras som familjegravplatser. Särskilt värdefulla är de som representerar många generationer. Inga järnstaket finns bevarade men en gravplats inramas av sten och ytterligare en gravplats har en stenkant som tillsammans med huvudstenen upptar hela bakre kanten av gravplatsen. Gravplats I:1 A-H avviker från den gängse gravkulturen i kvarteret. Gravplatsen omges av en hög buxbomshäck och en mur av kalksten. Huvudstenen består också av kalksten

med inskriptionstavlor av koppar eller brons. Endast ett fåtal gravplatser i detta kvarter har en planteringsram av sten och infattningshäckar av buxbom finns enbart på en gravplats.

Växtlighet

Växtligheten inom kvarteret är sparsam vilket kan höra ihop med gravplatsernas höga ålder. Tjugotvå av gravplatserna saknar helt planteringar utöver buxbomsinramningen. Kring en del gravplatser är buxbomen gles och lämnar stora hål i inramningen. Övriga planteringar är ordnade på traditionellt vis ofta parvis intill gravvården. De symmetriska planteringarna består främst av rosor, hortensia, buxbom, pion och barrbuskar som tuja, cypress, en och idegran. Ett antal gravplatser är ordnade med huvudsten och ligande gravramar. I gravramarna finns vintergröna, rosor och funkia planterade. Några gravramar är helt tomma på växter. Växtmaterialet är traditionellt och förutom de redan nämnda hittar man även vårlökväxter på flera gravplatser, kantnepeta, ormbunke, azalea

och julros. Det vanligaste växtmaterialet är rosor, olika barrträd och buxbom.

Kvartersbeskrivning - kvarter II – V

Struktur och gravplatskaraktär

Kvarteren II-V har likartad karaktär och utgör den västra mittdelen av kyrkogården framför kyrkan. Enligt den gamla kyrkogårdsplanen omfattar dessa kvarter 64 kvadratiske gravplatser. Med nuvarande indelning utgör de 186 gravplatser. Endast 17 gravplatser har storleken av en hel kvadrat. Flertalet gravplatser kan ändå betecknas som relativt stora med dagens mått mätt. De minsta gravplatserna utgör en åttondel av den större kvadraten.

Liksom i kvarter I är gravplatserna i kvarter II-V ordnade parvis i rader med större huvudgångar från öst till väst. Huvudgångarna löper mellan kvarter I och II samt III och IV och mellan IV och V. Huvudgång mellan kvarter II och III samt IV och V saknas alltså, vilket gör att två kvarter upplevs som ett större. Skiljeväg mellan kvarteren är istället i form av en måbärshäck. Inne i kvarteren finns mindre gångstråk från öst till väst. Den ursprungliga planläggningen har nog varit som i kvarter I, med gångar mellan varannan gravrad, men gravplatsernas storlek och orientering har gjort att gångarna fått annan placering. Upplevelsen blir därför mer organisk och mindre strikt. Eftersom gravplatserna längst in mot mitten av stor-kvarteren är svårnådda har en del gångar fått göras över gravplatserna intill. Av samma praktiska skäl är gravvårdarna på en del större gravplatser vända mot norr eller söder, ut mot huvudgången. Mönstret är i övrigt att gravvårdarna är vända mot öst eller väst mot de mindre gångstråken.

Gravvårdar

Gravvårdarna i kvarter II-V har blandad karaktär men är framför allt från 1900-talet. Enstaka senare gravvårdar finns också liksom ett fåtal gravvårdar som kan vara från 1900-talets början. Gravvårdarna är av sten och stenmaterialet är olika beroende på deras ålder. De äldre gravvårdarna är huvudsakligen av diabas eller svart granit medan grå granit är dominerande från 1930-talet och framåt. Från 1970-tal och framåt finns enstaka gravvårdar av röd granit. Gravvårdarna håller måttlig storlek. De högsta gravvårdarna tillhör det sena 1800-talet till tidigt 1900-tal. Många tillhör lantbrukarfamiljer och har fungerat som familjegravplatser under flera generationer.

Ett exempel på en monumental gravvård är Lantbrukare Jöns Jönssons gravvård i kvarter III (III:49 A-D). Gravstenen är tidstypisk i diabas med spetsigt avslut. I samma gravrad, (III:50 E-F) finns ytterligare en monumental vård av rödaktig granit rest över kyrkvården Pehr Pehrsson och hans hustru Marna, sannolikt uppsatt kring 1915. Från 1917 är en hög gravvård av granit uppsatt över lantbrukare Ola J. Bengtsson Åkerslund. Gravvården har en stiliserad korsform och står på en hög sockel. Inskriften är utförd i relief.

En obeliskformad gravvård av diabas i kvarter II (kv. II:34 A-D) tillhör Hans Andersson och hans hustru Elna och kan möjligen vara rest redan 1898. En ovanlig form av familjegrav är lantbrukarna Sven Kristensson och Alfred Nilssons delade gravvård (II:46 A-H), en relativt hög gravvård av diabas. Av döma av utseendet tillhör vårderna 1900-talets första hälft. På samma gravplats finns också tre liggande gravvårdar efter medlemmar ur denna familj av lantbrukare.

Bland de äldre gravvårdarna finns en gravvård av sandsten från 1800-talets slut. Gravvården har rik

Vy över kvarter 5 sett mot nordost.

behuggning av murgröna i relief i en ram kring en inskriptionstalva av marmor samt en rund tavla av parian med motivet ”Dagen”, en kopia av Thorvaldsens relief föreställande Aurora. Ett krönkors har tidigare funnits på stenen. Några få gravramar av sten finns inom dessa kvarter. Inga murgrönskullar eller liknande traditionella gravmarkeringar finns, däremot kompletteras huvudstenarna ofta av mindre, liggande stentavlor. Ett intressant exempel på förändringar som skett inom gravstenstradition under senare år, är köns jämlika förhållande avspeglas i gravvården. Ett exempel på detta är makarna Lindfors gravvård från slutet av 1900-talet där kvinnans namn står längst till vänster och anger yrkestitel (IV:77 G-H). Högst upp står deras gemensamma efternamn.

Från 1930-talet och framåt ges monumentaliteten ett nytt uttryck genom breda gravvårdar som ofta kombinerats med kraftiga stenramar kring gravplatsen. Inom kvarter II-V finns ett flertal gravvårdar från perioden med detta uttryck. Denna tradition är framför allt tydlig under 1930-talet men finns fortfarande

Kvarter II-V. Vänstra bilden visar mittgången fram till kyrkan mellan kvarter III och IV. Bilderna till höger visar kvarter II-V samt angränsande kvarter I och VI sett från kyrktornet sett mot väster.

kvad i lite enklare former hos de större moderna gravvårdarna. Ett exempel på en modern gravvård med detta uttryck är kvarter IIII gravplatsnummer 70. Flera av dem är också vända mot öster eller väster ut mot huvudgången.

Endast ett järnstaket finns delvis bevarat på den sk. Malmrosgravplatsen (III:57 A-D). Sannolikt har det kringgårdat hela gravplatsen, som kan ha förminskats. Gravplatsen upptas av tre stående kalkstensvårdar av traditionell karaktär med trekantskrön. Järnstaketet är utfört i nygotisk stil.

En av de mer ovanliga gravvårdarna står i kvarter II. Gravvården med gravplatsnummer II:32 E-F har formen av ett cirkelkors av järn med Kristusmonogrammet i mitten. Gravvården är från 1990-talet och tillhör prästerna Anders Olivius och Birgitta Olivius Kihlberg.

Växtlighet

Liksom i kvarter I kringgårdas gravplatserna allmänt av buxbom och måbärshäck utmed huvudgångarna och mellan kvarteren. Endast några enstaka gravar

har istället stenram kring gravplatsen. Inne på gravplatsen är infattningshäckar av buxbom ungefär lika vanligt som stenramar. Omkring trettio gravplatser har planteringsramar av buxbom och 32 har planteringsram av sten. I de flesta fall tillhör stenramen gravvårdar från senare delen av 1900-talet medan buxbomsramen tillhör en äldre tradition. Buxbom finns på ett tjugotal gravplatser antingen som inramningshäck framför gravstenen eller kring planteringar på gravplatsen, oftast symmetriskt placerat. Inramningar av planteringar representerar också en äldre tradition som kan ha varit vanligare förr.

Växtmaterialet i övrigt är begränsat och består främst av symmetriskt placerade barrträd. Några är friväxande medan idegran och buxbom är formklippta då de tål att beskäras. I några fall finns enbart rot kvar från barrträd som kapats. Några krypenar finns också. 47 gravplatser saknar helt planteringar och i många fall finns endast lite lökväxter som blommar till våren. Bland perenna växter syns framför allt

rosor och hortensia, några pioner och ölandstok. Liljekonvalj finns på en gravplats. Funkia och lavendel finns på flera gravplatser.

Kvartersbeskrivning - kvarter VI

Struktur och gravplatskaraktär

Kvarter VI utgörs av södra sidan av kyrkogården. Gravplatserna har ursprungligen samma kvadratiske storlek och är numrerade 95-138, dvs. 44 gravplatser. Dessa är numera indelade i 83 gravplatser. Den västra delen består av en askgravlund som upptar 3 ½ gravplats. Arton av gravplatserna utgör en hel kvadrat. En kvadrat i mitten används som servicestation med vattenpost. De större gravplatserna har framför allt bevarats mot södra sidan dvs. längst in i kvarteret från huvudgången på samma vis som i kvarter I. Nyare gravplatser har en åttondels storlek och merparten ligger söder om kyrkan, i kvarterets mitt. Endast 8 gravplatser saknar gravvårdar.

Kv. VI. Bild till vänster: Gravplats mitt i kvarter VI sett mot öster. Mittbild: Vy över kvarteret sett mot sydväst där de borte två raderna ingår i kvarter VI. Angränsande kvarter V syns i fonden.

Kvarter 139 har en småskalig karaktär.

Gravvårdar

De kvarvarande äldre gravplatserna ger ett intryck av att man gärna placerat monumentala gravplatser i detta kvarter. Monumentaliteten uttrycks dels genom gravplatsens storlek men också planteringar, steninramning och järnstaket. Många höga gravvårdar från sekelskiftet 1800/1900 finns i kvarteret. Även ett flertal mindre gravvårdar från 1900-talets första hälft har bevarats. En gravplats inramas av en kraftig stenram och tre gravplatser med äldre järnstaket finns. Ytterligare ett staket har sannolikt funnits men är borttaget nu (gravplats VI:136). Längst i väster markeras gravplats VI:95 av en kraftig idegranshäck. På två av gravplatserna finns traditionella gravramar av sten bevarade. I den ena växer vintergröna och i den andra rosor.

De senare gravplatserna har låga och små gravvårdar främst från 1900-talets andra hälft och framåt. De nyare gravplatserna ligger framför allt söder om kyrkan i kvarterets östra del.

Växtlighet

Den högre växtligheten i form av friväxande städsegröna buskar eller träd (tuja/cypress, idegran) finns framför allt på de äldre och stora gravplatserna. Ett par gravplatser utmärker sig genom prydnadsträd i form av en tårbjörk (gravplats VI:99 A-D) och en hängavenbok (gravplats VI:104 A-D). Den senare utgör ett mycket vackert inslag på kyrkogården. Under det täta grenverket växer spåda aklejoj. Ytterligare en gravplats utmärker sig vad gäller växtlighet. På gravplats nummer VI:120 finns en vildvuxen plantering i form av högvuxen järnek, buxbom och idegran. På gravplatsen finns också en krypen och funkia växer framför gravstenen.

Andra växter som registrerats inom kvarteret är olika varlökar, rosor, kärleksört, hortensia, lavendel, julros, oxbär, mahonia, murklocka, azalea, ormbunke, dagglåpa, murgröna, rosenspirea, pion och rhododendron. Samtliga förekommer sparsamt.

Kvartersbeskrivning - kvarter 139

Struktur och gravplatskaraktär

Kvarter 139 ligger söder om kyrkan med huvudgång på södra och norra sidorna. Intill kyrkans kor rundas kvarteret av och blir bredare mot öster. Kvarteret saknar äldre gravplatsindelning och har möjligen varit avsett för allmänna gravplatser där man tillämpat så kallad begravnings varv. Med dagens indelning finns 89 gravplatser inom kvarteret (motsvarande ungefär 26 gravplatser med äldre storlek). Gravplatserna ligger lätt åtkomliga från de båda huvudgångarna i söder och norr. Mellan varannan gravrad finns mindre gångar i likhet med övriga kvarter. I kvarter 139 är dock gångarna mer strikt genomförda vilket beror på att större gravplatser saknas. Gravplatserna har samma storlek på djupet medan bredden varierar något. De flesta gravplatserna har storleken av en fjärdedels kvadrat (jämför kvadratiska gravplatserna i kvarter I-VI) Ett undantag finns dock; gravplats 139:1, i kvarterets nordvästra hörn.

Gravplatser inom kvarter 140, till vänster, och kvarter 141 sett från öster. Till höger syns Gravplats 140:5 visar att den mycket gamla traditionen med gravplatskullar ännu är levande på Uppåkra kyrkogård.

Liksom övriga delar på kyrkogården kringgärdas kvarteret av måbärshäck medan buxbom kantar gravplatserna inne i kvarteret. Inga järnstaket finns i kvarteret. Åtta av gravplatserna har en modern form av steninramning av smal och maskintillverkad sten. Inga större stenramar finns inom kvarteret. Inne på gravplatserna är planteringsram av sten relativt vanligt, på 28 av gravplatserna, medan infattningshäck av buxbom finns på 25 av gravplatserna. Kvarteret framstår som det kvarter på kyrkogården som mest frångått den traditionella formen med buxbomshäckar kring och inom gravplatsen. Trots det är det övervägande intrycket att kvarteret har en traditionell karaktär.

Gravvårdar

De flesta gravvårdarna är från 1900-talets sista hälft och 2000-talet. Gravvårdarna låga och tillverkade av sten. Vanligast är de så kallade ”koffertstenarna” som är bredare än de är höga. Ett par gravvårdar är äldre och utgörs av två mellanhöga gravvårdar av diabas med slipad och polerad dekorhuggning. Stenarna står

på höga socklar. Ytterligare en lite högre sten finns inom kvarteret. Denna tillhör skräddarmästare Lars Larsson, död 1901. Stenen är av slätpolerad granit och har brutet krön. Titlarna på diabasstenarna; ”huse-gare”, ”smedmästare”, samt titeln ”skräddarmästaren”, tyder på att dess ägare tillhört en välbeställd arbetarklass. Ett antal gravvårdar tillhör 1900-talets mitt och är utförda i grå eller röd granit eller diabas. Inga gravramar eller murgrönekullar av äldre gravvårdstradition finns inom kvarteret. Ett tiotal gravplatser är återlämnade och saknar gravvårdar.

Växtlighet

Den vanligaste typen av växtlighet inom kvarteret är buskar eller friväxande barrträd såsom cypress, idegran, tuja och en. Buxbom förekommer också som parvis planterade klot. Andra vanliga växter är hortensia, rosor, och benved. Även dessa är oftast symmetriskt placerade på gravplatsen. Bland de mindre perennerna finns framför allt kärleksört, murklocka, julros, klockhyacint och murgröna. Av större växterna finns några få exemplar av dvärgsyren, lagerhägg och

rhododendron. Enstaka exemplar finns av näva, lavendel, funkia och ljung. Lökväxter är inte lika vanligt förekommande i detta kvarter som i övriga delar av kyrkogården.

Kvartersbeskrivning - kvarter 140 och 141

Struktur och gravplatskaraktär

Kvarter 140 och 141 ligger vid kyrkans norra sida med huvudgångar i ytterkanterna i norr och söder, mellan kvarteren och i öster och väster. Kvarteren har tillsammans ungefär 80 gravplatser på en yta som motsvarar kvarter 139. Både gravplatsstorlek och gångstråkens regelbundenhet i detta kvarter liknar kvarter 139. Anledningen till att området norr om kyrkan har delats i två kvarter är att gången till norra grunden löper mellan kvarteren.

De kvadratiske stora gravplatserna saknas helt i kvarter 140 och 141. Istället är gravplatserna ordnade i raka rader med gångstråk mellan varannan gravplatsrad som i kvarter 139. De större gravplatserna är

breda istället för djupa. De minsta gravplatserna består av ungefär en åttondels kvadrat och de största gravplatserna upptar ungefär fyra gravplatser av denna storlek i bredd. Vanligast är storleken av en fjärdedels kvadrat. En enda gravplats avviker med sin storlek gravplats 141: 22, 25. Denna upptar tre plus tre gravplatser fördelade på två gravplatsrader. Sammanlagt finns 81 gravplatsnummer (29 i kvarter 141 och 52 i kvarter 140).

Inom kvarter 140 finns flest tomma gravplatser på hela kyrkogården. Nära hälften av de 52 gravplatserna är tomma. I kvarter 141 är fyra gravplatser tomma. Sammanlagt i kvarteren har 9 gravplatser planteringsramar av sten och 10 av buxbom. En gravplats begränsas av stenram men i övrigt begränsas gravplatserna likt övriga kvarter av buxbom och måbärshäck. Fyra gravvårdar var vid tillfället för inventeringen nedlagda.

Gravvårdar

Gravvårdarna inom framför allt kvarter 140 är låga och många tillhör 1900-talets andra hälft. Även de äldre gravvårdarna är av mindre storlek. Gravvårdarnas storlek kan hänga ihop med att gravkvarteren på norra sidan av hävd har haft lägre status. Ofta användes norra sidan av kyrkogården till allmänning.

Särskilt utmärkande för den lågskaliga karaktären i kvarter 140 är Sven Strandbergs familjegrav, gravplats 140:32 (se bilaga 1). Huvudstenen är en mycket liten stående gravsten av diabas. Bland gravstenarnas titlar dominerar hantverksyrken eller yrken kopplade till järnväg eller industri såsom ”järnvägstjänsteman”, ”förman”, ”hantverksföreståndare” och ”skomakarmästare.” Titeln ”husägare” tillhör sannolikt också arbetarklassen. En annan grupp gravstenar bär inskriptionen familjegrav. Dessa saknar oftast yrkestitlar. På

det stora flertalet gravstenar saknas både titlar och be-teckningen familjegrav och gravstenarna har en an-språkslös karaktär. Gravstensmaterialet är svart, röd eller grå granit.

Inom kvarter 141 finns ett par lite högre gravvårdar tillhörande Banvakten A. Johnsson och Lantbrukaren Per Jönsson. Dessa tillhör några av de få äldre gravvårdarna inom kvarteret tillsammans med gravplatserna 141: 22, 25. Sannolikt har kvarteret tidigare haft lite högre status än kvarter 140 med både högre gravvårdar och större gravplatser. Flertalet gravvårdar inom kvarter 141 tillhör 1900-talets senare hälft.

Ett par äldre gravstenar av kalksten finns inom kvarteren. Dessa står placerade intill gången mellan kvarteren och kan stå på ursprunglig plats. Stenarna kan också ha flyttats hit efter reglering av kyrkogården.

En gravplats med gravram finns och på en gravplats finns gravkullar av vintergröna (140:5). Den senare representerar en äldre gravplatstradition trots att den tillhör 1900-talets mitt.

Växtlighet

Växtligheten i kvarter 140 och 141 är liksom i övriga delar sparsam. Framför allt inom kvarter 140 som utgör det skuggigaste området på kyrkogården och där många gravplatser är återlämnade. Enstaka barrträd finns parvis planterade vid sidorna av gravvårdarna, liksom rosor och vårlökväxter. Kvarter 141 har mer planterade växter vilket sannolikt hänger ihop med gravvårdarnas inte är lika gamla här. Olika barrbuskar såsom cypress, tuja, idegran liksom buxbomsklot är parvis planterade på gravplatserna. Därutöver är rosor vanligast liksom olika vårlökväxter. Några få exemplar av lavendel, benved, astilbe, hortensia och alunrot finns. I gravramarna på gravplats 141: 22, 25

växer funkia. På samma gravplats finns också ett av kyrkogårdens få gravplatsträd, som inte är ett barrträd; en sälg. På tretton av gravplatser finns planteringsramar av buxbom. Ungefär lika många planteringsramar av sten finns. En ny variant som uppträder på en del gravplatser är stenramar av runda stenar som lagts i en ring framför gravstenen.

Kyrkogårdens kulturhistoriska och biologiska värden

Värdebeskrivning

Fornlämningsmiljö

Uppåkra kyrkogård ligger mitt i ett av Sveriges största fornlämningsområden. Fornlämningen utgör en direkt länk till en förhistorisk by och handelsplats. Gravhögar intill kyrkogården bildar en kontinuitet till förhistorisk begravningsplats. Mycket tyder på att man också bedrivit någon slags kult på platsen. Kristna begravingar skedde på platsen för den nuvarande kyrkogården redan innan en stenkyrka byggdes någon gång kring 1100-talet. När kristendomen avlöser en hednisk kult på platsen, och omständigheterna kring detta, är inte närmare undersökt men Uppåkra kan vara en viktig nyckel till detta skeende eftersom platsen varit bebyggd under såväl hednisk tid som kristen tid och utan något tydligt tidsavbrott mellan dessa perioder. Som en del av denna fornlämningsmiljö har Uppåkra kyrkogård ett mycket högt kulturhistoriskt värde framför allt för den framtida forskningen inom ämnesområdet.

Till det arkeologiska materialet hör också sten i kyrkogårdsmuren som ingått i den medeltida kyrkobyggnaden samt ett par stenar utanför kyrkans södra sida. Stenmaterialet har ett viktigt byggnadshistoriskt värde.

Kyrkogårdshistoriska värden

Uppåkra kyrkogård är mycket välbevarad vad gäller struktur och planläggning huvudsakligen från 1800-talets slut. Denna planläggning bevaras genom dess indelning i kvarter och gångstråk. Uppdelningen av kvarteren i stora kvadratiske gravplatser finns framför allt bevarad längs norra och södra sidorna av kyrkogården.

Även stormträd, kyrkogårdsmur och häck tillkom när den nuvarande kyrkan byggdes och bildar därför en fin helhet med gravplatsindelningen och gångstruktur. Den nuvarande trädkransen kring kyrkan kan vara från 1900-talets första hälft.

Vid kvartersindelningen, kring 1800-talets slut, har man troligen tagit hänsyn till existerande gravplatsområden och exempelvis gårdsgravplatser. En gravplats är sannolikt bevarad från tiden före kyrkogårdens omläggning och den nuvarande kyrkan, den s.k. Malmrosgravplatsen. Eventuellt kan även några kalkstenshällar i kvarter 140 och 141 stå på eller i närheten av ursprunglig plats. Övriga gravvårdar som är äldre än 1864 har sannolikt placerats om och ställts upp på nya platser.

Kvarter 139–141 kan också vara en resta av en äldre kyrkogårdsstruktur som fanns redan när den nya kyrkan byggdes. Sannolikt har dessa kvarter avsatts för mindre gravplatser. Dessa delar har utgjort den medeltida kyrkogården och bör därför ha varit upptagen av gravplatser när planläggningen gjordes. Utsträckningen på dessa kvarter visar var den medeltida kyrkogården har legat. Norra och östra ingången till kyrkogården kan ha varit belägna ungefär på samma ställe på den medeltida kyrkogården. Dessa fragment av en äldre kyrkogård har ett stort kulturhistoriskt värde.

Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser

En lista på de kulturhistoriskt värdefulla gravplatserna redovisas i bilaga 1. Ett antal gravvårdar har sedan tidigare utpekats som kulturhistoriskt värdefulla eller omistliga (Kyrkogårdskultur 2009). Denna inventering tar dock inte hänsyn till gravvårdarnas kontext genom gravplatsväxtlighet och andra gravvårdar inom gravplatsen. I den nuvarande inventeringen har

samtliga gravvårdar på de redan utpekade gravplatserna inventerats. Samtliga gravvårdar liksom växtlighet bör också bevaras för att gravplatsens kulturhistoriska värde inte ska minska.

På Uppåkra kyrkogård finns en mängd gravvårdar som tillhör 1800-talets slut och 1900-talets början. Gravvårdarna som tillverkades och ställdes upp på gravplatserna vid denna tid har en hög hantverkskvalitet som inte finns hos dagens maskintillverkade gravvårdar. Gravvårdarna från denna period är ofta miljöskapande, höga gravvårdar tillverkade för att synas och markera status. De fick ofta formen av huvudstenar på familjegraven. Ofta kompletterades den med gravkullar, gravkar eller liggande stentavlor av enklare snitt. De mest påkostade kunde inhägnas av järnstaket eller stenramar. Flera familjegravplatser av denna typ finns bevarade. Några är ännu i bruk och visar upp fina planteringar i gravkar eller planteringsramar i buxbom. Traditionen med 1800-talets familjegravar lever i hög grad kvar på Uppåkra kyrkogård även på flera ”nya” gravplatser. Många är även traditionellt ordnade med planteringar i buxbomsramar.

Flertalet av de kulturhistoriskt värdefulla gravvårdarna markerar familjegravar. På huvudstenen anges ofta titeln Lantbrukare och familjefaderns och hans hustrus namn. Familjegravplatsen kan också sägas vara en slags gårdsgravplats då den ofta har koppling till en specifik gård. Ibland anges också gårdens namn vilket har ett lokalthistoriskt värde.

Utöver lantbrukartitlarna förekommer många hantverksyrken såsom smed, snickare, sadelmakare, skomakare. Några gravstenar har koppling till lantbruket såsom kvarnägare och spannmålshandlanden. Yrkestitlar kopplade till järnvägen finns på ett flertal

gravvårdar vilket hänger ihop med närheten till järnvägsstationen i Hjärup. Andra titlar som har ett kulturhistoriskt värde är kyrkoherdar, folkskollärare, kantor och kyrkvård. Dessa personer har ofta haft en viktig social roll i socknen och därmed har de ett person- och platshistoriskt värde. En gravvård med titeln barnmorska är särskilt intressant då den har hög ålder och visar på ett yrke som har varit ett traditionellt kvinnoyrke under en tid då kvinnor vanligen inte anges med en yrkestitel.

Gravvårdar

På kyrkogården finns ett ovanligt stort antal kalkstensvårdar från 1700- och 1800-talen. Många av dessa har numera svårtolkade eller oläsliga inskriptioner. Kalkstensvårdarna har också flyttats från sina ursprungliga platser och står uppställda vid kyrkogårdens västra sida. Både läsbarheten och deras placering minskar dess kulturhistoriska värde kopplat till ett person- och lokalhistoriskt sammanhang. Sannolikt har de flyttat från kvarteren närmast kyrkan. Kalkstensvårdarna bildar dock en länk till den gamla kyrkogården. Kalkstensvårdar har också höga kulturhistorisk och hantverksmässiga värden utöver de miljö- och personhistoriska värden som de representerar.

Höga hantverksmässiga värden har också de få gravvårdar som finns bevarade från 1800-talets andra hälft. Flera av dessa är borttagna från sina gravplatser och placerade vid östra kyrkogårdsgränsen. Gravvårdarna är betydelsefulla då det är först vid denna tid som mindre bemedlade personer i socknen har råd att bekosta en gravvård av sten. Gravvårdarna från 1800-talet slut representerar en romantisk och sentimental syn på döden och efterlivet vilket får sitt uttryck i bland i porslinskopiorna av Thorvaldsens reliefer *Natten* och *Dagen*.

Bland gravvårdarna från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal är de höga obeliskerna och höga stenpelarna med vinkelbrutna krön vanligast. Gravvårdarna är nästan uteslutande av slätpolerad diabas. Ett fåtal gravvårdar representerar en lite senare stilperiod från omkring 1920-talet till 1900-talets mitt med relativt låga och ofta mycket breda gravvårdar. Höjdsträvan lever kvar länge bland Uppåkras gravvårdskultur men gravvårdarna får lite mindre och mer klassicerande former.

Det största antalet gravvårdar är från 1900-talets mitt och framåt. Många är relativt nya vilket visar att kistbegravningar ännu är en levande tradition inom församlingen. De nya gravplatserna har placerats inom den gamla gravplatsindelningen vilket är värdefullt. Gravvårdarna från 1900-talets andra hälft och framåt har ett mer standardiserat uttryck och är därmed mindre kulturhistoriskt värdefulla. De är låga och breda samt utförda av slätpolerad granit eller diabas. De dekorativa uttrycken på gravvårdarna är relativt enkla med några få undantag.

Nya gravformer så som askgravlund och urnlund har förlagts i nära anslutning till kyrkogårdens entréer. Framför allt askgravlunden har ett modernt uttryck som saknar förankring på kyrkogården. Urnlunden ligger inbäddad av höga idegranshäckar och har därmed inte samma påverkan på övriga delar av kyrkogården.

Byggnader

På kyrkogården finns en byggnad av kulturhistoriskt värde, gravkapellet ritat av Torsten Leon-Nilson. Kapellet representerar en modernistisk tolkning av ett traditionellt gravkapell/bårhus. Uttrycket är avskalat med dekoren begränsad till fasadernas veckade murning. Fasadernas material knyter också an till kyrkan

av gult tegel, med skiffertak och detaljer av kopparplåt. Kapellet är ett fint exempel på arkitekten Leon-Nilsons verksamhet.

Biologiska värden

Uppåkra ligger i en fullåkersbygd på slätten i den sydvästra delen av Skåne, vilket medför att kyrkogården utgör en grön oas som lockar till sig djur och kan fungera som en fristad.

Ett utbyte av arter pågår oupphörligen mellan kyrkogården och dess omgivningar. Kyrkogården omges i huvudsak av gräsbeklädd mark. I nära anslutning finns några gårdar och villor med tillhörande trädgårdar. En allé från norr leder fram mot den nordöstra delen av kyrkogårdens trädkrans och tillsammans utgör de en grön länk mot Stora Uppåkravägen. En väg, som var grönmarkerad, syns mellan bykärnan och kyrkogården på den historiska kartan från 1776. Färgen antyder att vägen var gräsbeväxt och antingen betades av tamboskap eller slogs med lie alternativt båda delar. De gröna länkar som finns i form av vägar, alléer, träd och buskridåer och vattendrag är mer betydelsefulla än man kan tro.

Förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv på kyrkogården är inte de bästa eftersom Uppåkra och nästan hela Staffanstorps kommun utgörs av ett ständigt växlande åkerlandskap med få permanenta gröna miljöer. Många gånger saknas dessutom de gröna länkarna mellan olika grönområden. Inom kommunen finns det ett enda naturreservat, Vallby mosse, cirka sju kilometer sydost om Uppåkra. Lite närmre, på två-tre kilometers håll, ligger Gullåkra och Vesums mossar som båda är intressanta naturområden och som möjligen kan ha en ekologisk anknytning till kyrkogården. De båda mossarna är noterade i Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering (TUVÅ). På

en knapp mils avstånd mot öster ligger Dalby Söderkog, Skånes äldsta nationalpark.

Trädbeståndet är den del av det gröna på kyrkogården i Uppåkra som har störst betydelse för djurlivet. Många av träden sticker ut som särskilt intressanta livsmiljöer eftersom de är äldre, har ett rejält stamomfång och innehåller ihåligheter. De ihåligheter som innehåller mulm har potential att gagna djurlivet under en lång tid.

Områden som innehåller både lövträd och barrträd lockar till sig fler arter. Därför är det av vikt att även värna om barrväxterna på kyrkogården. Samtidigt bidrar de med grönska året om. Idegran, tuja, en och cypress av olika slag har således en viktig roll att fylla för djurlivet på kyrkogården.

Länsstyrelsen inventerade och registrerade 39 träd på Uppåkra kyrkogård 2009, eftersom träden uppfyllde Naturvårdsverkets kriterier för att räknas som särskilt skyddsvärda träd. Samtliga var hästkastanjer. Idag återstår 25 av dessa träd sedan den senaste i raden av hästkastanjer sågades ner under tidig sommar 2018. En stor gren fläktes ur stammen ett par meter upp men ingen ihålighet syntes i den nedre delen. Ytterligare en hästkastanj är utdömd på grund av omfattande svampangrepp och en hög risk för skada på egendom eller person och trädet kommer att tas ner omgående. De särskilt skyddsvärda träden på kyrkogården finns markerade i en bilaga till del 2 Trädvårdsplan.

Trädkransen kring kyrkogården omfattas sannolikt av det generella biotopskyddet i miljöbalken, eftersom den kan klassas som en allé med minst fem lövträd på rad längs en väg eller i ett i övrigt öppet

landskap. Kontakta länsstyrelsen i god tid före eventuella trädåtgärder, de gör en bedömning från fall till fall om dispens krävs.

Alla träd på kyrkogården omfattas av kulturmiljölagen.

Två rödlistade arter, tornseglare (VU) och grynig dagglav (NT) noterades på kyrkogården i Uppåkra under arbetet med föreliggande vård- och underhållsplan. Kyrkogården har biologiska värden och fler känsliga arter kan mycket väl finnas här. Rödlistade arter pekas ut av expertkommittéer vid Artdatabanken. Exempel på andra hotade arter som har noterats i Artportalen på och i närheten av kyrkogården är stare, kungsfågel, vit stork och fodergräset renlosta. De räknas alla som hotade arter vars existens är osäker inför framtiden.

Fladdermöss och grod- och kräldjur förekommer sannolikt också på Uppåkra kyrkogård, även om inga noteringar gjordes under arbetet med vård- och underhållsplanen. Samtliga arter av fladdermöss liksom alla grod- och kräldjur är fridlysta och upptagna i Artskyddsförordningen. Det krävs alltid extra hänsyn där det finns eller kan finnas fladdermöss och grod- och kräldjur. Framförallt gäller det inför förändringar i trädbestånd eller arbeten som påverkar murar.

Kulturreliktväxter

Under senare år har växter som är starkt sammankopplade med människan, men som riskerar att försvinna, uppmärksammas extra. Det rör sig om arter som vi en gång har odlat och använt till husbehov.

En del av dessa följeslagare blir vi aldrig av med, som exempelvis kirskål. Andra finns det bara ett fåtal individer och populationer kvar av, nu som levande fornminnen. De sistnämnda finns ofta på kyrkogårdar, vid prästgårdar och andra äldre gårdar och löper stor risk att försvinna för gott med några oaksamma spadtag eller efter en dusch med ogräsmedel. Hjärtstilla, äkta vallört, humle, murreva och gul nunneört är exempel på känsliga arter att hålla utkik efter. De kan vara svåra att upptäcka. Rådet är att tänka en extra gång om du ser en växt som inte liknar någon annan och att fråga någon som kan känna till den.

Kontakta gärna Nordiskt Genresurscenter vid SLU i Alnarp, som är en institution för bevarande och hållbart nyttjande av växter, husdjur och skog. De kan hjälpa till!

Murreva växer på en gravplats på sankt Peters kloster kyrkogård.

Gul nunneört växer på en gravplats på Löderups kyrkogård.

Vårdkrav

För praktiska råd vid skötsel av anläggningar och gravplatserna hänvisas till denna vårdplans bilaga eller till kvalificerad yrkeskunnig för mer avancerade åtgärder

Obs!

Större åtgärder som inte kan karaktäriseras som normalt underhåll är tillståndspliktiga, liksom flyttning eller borttagning av återlämnade eller kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar. Vid osäkerhet om en åtgärd är tillståndspliktig bör man samråda med Länsstyrelsen. Vård- och underhållsplanen kan ses som ett planeringsunderlag för tillståndsansökan i dessa fall.

Struktur och planläggning

Uppåkra kyrkogård är mycket välbevarad vad gäller struktur och planläggning och av denna anledning är i stort sett hela kyrkogården skyddsvärd. Endast askgravlund och urnlund har bedömts som mindre värdefulla då dessa är sentida anläggningar och inte har samma karaktär som övriga delar. De traditionella anläggningarna i övriga delar av kyrkogården ska bevaras och vårdas.

Till de viktiga övergripande strukturerna hör trädkrans, begränsningshäckar, stenmur samt grindar och grindstolpar. Vid förnyelse av trädkransen bör man använda ett högvuxet träd då trädkransen har stor betydelse i det annars öppna landskapet. Stenmuren ska vara kallmurad och häckarna hålla samma höjd.

Inne på kyrkogården bör den strikta planläggningen med kvarter och grusade gångar bevaras. Gångar och gravplatser ska underhållas med singel i samma färg som befintligt. Färgat singel har ingen

tradition på kyrkogården. Även de mindre gångstråken inom kvarteren är viktiga att bevara men dessa har tolkats som mer flexibla och anpassningsbara efter olika gravplatsers storlek. För att strukturen ska vara tydlig är det viktigt att häckar kring kvarteren och begränsningshäckarna inom gravplatserna bevaras.

Gravplatser

Kyrkogården har varit indelad i kvadratisk formade gravplatser som styckats upp till mindre vid behov. Stora gravplatser bör i möjligaste mån bevara sin storlek. Mindre gravplatser bör i första hand upplåtas där de redan finns. Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser ska bevaras i hela sin utsträckning. Gravplatsernas begränsning av häckar, befintliga järnstaket eller äldre stenramar ska bevaras och kompletteras vid behov. Stenramar av smal, maskinhuggen sten bör inte användas på kyrkogården. Grusbäddarna ska bevaras på gravplatserna och om möjligt bör mönsterkrattning utföras, gärna på kulturgravarna. Planteringar på kulturhistoriskt värdefulla gravplatser ska vårdas och vid behov kompletteras. Gravkar som saknar växtlighet ska kompletteras med lämpligt växtmaterial. Begränsningar av sten och järn ska underhållas löpande.

Gravvårdar

Återlämnade gravvårdarna ska stå kvar på gravplatserna tills behov finns att återupplåta gravplatsen. Gravstenarnas livslängd kan vid behov förlängas genom kvalificerad konservering och rengöring. Samtliga gravvårdar på gravplatser med kulturhistoriskt värde ska bevaras.

De äldre gravvårdarna som är svåra att läsa kan behöva renoveras och rengöras för att bli läsbara. Gravvårdarna kan också med fördel kompletteras med information om deras inskriptioner.

Samtliga gravvårdar på kulturhistoriskt värdefulla gravplatser ska bevaras på sin ursprungliga plats. Vårdarnas livslängd ska förlängas genom kvalificerad rengöring och konservering. Märk gärna ut kulturhistoriskt värdefulla gravplatser och vårdar som *Kulturgravar*.

Växtlighet

Kulturhistoriskt värdefull växtlighet bör identifieras och gärna märkas ut. Äldre och ovanliga växter bör i första hand vårdas och få stå kvar på gravplatserna även sedan de har återlämnats. Intressanta sorter liksom växter med biologiska kvaliteter kan finnas på samtliga delar av kyrkogården. Vid behov kan de flyttas och föryngras på annan plats.

Växtlighet på kulturhistoriskt värdefulla gravplatser och gångstråk bör förnyas vid behov med samma växtmaterial som det befintliga.

För att säkerställa bevarandet av äldre växter bör nya gravrättsinnehavare informeras. Skötselavtal kan skrivas för bevarande av växtlighet på gravplatsen.

Var observant på udda växter som växer i kanter, längs murar och intill stenar. Det kan vara en kulturreliktväxt som kanske inte finns på någon annan plats. Låt plantan stå och rådfråga en botaniker om vilken art det kan vara och om den kräver extra hänsyn.

Behåll och vårda barrbuskar och andra vintergröna växter på äldre gravvårdar när gravrätten har återlämnats. De kan stammas upp eller beskåras varmt om de med tiden breder ut sig och skymmer gravstenar och andra anordningar på gravplatsen.

Djurliv

Med hänsyn till fåglar och fladdermöss bör åtgärder som berör träd endast utföras under augusti till och med november månad. Åtgärder som rör häckar kan

utföras under större del av året, utom under maj- juli, som är fåglarnas huvudsakliga häckningsperiod.

Med hänsyn till grod- och kräldjur som kan övervintra i frostfria lägen inne i murar bör renovering av kallmurar ske under juni till augusti. Man bör dock vara observant på eventuella häckande fåglar i murarna under denna tid.

Undvik att belägga grusgångar med asfalt, krossten eller annan hårdgörning. Det är vanligt att solitärbin och andra insekter som är ovanliga anlägger bon i kyrkogårdens grusade ytor.

Samråd med länsstyrelsen innan större åtgärder utförs i de fall där fridlysta arter kan komma att störas. Artskyddsförordningen omfattar bland annat fåglar, fladdermöss, grod- och kräldjur.

Trädvård

I Naturvårdsverkets rapport *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd -Mål och åtgärder 2012-2016* finns det välbetänkta riktlinjer som kan fortsätta att gälla för Svenska kyrkans arbete med värdefulla träd på kyrkogårdar och begravningsplatser. Dessa är följande:

Antalet särskilt skyddsvärda träd inom kyrkogårdar, gårdsmiljöer och på kyrkans mark i tätorter minskar inte på grund av avverkning när skötselåtgärder som förlänger trädens livslängd kan användas.

Beskärning och stabilisering är metoder för att bevara särskilt skyddsvärda träd som är väl spridd och används i arbetet med dessa träd.

Vid plantering av träd används de trädslag som är värdebärande och typiska i trakten.

De särskilt skyddsvärda träden omfattar jätteträd som har en stamdiameter på mer än 1 m och mycket gamla träd, äldre än 140/200 år (beroende på trädslag) samt ihåliga träd med stamdiameter på mer än 40 cm.

Länsstyrelsen har inventerat många begravningsplatser för att hitta de värdefullaste träden. De som hittills har registrerats finns i Trädportalen på internet. Ett stort antal träd som är särskilt skyddsvärda har ännu inte registrerats.

Åtgärdsbehov

Åtgärdsbehov

Yttre begränsningar

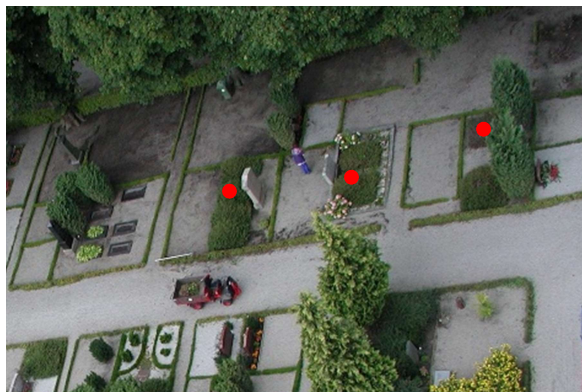
Den yttre stenmuren är låg och stenarna ligger löst staplade. Muren kalvar utåt av det inre marktrycket och behöver renoveras. I stenmuren finns en hel del stenmaterial från den rivna medeltidskyrkan. Stenmaterialet från den gamla kyrkan har ett mycket högt byggnadshistoriskt värde i synnerhet de stenar som är formade profilstenar. Detta stenmaterial bör tas till vara när muren renoveras och kan med fördel ställas ut tillsammans med en modell av den gamla kyrkan inne i kyrkorummet. Bortfallna stenar i muren bör kompletteras med ny fältsten. Muren bör hålla samma höjd runt kyrkogården.

Entréer och grindar

Intill kyrkogården, både i väster och öster finns parkeringsplatser med god tillgänglighet till kyrkogården. Ett grindpar har tidigare funnits öster om kyrkan. Vid omplantering av trädkransen kan det vara lämpligt att östra ingången kompletteras med en ny grind. Grinden bör ges ett utseende som överensstämmer med övriga grindöppningar. Öppningen kan då breddas så att den blir tillgänglig som infart för kyrkogårdspersonalens maskiner. Visst behov av ommålning och rostskyddsbehandling finns på övriga grindar. Grindstolparna behöver foglagas. I övrigt är grindstolparna i gott skick.

Gångar och tillgänglighet

Kyrkans gångar är grusade och tillgängligheten är god i de större gångstråken liksom vid entréerna. De mindre gångarna är svårare att nå exempelvis med rullatorer eller rullstol. Full tillgänglighet är dock inte

Fotografi från 2006 över en gravplats i kvarter I där gravramarna tidigare har haft planteringar. Gravramarna är numera tomma. Borttagna planteringar är markerade med röd prick.

möjlig att åstadkomma utan stora ingrepp på den kulturhistoriska karaktären som delvis består i gångstråken. Tillgänglighet till askgravlund och urnlund är god då dessa ligger utmed större gångstråk och nära grindöppningar. Kyrkogården har gott om parkeringsplatser både väster och öster om kyrkogården.

Gravplatser

Kyrkogården har en mycket välbevarad äldre planläggning. Gravplatsernas begränsning av buxbom är viktig för att planläggningen ska bli tydlig. Gles buxbom bör kompletteras med ny. Buxbomen kan också behöva ges tillskott med näring där det finns tecken på att den inte mår så bra. Även måbärshäckarna är viktiga för att strukturen på kyrkogården ska bevaras. Häckarna har enligt äldre bildmaterial varit större. Eventuellt kan man därför överväga att inte tukta häckarna så hårt.

På kyrkogården finns ett antal gravplatsräcken av gjut- eller smidesjärn. Staketen är i behov av snar översyn. Gravplatsstaketen tillhör några av kyrkogår-

dens mest värdefulla gravplatser och har ett högt miljöskapande värde. Vårdåtgärder på staketen bör prioriteras.

Exakta gravkartor saknas för Uppåkra kyrkogård. En uppmätning av kyrkogården och dess gravplatser bör göras för att kunna administrera och hantera gravplatserna på ett effektivt sätt men också för att kunna bevara gravplatserna i dess ursprungliga storlek.

Gravvårdar

Kyrkogårdens gravvårdar är i hög grad stående och endast ett fåtal har lagts ned. Nedlagda gravvårdar som har återlämnats ska dubbas om och återmonteras. Utöver de gamla uppställda kalkstensvårdarna på kyrkogården saknas lapidarium för återlämnade gravvårdar utan högt kulturhistoriskt värde på kyrkogården. Återlämnade och borttagna gravvårdar skulle dock kunna ställas upp längs de yttre begränsningarna i öster och väster, alternativt intill norra entrén. Äldre tomma gravplatser skulle också kunna tas i anspråk för att anordna en uppställningsplats. Kyrkogården

har många besökare och för släktforskare skulle det ha ett värde att gravvårdarna kan bevaras även sedan de tagits bort från gravplatsen. Det är särskilt viktigt när det gäller äldre gravvårdar. Gravvårdar tillverkade efter 1900-talets mitt är i hög grad maskintillverkade efter standardmodeller och har därmed inte samma hantverksmässiga värden. Dessa gravvårdar har heller inte samma värde som källmaterial då andra källor kompletterar, exempelvis vid släktforskning.

De äldre gravvårdarna är huvudsakligen av kalksten och uppvisar många skador som är vanliga för detta stenmaterial. Det gäller framför allt spjälkningar, vittringar och frostsprängningar i stenarnas ovansidor och ytskikt. Skadorna blir värre för varje vinter som går. Det kan hjälpa att skydda stenarna från väta genom plåtavtäckning. Skadorna på kalksten är komplicerade och ska överlämnas till stenkonservator.

På kyrkogården finns också ett antal gravvårdar av marmor. Dessa får ofta en kraftig påväxt av mossor/lavar och blir med tiden helt oläsliga. Rengöring bör endast göras i samråd med stenkonservator.

Gravplatsplanteringar

Utifrån äldre bildmaterial kan man se att kyrkogården har utarmats väsentligt vad gäller inslag av traditionella planteringar på gravplatserna. Det gäller framför allt infattningshäckar, planteringar i gravkar, höga gravplatsträd och gravkullar. Det är viktigt att de återstående planteringarna vårdas och att borttagna planteringar kompletteras på de kulturhistoriskt värdefulla gravplatserna.

Byggnader

Bårhuset har varit utsatt för återkommande koppelstölder. Övervakningskamera kombinerat med stöld-

Gravsten inom kvarter 4 (markerad med röd prick uppe till höger i högra bilden. Numer är planteringsramen tom.

skyddsmärkning bör övervägas för att skydda byggnaden. Koppelplåten är en viktig del av byggnadens arkitektur och av denna anledning är det svårt att ersätta den med annat material. Byggnaden är i övrigt i gott skick.

Ekonomibyggnaden vid kyrkogårdens norra sida rymmer toalett och pannrum för kyrkans pelletsanläggning. Byggnaden förefaller vara i gott skick.

Toaletter och WC

Toalett finns endast i kyrkogårdens östra ekonomibyggnad. Denna är inte tillgängliganpassad. Med tanke på det stora antalet besökare som finns på kyrkogården kunde ett tillgängliganpassat WC behövas.

Fotografi från 2006 över kvarter 4 och 5 sett mot väster. Från fotografiet kan man konstatera att många av gravplatserna har förenklats vad gäller växtlighet. Alla rödmarkerade planteringar är borta.

Planteringar

Kyrkogården har få allmänna planteringar. Dessa finns i anslutning till bårhuset, askgravlunden och urnlunden. På kyrkogården har begränsningshäckarna stor betydelse och underhållsbehoven beskrivs under gravplatser. På gravplatserna finns en hel del städsegröna växter som har viktiga kulturhistoriska, miljöskapande och biologiska värden. Även för återlämnade gravplatser är det betydelsefullt om växtlighet kan få finnas kvar tills gravplatsen återbrukas. Växtligheten på de gravplatser som är markerade som kulturhistoriskt värdefulla ska bevaras och skötas. Vid

behov kompletteras med nytt växtmaterial. På gamla gravplatser där växtlighet saknas kan man komplettera med traditionella växter såsom barrträd, murgrönekullar, ormbunke och rosor. Se även under rubrik: Förslag till växter.

Träd

Trädbeståndet ses över enligt föreslagna åtgärder i Trädvårdsplanen. Denna omfattar biologiska värden och kulturhistoriska aspekter tillsammans med nödvändiga trädvårdsåtgärder.

Kontrollera träden årligen och sköt dem vid behov med målet att varje enskilt träd skall kunna finnas på platsen så länge som möjligt.

Behåll och vårda trädkransen. Återplantera träd i de luckor som finns. I de flesta fall bör ersättningsträdet planteras på samma plats som tidigare. Vid risk för konflikt med till exempel murar kan en mindre avvikelse från tidigare planteringsplats komma i fråga. I och med platsens arkeologiska värden kan extra tillstånd krävas vid grävningsarbeten, stäm av med länsstyrelsen.

Varje träd som tas bort bör ersättas med ett likvärdigt beträffande trädslag och specifik skötsel som formar utseendet såsom exempelvis knuthamling. På grund av förekommande sjukdomar hos hästkastanj rekommenderas istället skogsek, skogslönn eller skogslind som ersättningsträd och gärna en kombination av de olika trädslagen.

Sorgeträd har en given plats på kyrkogården, fortsätt att bevara denna tradition.

Samråd med länsstyrelsen innan större åtgärder i trädbeståndet utförs. Trädkransen räknas som en allé. Alléer omfattas av biotopskyddsbestämmelserna

vilka ger ett extra starkt skydd för att värna om känsliga arter. Dispens kan krävas innan åtgärder får komma till stånd.

Djurliv

Anlägg en faunadepå på lämplig plats i närheten av kyrkogården. När ett gammalt träd till sist måste tas bort är det av stort värde för insektslivet att spara delar av stammen och större döda grenar i en permanent vedsamling eller en så kallad faunadepå. Depån fylls på någon enstaka gång men lämnas för övrigt helt utan åtgärder.

Många hålhäckande fåglar gynnas av att man sätter upp fågelholkar. Undvik att spika i träden, häng istället upp holken med plastklädd ståltråd kring en gren. Använd holkar med plåtskydd kring ingångshålet. Behov av specialholkar för ugglor, tornfalkar, laddusvalor och fladdermöss finns också.

Prioritera buskar och träd som producerar bär i kyrkogårdens planteringar. Tillgång till bär har stor betydelse för både flyttande fåglar och stannfåglar som försöker klara vintern på minimala resurser. Rönn, oxel, hagtorn, aronia, liguster, oxbär, måbär och berberis är värdefulla bärande träd och buskar.

En damm eller en vatteninstallation skapar livsutrymme för många arter, inte minst fåglar, insekter, grodor, vattensnäckor och salamandrar om den är väl utformad. Finns inte möjlighet till detta, kan man istället placera ut fat och andra vattentäta behållare som kan fyllas på regelbundet.

Plantera gärna blommor som doftar och har klara färger, det gynnar fjärilar och andra nektar- och pollensökande insekter. Kärleksört, rosenflockel, röd solhatt, fackelblomster, rosenspirea, lavendel, salvia, kungsmynta och rosenbuddleja är några intressanta växter. Krokus, tulpan, vintergäck och sippor är också

viktiga som en första födoresurs när solen återkommer om våren.

Förslag på växter

Prydnadsväxter som kan användas i planteringar är sådana som blommar länge eller är vintergröna. Traditionellt sett har blå och vita blommor använts på kyrkogårdar medan röda varit tabu. Den rödrosa kärleksörten är ett undantag och även rosen 'Rödhätte'. På äldre vykort från 1960- och 1970-talen över skånska kyrkogårdar kan man ofta se en hel del röda rosor. Ofta har förändringar lett till att många rosor försvunnit på senare år.

Funkia – *Hosta*, en traditionell sort är exempelvis gravfunkia, *Hosta crispula*.

Hortensia – *Hydrangea macrophylla*, har en lång blomningstid och passar bra. Finns på kyrkogården.

Höstflox – *Phlox paniculata* varav sorterna och 'Ingeborg från Nybro' är från 1930-talet och är *Grönt kulturarv®-perenner*.

Julros – *Helleborus*, är vintergrön och passande.

Järnek – *Ilex aquifolium*, har förknippats med Kristus törnekrona och passar därför i kyrkogårdssammanhang. Finns på kyrkogården och är användbar som ett mindre träd..

Jättedaggkäpa – *Alchemilla mollis*, är egentligen inte en traditionell kyrkogårdsväxt men är tålig och bra som marktäckare.

Kinesisk kärleksört – *Sedum spectabile*, finns på östra kyrkogården. Sorten 'Granlunda' är en *Grönt kulturarv®-perenn*. Den har rosa blommor men det finns även med vita blommor.

Kärleksört – *Sedum telephium* ssp maximum är egentligen mer traditionell än *Sedum spectabile* i kyrkogårdssammanhang. Den är låg och har röda blommor.

Lagerhägg – *Prunus laurocerasus*, är vintergrön och passar därför bra.

Lavendel – *Lavandula angustifolia*, blåblommande sorter

Lök- och knölväxter – så som tidlösa (*Colchium autumnale*), krokus (*Crocus* ssp), snödroppe (*Galantus nivalis*), kejsarkrona (*Fritillaria imperialis*), brunröd daglilja (*Hemerocallis fulva*), morgonstjärna (*Ornithogalum umbellatum*) och trädgårdstulpan (*Tulipa gesneriana*).

Det finns en hel del vårlökar av trädgårdstulpan

Murgröna – *Hedera helix*, fungerar utmärkt som murgrönekullar eller i gravkar..

Ormbunke – en traditionell sort är strutbräken *Matteuccia struthiopteris*.

Rosor – vilka sorter som finns på kyrkogården är ej utrett. Det finns gamla rosor som kallas för kyrkogårdsrosor i Sverige, *Rosa × francofurtana*. Sorten 'Frankfurt' är förmodligen den äldsta av rosorna i Francofurtana-gruppen, Frankfurtsrosorna anses ha uppkommit genom spontan hybridisering mellan *Rosa gallica* - provinsros och *Rosa majalis* – kanelros. I handeln förekommer den ofta under namnet *Rosa gallica* 'Splendens'. 'Frankfurt' är en tålig ros som kan klara magra jordar och skuggiga lägen.

Andra traditionella sorter är 'Gruss an Aachen' som är en tehybrid från 1909 och floribundarosen 'Else Poulsen' från 1924.

Ytterligare två härdiga och traditionella sorter som kan rekommenderas är 'Rödhätte' och 'Orange Triumph'. 'Rödhätte' är den äldsta floribundarosen och har funnits sedan 1911. Den är remonterande med halvfyllda, ceriserosa till klarröda blommor i stora klasar. Den är vintertålig och klarar sig även på utsatta och skuggiga platser. 'Orange Triumph' är en klasblommande orangeröd polyantharos från 1937 och är en av de äldsta rabattrosorna. Den blommar från mid-sommar till långt in på hösten.

Vintergröna – *Vinca minor*, traditionella sorter är vintergröna med blå blommor eller *Vinca minor* 'Alba' med vita blommor. Vanliga i gravkar.

Vårtörel – *Euphorbia cyparissias*.

Perennsorter som lanseras under varumärket *Grönt kulturarv®* har funnits i odling i Sverige sedan före 1940. De har lång odlingstradition, intressant kulturhistoria och bra odlingsegenskaper. Sorterna har samlats in inom Perennuppropet som var en landsomfattande inventering av äldre prydnadspenner och pågick mellan 2003 och 2010. Bakom uppropet stod Programmet för odlad mångfald, POM. Perennsorterna som säljs under varumärket *Grönt kulturarv®* är utvalda att bevaras i den svenska genbanken för vegetativt förökade växter. Sorterna finns att köpa i handelsträdgårdar

Målsättning och utveckling

Uppåkra kyrkogård ligger mitt i ett av Sveriges största fornlämningsområden. Gravhögar intill kyrkogården bildar en kontinuitet till en förhistorisk begravningsplats.

Inom de närmaste tio åren finns tillgång på gravplatser på Uppåkra kyrkogård. Efterfrågan på kistgravplatser är låg. Mot denna bakgrund finns idag inget behov av någon utvidgning av kyrkogården. Det finns möjlighet att utvidga kyrkogården om behov uppstår.

Församlingen anger följande målsättning och utveckling för Uppåkra kyrkogård:

Uppåkra kyrkogård har som en del av en värdefull fornlämningsmiljö har ett mycket högt kulturhistoriskt värde, som församlingen har ambitionen att efter bästa förmåga bevara.

Förstärka/bevara kyrkogården som kulturmiljö genom att:

- Kyrkogårdens struktur och planläggning med indelning i kvarter och gångstråk ska bevaras.
- De grusade gångarna ska bevaras och underhållas med singel.
- De kulturhistorisk värdefulla gravvårdarna ska bevaras och vårdas.
- Nedlagda gravvårdar av kulturhistoriskt värde ska dubbas om och återmonteras

Förstärka kyrkogårdens växt- och djurliv (utveckling av den biologiska mångfalden) genom att:

- Träd och växter på och runt kyrkogården är värdefulla och ska behållas, vårdas och vid behov kompletteras.
- En faunadepå kan anläggas på lämplig plats i närheten av kyrkogården.

Förbättra tillgängligheten till och på kyrkogården genom att:

- Tillgängligheten i de större gångstråken är god.
- Toaletten på kyrkogården ska under de närmaste åren tillgänglighetanpassas.

Förbättra drift och skötsel/skötselkostnader genom att:

- Säkerställa att drift och skötsel av kyrkogården sker på ett så väl kostnadseffektivt som arbetsmiljömässigt säkert sätt.
- Gravstenar på återlämnade gravplatser/alla gravplatser ska säkras
- Låta de rekommendationer som finns i VOU utgöra ett stöd för arbetet på kyrkogården.

Ordförklaring

Kulturhistoriska kriterier

Arkitektoniskt värde

Grundar sig på estetiska egenskaper och kvaliteter såsom gestaltning, proportioner och helhetsintryck. Det kan tillämpas på gravvårdar samt hela kvarter eller kyrkogårdar.

Arkitekturhistoriskt värde

Formgivning som är tidstypisk (rep.) eller ovanlig för sin tid. Det kan avspelas i gravvårdarnas utformning, storlek, material, yttäckning eller kringgärdning såsom smidesstaket eller stenram. Det kan även tillskrivas gravkvarterens respektive kyrkogårdens struktur och form med stora sammanhängande gräsmattor eller smala grusgångar.

Hantverksmässigt värde

Utgår från gravvårdar som visar en hög hantverkskicklighet eller speciell tillverkningsmetod. Det berör ofta äldre gravvårdar och utsmyckningar som vanligtvis inte är industriellt tillverkade, såsom kalkstens- och marmorvårdar, gjutjärnskors eller smidesstaket.

Konstnärligt värde

Har sin grund i det arkitektoniska uttrycket, men med betoning på dekor och utsmyckning. Det kan exempelvis röra sig om en gravvård med en uthuggen dekor eller en skulptur.

Kulturhistoriskt värde

Definieras som den kunskap eller förståelse som kan inhämtas både från materiella och immateriella företeelser. Som exempelvis olika händelser, historiska sammanhang eller människors skilda livsvillkor. Dessa kan exempelvis avspelas i gravkvarter eller gravplatsers utformning.

Lokalhistoriskt värde

Berättar om ortens historia ur ett lokalt perspektiv. Det kan vara gravvårdar resta över personer som haft betydelse i bygden, titlar med tydlig lokal koppling, gårdsnamn eller inskriptioner som berättar om lokalt betydelsefulla händelser.

Miljöskapande värde

Grundar sig på en sammanhållen miljö eller ett objekts läge. Exempelvis kan en gravvårds placering vara särskilt betydelsefull för helhetsintrycket på kyrkogården eller inom ett visst gravkvarter.

Samhällshistoriskt värde

Berättar om samhällets historia utifrån ett lokalt, regionalt eller nationellt perspektiv. Det kan exempelvis vara gravvårdarnas utformning, inskriptioner eller yrkestitlar som berättar om tidigare samhällsförändringar och företeelser.

Socialhistoriskt värde

Beskriver människors villkor och deras sociala ställning i samhället under olika tider. Det kan ta sig uttryck genom gravvårdars placering, storlek, material,

yrkestitlar och inskriptioner. Även avsaknaden av inskriptioner, titlar eller bestående gravvårdar berättar om tidigare sociala villkor som klasstillhörighet och genus.

Symbolvärde

Kan skapas avsiktligt eller omedvetet. Kyrkor har ofta ett symbolvärde kopplat till deras långgående funktion och placering. Gravvårdar kan istället ha inskriptioner som förmedlar en händelse med symbolisk innebörd.

Åldersvärde

Utgår ifrån en kyrkogårds, gravkvarters eller gravvårds ålder. En gravvård rest före mitten av 1800-talet har ett starkt åldersvärde då de är fåtaliga, men även gravvårdar tillkomna under senare delen av 1800-talet samt början av 1900-talet kan inneha ett sådant värde.

Rödlistan

Rödlistan är en lista på hotade och nära hotade arter som riskerar att försvinna. Den sammanställs av flera expertkommittéer vid Artdatabanken/SLU i Uppsala och uppdateras vart 5:e år.

Rödlistans kategorier för hotade arter:

CR Akut hotad (Critically endangered)

EN Starkt hotad (Endangered)

VU Sårbar (Vulnerable)

NT Nära hotad (Near threatened)

Källmaterial

Arkiv

Landsarkivet i Lund, Kyrkoarkivet Uppåkra kyrka.

Regionmuseet Kristianstads arkiv i Lund, Topografiskt arkiv för gamla Malmöhus län; Uppåkra kyrka, Uppåkra socken.

Litteratur

Alla socknarna i Staffanstorps kommun, Maud Grönberger, Genarp 1995.

De tolv socknarna i Staffanstorps kommun, Ingemar Ingers, Staffanstorps kommun, 1978.

Kyrkplatsen i Uppåkra – undersökningarna 1997-1999, Petter Jansson och Mats Anglert, 2001, Ingår i Uppåkra : centrum i analys och rapport, Red. Lars Larsson, 2001, Lund.

Uppåkra, Bland högar, ortnamn och kyrkor, Mats Anglert, ingår i Landskapsarkeologi och tidig medeltid : några exempel från södra Sverige. Red. Mats Anglert och Joakim Thomasson Acta archaeologica Lundensia. Series in 80, 2003.

Vid en landsväg... Byar och samhällen flygfotograferade på 1930-talet. Skånes inland, Mats Rogberg, Helsingborg 2004.

Otryckta källor

Kulturmiljöanalys av Uppåkra, DIVE rapport, Regionmuseet Landsantikvarien i Skåne, 2010.

Renovering och dränering av Uppåkra kyrka 2009-2010, Jan Kockum, Sydsvensk arkeologi, Rapport 2010:15.

Stora Uppåkra 8:4, Ing-marie Nilsson, Uppåkra kyrka, Arkeologisk förundersökning och undersökning 2013. Sydsvensk arkeologi. Rapport 2013:32.

Uppåkra kyrka, Arkeologisk schaktövervakning, Lars Salminen, Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne. Rapport 2007:58.

Uppåkra kyrkogård, dokumentation, Svenske kyrkogårdskultur, 2009.

Muntliga uppgifter

Ola Bengtsson, Förman kyrkogård vaktmästeri, Uppåkra församling.

Hemsidor samt digitala källor

Uppåkra arkeologiska center, Webbsida: <http://www.uppakra.se/>

Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetets bilddatabas, Webbsida: <http://kmb.raa.se/cocoon/bild/om.html>

Fornsök, Riksantikvarieämbetets söktjänst för registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige. Webbsida: <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/>

Länsstyrelsens kulturmiljöprogram för Skåne, Webbsida: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/besok-och-upptack/kulturmiljoprogram.html>

Artatabanken, Rödlistan, Webbsida:

<https://www.artatabanken.se/var-verksamhet/rodlisning/>

Artportalen, Webbsida:

<https://www.artportalen.se/ViewSighting/SearchSighting>

Notisum, Artskyddsförordningen, Webbsida:

<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20070845.htm>

Naturvårdsverket, Naturvårdsverkets Handbok Biotopskyddsområden, Webbsida:

<http://www.naturvardsverket.se/978-91-620-0176-6>

Lantmäteriet, Historiska kartor, Webbsida:

<https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/>

Trädportalen, Webbsida:

<http://www.tradportalen.se/>

Naturvårdsverket, Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd

<https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6400/978-91-620-6496-9/>

Bilaga 1 – Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser- och gravvårdar

Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser- och vårdar:

Kvarter & Gravplats	Gravvård, beskrivning	Inskriptioner	Gravplats och växtlighet	Värderingsbedömning
Kv I:1	Gravplats omgärdad av en mur av huggen kalksten. Inskriptionsplattor i metall på murens huvudända. Ingång genom öppning från intilliggande gravplatser. Kalkstensplattor på marken.	Stadsläkaren i Lund Ernst Carstens-Johannsen * 2-1-1892 †23-4-1966 Karin Cartens Johannsen Född Uggla *27-2-1897 † 25-5-1961	Buxbomshäck innanför muren.	Tidstypisk gravplats med viss monumentalitet genom stenmursbegränsningen. Miljöskapande. Lokal- och personhistoriska värden.
Kv I:8 A-H	1) Hög stående gravsten av diabas med hjärtformat krön. Slätpolerad framsida med matthuggna kanter och inskriftstavla. Dekor av en inhuggen stjärna på framsidan Inskriften i relief. 2) Liggande rektangulär sten av diabas med slätpolerad framsida, matta kanter och inskriftsband. Inskription i relief. Dekor av latinskt kors.	1) Nämndemannen Anders Persson * 13/8 1848 †28/5 1925, Hustrun Hanna Persson *17/12 1852 †30/3 1940, Ida *1880 †1889, Hilma *1881 †1922 2) Johan Albert och Ida Larsson, *8/11 1886 †15/9 1962, *1/10 1889 †25/6 1990	Två höga friväxande enar. Världkväxter.	Tidstypisk gravvård av diabas, miljöskapande, hantverksmässigt tillverkad sten. Titeln nämndeman har visst socialhistoriskt värde. Miljöskapande växtlighet.
Kv I:9 E-H	Tredelad, hög, stående, gravsten av diabas på sockel av granit. Hög bas med inskription, däröver en hög överdel med krönkors och hörnflikar. Polerad diabas med inhuggen inskription.	Lantbrukaren Lars Nilssons i Stora Uppåkra Familjegrav Lars Nilsson *5/10 1822 †3/5 1900, Hustrun Kerstin Nilsd. *25/3 1832 †4/10 1856, Hustrun i andra giftet Kerstin Lars *14/10 1826 †21/4 1894, Sv Ps 444	Växtlighet saknas.	Tidstypisk gravvård från 1800-talets slut eller tidigt 1900-tal. Hantverksmässigt tillverkad sten. Hög och miljöskapande. Lokalhistoriskt och personhistoriskt intressant.
Kv I:12 A-H	1)Hög, stående gravvård av slipad och polerad diabas med inhuggen dekor samt inskription. Tredelad	Huvudsten 1)Lantbrukaren Nils Sörensson *d 10/5 1814 †d 10/9 1887, Hustrun Hanna Persson * 18/7 1819	Funkia finns i gravkaren. Några saknar plantering. På gravplatsens intill gravstens ena sida växer tre friväxande enar.	Tidstypisk gravvård från sekelskiftet 1800-talets slut - tidigt 1900. Hög miljöskapande gravvård.

	med sockel av granit, kvadratisk bas och uppåt avsmalnande, hög överdel med pyramidformat krön. Latinskt kors upptill. På gravplatsen finns fem liggande rektangulära gravkar av slipad och polerad diabas med plantering i mitten.	†1/5 1890, Barn Sören * d 24/12 1841 † 7/4 1848, Ingrid *d 3/10 1856 † 26/1 1858, Uppb. 14:13 Gravkar 1: Lantbrukare Anders Nilsson *23/8 1843 † 22/3 1929 Gravkar 2: Anna Nilsson *21/12 1850 †12/10 1914 Gravkar 3: Elna Nilsson * 1/7 1853 † 7/1 1930, Sv Ps 480 Två gravkar saknar inskription.		Hantverksmässigt tillverkad sten. Familjegravplats med flera gravkar. Traditionell gravplatsplantering.
Kv I: 14 A-H	1) Stående låg, bred gravvård av svagt rosafärgad granit, delvis polerad. Låg och bred sockel, närmast kvadratisk mittparti med rundad, polerad inskriftstavla, i övre hörnen stjärnor, Brutet krönparti med tandsnittslistverk och ett grekiskt kors upptill. Fyra liggande rektangulära gravkar med planteringsplats i mitten. Av huggen granit.	Huvudsten 1) F. D. Järnvägstjänsteman Hans Christianssons Familjegrav Gravkar 1: Hilma Karolina Wahlgren Gravkar 2: Knut Fröberg Gravkar 3: Anna Christiansson Gravkar 4: Hans Christiansson	Växtlighet saknas.	Tidstypisk traditionellt utformad familjegravplats från 1900-talets första hälft med huvudsten och flera gravkar. Hantverksmässigt utförd gravvård. Titeln järnvägstjänsteman har ett lokalhistorisk värde.
Kv I: 23 A-D	Mindre gravvård av diabas med rundat krön. Av slipad och polerad diabas. Inskrift slipad mot matt-huggen sten. Ingen dekor. Låg sockel av granit.	Husägaren Jakob Olsson *22/10 1844 †28/11 1898 Hustrun Karna Olsson * 30/10 1853 †21/3 1921 Efter Lifvets Strid Bortom grafven frid	Vitsippor, kärleksört, lökväxter, krypen, planteringsram av buxbom.	Hantverksmässigt tillverkad sten. Tidstypisk gravvård med socialhistoriskt intressant titel. Mindre gravplats. Traditionell plantering.
Kv I: 24 A-D	Hög stående gravsten av slipad och polerad diabas med snett vinklat brutet krön. Huggen inskription och dekor i form av en stjärna upptill.	F. D. Snickaren Bengt Nilsson *28.2 1828 † 22.4 1914 Hustrun Bothilda Mårtensson *30.8 1857 †13.3 1979 Dottern Agda 7.12 1894 †19.10 1983	Gravvården flankeras av två friväxande enar.	Tidstypisk gravvård från tidigt 1900-tal. Miljöskapande hög gravvård. Hantverksmässigt tillverkad sten. Titel anger hantverksyrke. Miljöskapande växtlighet.

		Eleonora Bengtsson 16.5 1893 †19.10 1983		
Kv I:25 A-H	1) Stående, hög gravvård av huggen diabas med slipad dekor i form av ett latinskt kors och slipad rektangulär inskriftstavla. Hög sockel av samma material som inskriftsstenen. Vid sidorna av huvudstenen gravramar av grå granit. På gravplatsen även lägre gravstenar av samma material, med slipad dekor och inskrift: 2) låg, stående, bred gravvård med låg sockel, slipad inskriftstavla och dekor av ett latinskt kors. Framför gravstenen planteringsram av sten. 3) relativt låg, stående, smal gravvård med slipad inskrift, över inskriften dekor av ett latinskt kors.	1) Familjegraf åt byggmästare Nils Malmkvist * I St Uppåkra d 3/12 1846 †Derstädes d 11/12 1915, Hustrun Hanna Malmkvist * I St Uppåkra d 15/12 1852 † Derstädes d 9/5 1901, Sv Ps 221 v 3 Ingen inskription är synlig på gravkaren. 2) Albert Malmqvist *18-10 1857 †15-12 1964, Hustrun Elisabeth *25-9 1890 † 20-5 1980 3) Artur Lundblad * 6/1 1911 †23/6 1954, Ingegerd Lundblad *12/9 1917 †25/5 2005, Leif Lundblad * 14/2 1948 † 28/10 2003, Kjell Lundblad * 8/12 1946 † 29/11 2005	I gravramarna växer vintergröna. I planteringsramarna framför de mindre gravvårdarna växer vårlökväxter och ettåriga växter.	Hög miljöskapande huvudsten, tidstypisk utformad gravplats med huvudsten, gravkar, och mindre stenar. Hantverksmässigt utförd gravvård. Socialhistoriskt värdefull titel. Plantering med kulturhistoriskt värde.
Kv I:26 E-H	1) Hög, stående obeliskformad gravvård av slipad och polerad diabas på sockel av granit. Hög bas med uppåt avsmalnande överdel, pyramidavslut. Inskription inhuggen på basen. Eventuellt bör också intilliggande gravplats nr: 26 A-D gemensam. Samma släktnamn. 2) Bred, gravvård av grå granit med låg sockel, närmast kvadratisk inskriftstavla med inhuggen dekor, svartmålad, utskjutande krönparti med upphöjd mitt, dekor av en stjärna i koppar på krönets framsida.	1) Kyrkovärden Per Siwersson Född i Uppåkra d. 31/10 1818 död derstädes d. 9/9 1891 Hustrun Elna Olsdotter född i Önerup d. 21/8 1819 död i Uppåkra d. 12/12 1894, Sv. Ps. 172. 2) Lantbrukaren Nils Siwerson * 23/2 1862 †16/4 1903, Hustrun Anna Siwerson F. Nilsson * 1/10 1866 †2/5 1942, Dagny Siwersson *23/5 1901 † 18/1 2004, Ps. 387:3	Idegransbuskar, låga klotklippta. Ingen begränsninghäck mot gravplatsen i väster. Vårlökväxter.	Familjegravplats med gravvårdar från flera generationer från 1800-talets slut fram till 2000-tal., hör sannolikt ihop med gravplats 26 A-D. Socialhistoriskt, lokalhistoriskt värdefull familjegravplats Tidstypiska gravvårdar från 1800-talets slut och 1900-talets början. Hantverksmässigt tillverkad sten.

Kv I:28 E-H	Gravplats med två snarlika gravvårdar. Låg gravvårdar av grå granit med rektangulärt formad inskriftstavla och bildsten vid sidan med huggen dekor i relief. Sten 1 dekor av en man med plog under en himmel med sol och ett moln. Sten 2 dekor av sädesax, moln och en sol.	1) Hemmansägare Malte E Lindh *16/1 1883 †30/12 1962, Hans Maka Elisabeth 8/1 1895 †12/11 1962 2) Kjell Hansson 28/3 1919 † 22/9 2004, Hans Maka Majken F. Lindh *5/2 1920 †29/1 1999	Värlökväxter inom planteringsramen. Buxbomsklot i hörnen och mellan gravvårdarna. Murklocka.	Sten 1 utförd i tidstypisk stil mitten av 1900-talet. Hantverksmässigt utförd sten. Sten 2 utförd i samma stil men möjligen senare. Lokallistoriskt värde, familjegravplats använd under flera generationer. Plantering med kulturhistoriskt värde.
Kv I: 30 A-H	1)Huvudsten. Högt, stående kors i slätpolerad diabas, står på högt bottenstycke. Försänkt inskription. 2-4) Tre liggande gravkar av diabas framför huvudstenen med inhuggen inskrift framtill. 5)En liggande gravvård av diabas i form av en uppslagen bok. Stor planteringsram kring och framför gravstenen. Inskription på boksidorna. 6) En liggande kvadratisk stentavla av diabas, kvadratisk med inhuggen inskription, dekor av ett grekiskt kors 7) En liggande gravsten av röd släpad granit dekor av två fåglar och inskription i relief 8) Liggande oval sten av röd granit med inhuggen inskription och dekor av ett hjärta 9) Liggande rektangulär sten av röd granit, något rundade grovhuggna sidor, inhuggen dekor av två fåglar och inskription	1) Kyrkovärden Sven Persson *23/1 1818 †23/4 1898, Hustrun Bertha Andersson *8/3 1828 †30/4 1895, Jobs Bok 19:23 2) Joh.S Svedin *26/9 1869 †1/5 1940 3) Thilda Svedin *22/2 1865 † 6/6 1924 4) oläslig inskription 5) Distriktschef S. Hilding Svedin *1/6 1897 †25/3 1970 Störst är kärleken Högt Älskade maka Alma Svedin 26/3 1899 † 7/1 1985 6) Nils Axel Swedin 8/12 1922 † 7/2 1986 7) Johannes Svedin *10/9 1925 †25.1 1999, Kerstin Svedin 2.10 1931 † 19.2 2018 8) Göran von Friedrichs Halvarson 30/5 1952 † 10/1 2000 9) Halvarson Yngve * 04/27 1921 †02.29 2008, Margareta *05.19 1924 † 07.07 2008 10) Olof Swedin *11.9 1926 † 9.5 2006, Inger Swedin *23.9 1925 † 26.1 2011. 11) Gösta Rosengren *10.1 1921 † 1.3 1988	I gravkaren växer vårlökar, inom gravram pärlhyacint, scilla, ros, vårlökväxter. I övrigt rosor, kärleksört, pärlhyacint, murklocka på gravplatsen.	Hög, miljöskapande tidstypisk gravvård från slutet av 1800-talet till 2000-talet. Hantverksmässigt tillverkad sten. Gravkaren traditionell gravtyp. Titeln har ett socialhistoriskt värde, familjegravplats använd under flera generationer med många gravvårdar. Plantering med kulturhistoriskt värde.

	10) Liggande kvadratisk sten av slipad och polerad diabas, matt bakgrund mot dekor av en kustlinje och inskription. 11) Liggande rektangulär gravsten av grå granit med försänkt inskriptionsfält och inskrift i relief. Huggen dekor i form av en lyra.			
Kv II:33 E-F	Låg gravvård av rödrosa granit, rektangulär form med svagt uppskjutande rundad ovankant, slipad med inhuggen dekor av linjer i kanten och en stjärna upptill. Sockel av granit.	Johan Hansson 1870-1942, Barnmorskan Anna Hansson 1875-1932 , Sv. Ps. 477	Påsklilja.	Socialhistoriskt, kvinnohistoriskt värde genom titeln. Tidstypisk gravvård från 1900-talets första hälft.
Kv II:34 A-D	Obelisk i slätpolerad diabas. Försänkt inskription.	Lantbrukaren, kyrkvärden Hans Andersson Vragerup *23/9 1851 † 24/2 1920, Hustrun Elna Andersson född Nilsson * 24/11 1857 † 20/5 1898	Ingen växtlighet	Hög miljöskapande gravvård, tidstypisk utformning, hantverksmässigt tillverkad sten, social- och lokalhistoriskt värde genom titeln.
Kv II:35 B-D	Kvadratisk vård av sandsten med växtornamentering kring infälld inskriptionsplatta av marmor, dekor i biskvi upptill kopia av Thorvaldsens allegoriska framställning av Dagen i form av gudinnan Aurora. Krönt av kors.	Minne åt husmannen Per Persson, f. i S. Uppåkra d. 23/9 1812 (?) d. i Flackarp d. 23/7 1875 (?), dess hustru Maria Olsdotter f. i Flackarp d. 15.2 1816 d. derstädes d. 11/8 1886.	Ingen växtlighet.	Hög ålder, gravsten kan vara från 1860 eller 1880-tal. Tidstypisk gravvård av hög kvalitet, hantverksmässigt utförd. Social- och lokalhistoriskt värde genom titeln. Krönkorset borta. Vittringsskador på sandstenen. Stenen nedlagd.
Kv II:41 A-D	1) Huvudsten av grå granit med stående rektangulär inskriftstavla med inskription i relief, pelare i sidorna bär upp ett krön med rundad upphöjning, stjärndekor i upphöjningen. Sammanbyggd med stenram. 2) liggande gravsten, rektangulär form av slipad röd granit	1) Lantbrukaren Lars Nilsson 1874-1934, Hustrun Ida Nilsson 1830-1963, Nils Albert 1911-1913 2) Sigurd Thuring *5/9 1915 † 3/11 1988, Brita Thuring * 19/6 1918 †25/3 2012	Svalört, krypen, friväxande en, fram till vid sidorna av gravplatsen planteringsram av buxbom med rosplantering.	Stor familjegravplats med tidstypisk miljöskapande gravvård. Hantverksmässigt tillverkad sten. Plantering med kulturhistoriskt värde.

	med råhuggen kant, försänkt inskription och dekor av ett latinskt kors.			
Kv II:46 A-H	1) Huvudsten av diabas med stickbågig ovankant. Låg sockel. Kontrastslipad dekor av två rundbågsfält med akantus- och akroteriedekor samt inskription i relief. 2) Liggande sten av diabas, rektangulär form med kontrastslipad inskription. Dekor av latinskt kors. 3) Liggande sten av diabas, rektangulär form, kontrastslipad dekor av latinskt kors, inskription i relief. 4) Som nr 3.	1) Lantbrukaren Sven Kristensson, Lantbrukaren Alfred Nilsson, Familjegrav 2) Lantbrukaren Sven-Ingvar Nilsson *14/7 1916 † 19/1 1995. 3) Lantbrukaren Alfred Nilsson *24/3 1882 †26/11 1965, Hustrun Betty Nilsson * 14/1 1880 † 12/1 1978. 4) Lantbrukaren Sven Kristensson * 23/10 1840 † 14/7 1924, Hustrun Kerstin Kristensson * 28/6 1853 †12/10 1923	Spridda vårlökar.	Miljöskapande hög gravsten, tidstypisk, hantverksmässigt utförande, socialhistoriskt värde, familjegrav med flera liggande stenar.
Kv III:49 A-D	Hög stående vård i slätpolerad diabas med vinkelbrutet krön. Försänkt inskription och dekor av latinskt kors upptill. Planteringsram av sten framför huvudstenen.	1) Jöns Jönsson Flackarp *22/10 1867 †17/11 1947, Hustrun Hanna Jönsson *10/5 1870 †10/2 1918, Familjegrav	Symmetriskt planterade idegransbuskar, vårlökar i planeringsram framför stenen.	Tidstypisk gravvård från tidigt 1900-tal, miljöskapande hög gravvård, hantverksmässigt utförande, social- och lokalhistoriskt värde, familjegrav. Miljöskapande traditionell plantering.
Kv III:50 E-F	Hög, stående gravvård, rakt avslutad, av röd granit grovhuggen med kvadratisk formad slåthuggen och polerad inskriftstavla. Försänkt inskription.	Kyrkovärden Pehr Persson * I Flackarp 1/3 1823 † Derstädes 13/12 1867, Hustrun Marna Nilsdotter * I Vallkärraton 27/6 1828 † i Tirup 19/12 1913	Rosenbuske framför stenen.	Tidstypisk gravvård från tidigt 1900-tal, miljöskapande hög gravvård, hantverksmässigt utförande, social- och lokalhistoriskt värde genom titeln.
Kv III: 53 C-D	Låg rektangulär gravsten av granit, rakt avslutad med låg avtrappning, står på låg sockel av granit. Inskription av metallbokstäver.	Maskinist Nils Schönström *20/9 1865 † 20/7 1940, Sofia Schönström *25/11 1880 † 19/6 1954	Ingen växtlighet.	Tidstypisk gravvård från 1900-talets mitt. Socialhistoriskt värde genom titeln..
Kv III:57 A-D, 58 A-C Malmros-graven	1) Stående gravhäll av kalksten, vinkelbrutet krön med hörnflikar. Dekor i krönet i form av en lagerkrans, nedtill en oljelampa i ett bågformat fält.	1) Denna graf gömmer det förgängliga af Kongl Kamereraren och Academie Ombudsmannen Gilius Malmros, född i Malmö d 30 oct 1766 död i	Ingen växtlighet.	Tidstypisk gravsten, äldre än 1850, hantverksmässigt utförande, traditionell gravvårdstyp, lokal- och personhistoriskt värde. Från tiden före nya kyrkan byggdes, gamla kyrkogården. Familjegrav med hög social status. Gravsten 2 och 3

	2) Stående gravhäll av kalksten, vinkelbrutet krön med hörnflikar. 3) Stående gravhäll av kalksten, vinkelbrutet krön. Oval inskriftstavla och triangelformad dekor upptill troligen med dekor allsände ögat omgivet av strålar. Runda cirklar i hörnen. Inhuggen inskription. Gravplatsen omgärdas på tre sidor av ett staket i gjutjärn utfört i nygotik med kannelerade stolpar spetsbågeformat räcke med en bård av fyrpass nederst.	Lund d 5 febr 1831, De som redliga för sig vandrat hafva komma till frid 2) Framl Kamrerare Gil Malmros efterlevande enka (?) Anna Lovisa Trana (?) född (...) aug 1756 död (...) 4 jan 1849 (?). 3) Enkefru Öfverinspektörskan Juliana (...) född Smitt, född d (...) januari 17(...), död i Lund d 9 april 1817, När efter mödan trött en stund jag sofit sött i grafvens skugga, skall Jesus väcka mig till evig fröjd hos sig Ps 496 v 3		kvinnohistoria med socialhistoriskt intressant titel (3). Delvis bevarat gravstaket.
Kv III:58 F-H	1) Låg rektangulär gravsten av slipad diabas med inhuggen förgylld inskription. Dekor i ett band vid ena sidan med rosor i relief, upphöjt rakt avslutat krön. Låg sockel. 2) Liggande sten rektangulär av mörkgrå granit, dekor av liljekonvaljer i övre hörnen. Inskription och dekor inhuggen.	1) Spannmålshandlanden Sture Nilsson *16/12 1889 †6/10 1964, Anna Nilsson * 1/12 1897 † 6/1 1991 2) Mariann Larsson *4.10 1919 † 11.4 1992	Infattningshäckar kring plantering av buxbom. Formade som två kvartscirklar vid sidorna. Klockhyacint och andra varlökar.	Social- samhälls- och lokalhistoriskt värde med titel som är typisk för verksamhet i området. Kulturhistoriskt värdefull plantering. Tidstypisk gravvård med lågmäld karaktär, 1900-talets mitt.
III:60 A-H	1) Hög stående vård av granit med rundat krön och svagt utskjutande korsarmar. Står på hög sockel. Dekor av latinskt kors över inskrift. Inskrift i relief. Planteringsram framför stenen. 2) Liggande rektangulär gravsten av grå polerad granit. Försänkt inskrift och dekor av latinskt kors.	1) Lantbrukaren Ola J. Bengtsson Åkerslund *28/10 1852 †31/8 1917, Hustrun Ingrid Bengtsson *24/12 1864 † 29/2 1960 2) Eric Kihlman 12.8 1891 † 3.10 1950, Hustrun Anne Kihlman * 25.4 1894 † 24.2 1993	Påsklilja, planteringsramen är tom. Två cypresser/tuja intill den liggande gravvården.	Miljöskapande tidstypisk gravvård med lokal- och socialhistoriskt värde. Hantverksmässigt utförd gravvård.
Kv III:61 A-B, G-H, 62 D-E	1) Låg rektangulär stående gravvård av kalksten med vinkelbrutet krön och flankerande pilastrar.	1) Här hvilar Kyrkoherden i Söverstad och Bromma Församlingar M R Kulenberg född den 14/12 1878, död	Bågformad infattningshäck av buxbom framför gravsten 1. Lökväxter innanför infattningshäck. Planteringar vid sidorna	Tidstypiskt utformad familljegravplats med huvudsten och liggande gravstenar. Hantverks-

	2) Liggande rektangulär gravsten av grå granit, inskrift i relief 3) Liggande rektangulär gravsten av grå granit, inskrift i relief 4) Liggande gravsten av grå granit med inskription i relief	den 2/6 1921, Nelly Kullenberg född den 14/9 1886, död den 2/6 1959, Gud vare tack som giver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus, vänner reste vården 2) Folkskolärare Erik Kullenberg * 1902 †1996, Ingemo Kullenberg *1910 † 1997 3)Rektor Knut Kullenberg *1917 †2002, Skolsköterskan Nadja Kullenberg *1926 † 2000 4) Folkskolläraren Fredrik Kullberg, 1868-1949, Karna Kullenberg 1874-1969, Arvid * 1906-1923	av gravplatsen med infattningshäck av buxbom. I planteringarna ölandstok. Trift vid liggande gravstenar.	mässigt utförande i huvudstenen. Personhistoriskt värde och socialhistoriskt värde genom titlar. Plantering med kulturhistoriskt värde.
Kv III: 64 A-B	Låg stående gravvård med rundat krön av diabas med kontrastslipad dekor och inskription. Dekor av timglas inom en lagerkrans. Huvudsten integrerad med låg stenram längs huvudändan. Planteringsram av sten.	Johan Larsson * 1872 † 1948, Hustrun Ida *1876 †1930	Ros i planteringsramen.	Tidstypisk mindre gravvård från 1900-talets första hälft. Hantverksmässigt utförande.
Kv III: 65 G-H	Mellanhög, stående gravvård med rundat krön av diabas med kontrastslipad dekor och inskription. Dekor av rundkors samt lagerkrans och jugenddekor samt festong i nederkant.	Lantbrukaren Ola Persson * 1870 †1930, Hustrun Thilda * 1867 † 1949	Ingen växtlighet.	Tidstypisk mindre gravvård från 1900-talets första hälft. Hantverksmässigt utförande. Social- samhällshistoriskt värde genom titeln.
Kv III:67 A-D	Stående hög gravvård av diabas med rundat krön och svagt utskjutande korsarmar, inhuggen, förgylld inskription och dekor av ett latinskt kors.	Lantbrukaren Bengt Hansson 1852-1935, Hustrun Anna Hansson 1857-1944, Dottern Hilma 1884-1965	Hortensia, påsklilja, två höga friväxande idegranar i vardera bakre hörnen	Miljöskapande tidstypisk gravvård med socialhistoriskt och lokallhistoriskt värde. Hantverksmässigt utförd gravvård.
Kv III:67 E-H, 69 A-D	Medelhög, stående vård i krysshuggen röd granit med rektangulär slipad och polerad inskriftstavla,	Kyrkovården Nils Larsson * 1/7 1854 † 22/9 1948, Mathilda Larsson *22/5 1857 † 28/4 1924, Gustav * 10/12	Enstaka lökväxter.	Miljöskapande, tidstypisk gravvård från 1900-talets första hälft, hantverksmässigt utförd, titel med socialhistoriskt värde. Delvis bevarad äldre stenram.

	flankerad med kannellerade pilast-rar och ett trekantsgavelkrön. Inskription inhuggen och dekor av en girlang och hjulkors. Har tidigare omgetts av gravram. Bakre stenramen bevarad.	1882 † 18/2 1909, Hjalmar * 17/7 1884 † 26/6 1898		
Kv IIII:70 A-D	Medelhög, stående gravvård i granit med vinkelbrutet överstycke och flankerande pelare. Inskription med metallbokstäver, dekor av en stjärna på överstycket. Integrerad med stenram runt gravplatsen.	Olof Brodde * 16/9 1894 † 20/7 1971, Signe Brodde * 6/2 1901 † 25/12 1985, Ulla Stina Brodde * 20/4 1922 † 28/5 1936	Planteringsram inne på gravplatsen med funkia och rosbuskar, lökväxter, dvärgsyren, lavendel, rhododendron,	Miljöskapande, tidstypisk gravvård från 1900-talets första hälft, hantverksmässigt utförd, delvis bevarad äldre stenram. Kulturhistoriskt värdefull plantering.
Kv IIII: 76 A-B, E-F	1) Huvudsten stående medelhög rektangulär gravsten av grå granit med vinkelbrutet krön. Dekor av strålsol och inskription kontrastslipad. Står på låg sockel. 2, 3) Liggande kvadratiske gravstenar av diabas. Inhuggen inskription.	1) Banverksföreståndaren Olof J. Ols-sons familjegrav 2) Arvid svensson 1906-1955 3) Gerda Svensson 1905-1969	Parvis planterade idegransklot. Ettåriga växter inom planteringsram av sten. Planteringsram av buxbom vid sidorna med rosor.	Tidstypisk mellanstor gravvård från 1900-talets första hälft (sten 1) familjegrav, social- lokalhistoriskt värde genom titel. Kulturhistoriskt värdefull plantering.
Kv IIII: 76 C-D, G-H	1) Medelhög stående gravsten av kalksten med rundat krön. Inhuggen inskription. 2) Liggande kvadratisk gravsten av grå granit med rundade sidor. Planteringsram av sten framför huvudstenen.	1) Smedmästare J. H. Olin * 24/8 1856 † 1/4 1905, Hans Maka Maria Olin * 30/7 1857 † 3/12 1951, Maskinmästaren Carl L Olin * 2/4 1881 † 4 /(...) 1960, Hans Maka Alma Olin F Rosenlund * 28/5 1879 † 22/10 1952 2) Ernst Olin * 1908 † 1984, Anna Olin * 1909 † 1992	Inom planteringsramen kärleksört, lökväxter, plymspirea	Traditionell typ av gravvård av kalksten, hantverksmässigt utförd. Titel socialhistoriskt värde. Familjegravplats.
Kv IIII: 78 A-D	1) Huvudsten: Medelhög stående gravvård av diabas med kontrastslipad dekor i form av en inskriftstavla med uppskjutande mittdel, krönt av timglas och vingar. Står på låg sockel.	1) A. J. Ström * 1861 † 1945 Hustrun Kristina * 1861 † 1927 2) Lantbrukaren Jöns Ström * 20/9 1887 † 5/8 1963, System Emma Nilsson f. Ström * 20/9 1885 † 25/7 1966	Ingen växtlighet.	Tidstypisk mellanstor gravvård från 1900-talets första hälft, hantverksmässigt utförd. (sten 1)

	2) Låg rektangulär stående gravvård av diabas med kontrastslipad inskription och dekor av latinskt kor. Står på låg sockel.			
Kv III: 78 F-H	1) Huvudsten av hög, stående vård i slätpolerad diabas med vinkelbrutet krön och hög kvadratisk sockel. Försänkt inskription och korsdekor upptill. 2, 3) Liggande kvadratisk gravvård av diabas med försänkt inskription och dekor av ett kors.	1) Lantbrukaren Lars Persson * I Hjerup d 22/2 1836 † Därstedes d 9/6 1924, hustrun Bengta Olsson * i N Nöbbelöf d 2/8 1838 † i Hjerup d 23/6 1905, Ps 221 v 3, sonen August * 28/3 1883 † 25/11 1909, Kristus är mitt lif döden är min vinning 2) Erik Andersson * 28.8 1900 † 4.2 1976 3) Lantbrukaren Arthur Andersson * 6.9 1898 † 4.10 1980 hustrun Elin * 4.7 1897 † 26/12 1983	Hög friväxande en, lökväxter, krypoxbär	Hög miljöskapande gravvård (sten 1) tidstypiskt hantverksmässigt utförande, social- lokalthistoriskt värde. Familjegravplats.
Kv V: 81 E-H	1) Låg och bred, stående gravvård med rektangulär inskriftstavla med bokstäver i relief, fristående pelare i sidorna och ett krön med insvängd mitt. Står på låg sockel. 2) liggande rektangulär gravsten av grå granit, inskription i relief	1) Anders Greflunds familjegrav 2) Nils Schön * 23/9 1871 † 19/3 1962, Bengta Schön * 4/2 1870 † 4/12 1962	Planteringsram av buxbom, friväxande en på var sida om stenen. Påsklilja inom planteringsramen.	Tidstypisk gravvård från 1900-talets första hälft – mitt. Familjegravplats. Miljöskapande och kulturhistoriskt värdefull plantering.
Kv V 84 E-H	Hög gravvård av diabas med kontrastslipad dekor av murgröna och en vapensköld med korset samt tre stjärnor. Fyrsidigt spetsig upptill.	Lantbrukaren Hans Bengtsson 1845-1921, Hustrun Cecilia Bengtsson 1849-1933, Lantbrukaren Nils R Bengtsson 1871-1923	Kinesisk kärleksört, påsklilja.	Tidstypisk miljöskapande gravvård. Hantverksmässigt utförd. Lokalthistoriskt socialhistoriskt värde, personhistoriskt värde.
Kv V: 88 E-H	Hög stående vård i diabas med vinkelbrutet krön och korsdekor upptill. Står på sockel med två trappsteg.	Folkskollärare N P Persson * 30/5 1830 † 3/8 1911, och hans hustru Katharina Hansson * 25/4 1837 † 1/2 1916 samt barnen Bothilda, Anders, Ragnar, Carolina, Edvard, Maria, Botvid	Ingen växtlighet.	Miljöskapande tidstypisk gravvård från tidigt 1900-tal, traditionellt utformad gravvård, hantverksmässigt tillverkad sten. Socialhistoriskt värde genom titeln.
Kv V: 89 E-H	1) Hög stående gravvård av slätpolerad diabas med grovhugget, orgelbundet krön,	1) Folkskollärare Hans Nilsson * 20/6 1828 † 15/11 1905, och hans hustru	Ingen växtlighet.	Hög miljöskapande, tidstypisk gravvård. Hantverksmässigt tillverkad sten. Socialhistoriskt värde.

	2) medelhög gravsten av grå granit på låg sockel och med rundat krön med hörnflikar. Inskription och dekor av ett kors i relief.	Kerstin Larsdotter * 29/10 1829 † 23/8 1904 2) Oscar Florén Tekla Florén Sv. Ps. 572:		
Kv V: 91 A-D	1) Stående gravvård av rödrosa granit med låg sockel, medelhög rektangulär slätpolerad inskriftstavla med rundbågsdekor upptill. Trekantsgavelkrön med trappning upptill och ett kors i metall. 2) Gravkar av grå granit med rektangulär urhuggning i mitten.	Lantbrukaren Nils Bengtsson Hustrun Anna Bengtsson Uppåkra *8/6 1859 † 1936, *15/9 1856 †23/12 1951 Sonen Per Anton 28/4 1887 26/11 1908 Familjegrav Gravkar: Anna Margit * 29/1 1916 † 25/6 1921	Ingen växtlighet	Gravkar traditionell gravform. Tidstypisk gravvård från 1900-talets mitt
Kv V:94 A-B, E-F	1) Låg bred gravsten med rundat krön och rakt avslutade utskjutande lägre sidopartier. Dekor av en stjärna och försänkt inskription. 2) Liggande gravvård, ursprungligen stående, hög miljöskapande gravvård av diabas med hög sockel och uppåt avsmalnande ovandel med pyramidformat krön. Kontrastslipad dekor och försänkt inskription, Dekor av murgröna och ett latinskt kors.	1) Lantbrukaren Anders Larsson * 21/4 † 19/7 1946, Hustrun Cecilia Larsson * 23/8 1868 † 23/6 1936 2) F. Åboen Lars Andersson * i Vinstorp D 21/11 1815 † Å Madbacken 24/5 1895, Elna Olsdotter * I Lilla Uppåkra D. 9/11 1820 † Å Madbacken D 31 /12 1887, Ps 491 V. 4, . Dottern Kerstin * 9/1 1862 † 6/7 1929 Sv. Ps. 576	Ingen växtlighet	Tidstypiska gravvårdar, gravsten 2 hantverksmässigt utförd, lokalhistoriskt och socialhistoriskt värde.
Kv VI: 95 A-D	1 Hög stående vård i diabas med grovhugget, oregelbundet krön och upptill korsdekor. Slätpolerad inskription i relief. 2) Liggande rektangulär gravvård av granit 3) Liggande kvadratisk gravvård av granit med dekor av latinskt kors och inskription i relief 4) Liggande rund natursten med inskription och dekor av kors i metall.	Kvarnägaren Per Andersson född i Björkesåkra 1839, död i Hjerup 1924, hans maka Ingrid Andersson född i Arlov 1840, död i Hjerup 1923, sonen Otto 1876-1892 2) Anton Andersson 1880-1945, Kerstin Andersson 1875-1955 3) Gotthard R. Lundkvist 1894-1972, Hedvig B. Lundkvist 1885-1976 4) Jaakko Lundkvist *1936 †1987	Begränsningshäck av idegran med ingång från norr.	Familjegravplats med huvudsten och flera liggande gravvårdar. Hög miljöskapande gravvård, tidstypisk, hantverksmässigt tillverkad. Socialhistoriskt och lokalhistoriskt värde. Kulturhistoriskt värdefull plantering.

Kv VI:102 E-H, 104 A-D	Medelhög stående gravvård av slipad kalksten med vinkelbrutet krön. Inhuggen inskrift.	Otto Rydbeck 30.7 1917 – 3.12 1973 Charlotte Rydbeck f. Gyllenkrok 19.1 1926 – 20.10 2017	Hängavenbok, akleja, scilla, vintergäck, påsklilja, klockhyacint.	Traditionellt utformad gravvård hantverksmässigt utförd, miljöskapande hög gravvård, kulturhistoriskt värdefull plantering.
Kv VI:103 A-H	1) Medelhög stående gravvård av grå granit med rundat krön och polerad inskription och dekor av latinskt kors. Låg sockel av granit. 2) Hög stående gravvård i röd granit med rundat krön och polerad inskriftstavla med försänkt inskription	1) Lantbrukare Olof Nilssons Hjerup familjegrav 2) Maria Frideborg Persson * 20/4 1902 † 26/6 1916	Ingen växtlighet.	Miljöskapande hög tidstypisk gravvård, socialhistoriskt värde barngrav.
Kv VI:105 A-H	1) Tredelad hög stående vård i slätpolerad diabas med sockel, bas, mittdel och pyramidavslutad översytycke med hörnflikar och krönt av kors. Försänkt inskription och kontrastslipad dekor. 2) Hög, stående vård i granit med dekor i jugendstil i form av en rosenkrans kring inskriften och en stjärna däröver. Liksidigt kors i basen. Inskriptionen huggen i relief. Gravplatsen omgärdas av ett järnstaket i jugendstil med en bård av bladdekor över raka ståndare. Stolpar med blomdekor.	1) Lantbrukare Hans Perssons i Hjerup Familjegrav. Hans Persson * 6/3 1822 † 2/10 1905, Hustrun Cecilia Bengtsson * 12/4 1822 † 27/4 1878, son Per * 21/1 1852 † 11/4 1872. På krönet: <i>De skola hvila sic från sitt arbete.</i> 2) Bengt Hansson född 9 nov 1859, död 1 mars 1912.	Ingen växtlighet.	Miljöskapande värden genom de höga gravvårdarna och järnstaket. Tidstypiska gravvårdar med hantverksmässigt utförande. Socialhistoriskt värde genom titel.
Kv VI: 106 E-F	Stående medelhög gravvård i diabas med spetsformat krön och dekor av ett kors upptill. Kontrastslipad dekor, inhuggen inskription.	Bagaren Nils Mårtensson * 4/4 1851 † 5/8 1933, Hustrun Elna Mårtensson 16/11 1849 † 3/2 1926	Ingen växtlighet.	Tidstypisk hantverksmässigt utformad gravsten. Socialhistoriskt värde genom titeln, representerar hantverksyrke.
Kv VI: 107 A-H	1) Hög stående vård i granit med svagt upphöjt rundat krön, slätpolerad korsdekor upptill. Slätpolerad inskription. Hög sockel	Landtbrukaren Jöns Bengtsson Hjerup * 17/7 1846 † 21/11 1917, Hustrun Hanna Bengtsson * 8/9 1858 † 18/1 1934, Karna Nilsson 1851-1940,	Oxsbär, lagerhägg	Tidstypisk miljöskapande gravvård från 1900-talets första hälft. Hantverksmässigt utförd gravvård, familjegrav. Socialhistoriskt värde genom titeln.

	2) Liggande rektangulär gravvård av diabas med kontrastslipad inskriftstavla och dekor. 3) Liggande rektangulär gravvård av diabas med kontrastslipad inskriftstavla och dekor.	Ida Maria * 28/2 1875 † 3/7 1884, Bernhard * 6/4 1879 † 9/4 1879 2) Julius Bengtsson 1876-1939, Paula Bengtsson 1884 – 1969 3) C. M. Mårtensson * 1915 † 1962 Elna Mårtensson född Bengtsson * 1922 † 1956		
Kv VI: 108 E-H	Hög stående vård i marmor, krönt av kors med klöverformade korsändar, upptill handdekor i relief, inskriptionsyta med försänkt text.	Minne af lantbrukaren Bengt Olsson född i L Uppåkra d 22/2 1820, död i Hjerup d 4/2 1878, hustrun Karna Nilsson född i Hjerup d 2/3 1818 död derstädes d 19/8 1900	Ingen växtlighet	Tidstypisk gravvård från sent 1800-tal. Hantverksmässigt tillverkad sten. Vålbevarad, socialhistoriskt, lokallhistoriskt värde.
Kv VI: 110 A-H	Låg, stående gravvård av diabas med vinkelbrutet krön, kontrastslipad inskriftstavla och dekor av blad. Låg sockel.	Olof Larssons Familjegrav	Ingen växtlighet	Mindre, tidstypisk gravvård från tidigt 1900-tal. Socialhistoriskt värde.
Kv VI: 112 A-H	1) Låg, stående gravvård av diabas med vinkelbrutet krön, kontrastslipad inskriftstavla och dekor av lagerkrans och kors. Låg sockel. 2) Hög stående vård i slätpolerad diabas med pyramidformat krön och korsdekor upptill. Kontrastslipad inskription och dekor av sädesax, latinskt kor och vinranka. Gravstenen kringgärdas av ett högt gjutjärnsstaket i nygotik med trepassbågar. 3) Hög stående vård i granit utförd i nygotik med vinkelbrutet krön med en femklöver i toppen. Försänkt inskription.	1) Skomakaren Nils Larsson 1845-1925 2) Hemmansegaren Hans Bengtsson * 31/8 1821 † 13/4 1895, Hustrun Elna Larsson * 27/4 1816 † 26/3 1894, Sonen Per * 1/10 1850 † 15/11 1876, dottern Kerstin * 1/2 1862 † 26/9 1892 3) Snickaren Johan Jönsson, f 16 jan 1798, d 8 maj 1858, hustrun Elna Jönsson, f 25 nov 1801, d 1 okt 1865, Sonen Nils f 28 feb 1829, d 10 okt 1842, Joh Ev 11:25	Mahonia	Komplex stor familjegravplats med olika gravvårdar. Gravsten 1 en tidstypisk gravvård från tidigt 1900-tal. Genom titeln representant för hantverksyrken, socialhistoriskt värde. Gravsten 2 representerar 1800-talets mitt, tidstypisk gravsten, påkostad och värdefull genom gravstaket, socialhistoriskt värde genom titeln. Gravsten 3 tidstypisk gravvård från 1800-talets sista hälft, representerar hantverksyrken, socialhistoriskt värde. Samtliga har höga värden genom hantverksmässigt utförda gravvårdar.

Kv VI:114: A-H	1) Högt stående kors i granit på högt bottenstycke. Slätpolerad inskriftstavla med försänkt text. 2) Högt stående kors i slätpolerad diabas på högt bottenstycke. Försänkt inskription. Gravplatsen omgärdas av ett järnstaket av smidesjärn i klassicerande stil.	1) V Pastor Peter Andréén * i Helsingborg d. 21/11 1850 † i Uppåkra d. $\frac{3}{4}$ 1884, 1 Tim 1:15, Vänner reste värden 2) Här under hvilar kantorn i Uppåkra Jöns Larsson * i Stångby d 7/12 1813 † i Hjerup d. 27/8 1900 och hans maka Elna Andersdotter * i Bjereshög d. 30/1 1821 † i Hjerup d. 13/11 1896. På korset: Jag är uppståndelsen och lifvet Joh. II:23,	Ingen växtlighet	Båda gravvårdar social-, lokal- och personhistoriska värden. Tidstypiska gravvårdar av hög hantverkskvalitet. Gravstaket miljöskapande och tidstypiskt.
Kv VI: 116 A-H	1) Hög, stående gravvård av slätpolerad diabas med hög sockel av granit. Hög bas samt överdel med vinkelbrutet krön, korsdekor upptill. Inskription i kontrastslipning. 2) Medelhög stående gravvård i slipad och polerad diabas med vinkelbrutet krön och korsdekor upptill. Försänkt inskription. 3) Medelhög, bred stående vård med vinkelbrutet krön, av slipad och polerad diabas, inhuggen dekor av kors i krönet och inskription. 4) Liggande rektangulär gravvård av diabas	1) Lantbrukaren Per Andersson * I Hjerup 27/8 1851 † I Hjerup 16/9 1934, Hustrun Johanna Andersson * I Kabbarp 11/3 1856 † I Hjerup 3/2 1912 2) Lantbrukaren Anders Persson * 16/10 † 13/10 1882, Hustrun Elna Andersson * 15/1 1821 † 19/4 1899, Ps 431 v 10 3) Kyrkovärden Albin Andersson * I Hjerup 24/1 1899 † I Hjerup 26/11 1969 Hustrun Hanna Född Pålsson * I Lilla Uppåkra 2/12 1886 † I Hjerup 15/7 1954 4) Lantbrukare Ingmar Andersson * I Hjerup 24/3 1923 † I Hjerup 18/9 2010	Krypgran, ettåriga växter, påsklilja, Azalea, ormbunkar	Äldre, stor familjegravplats med tidstypiska gravvårdar från flera generationer. Hantverksmässigt tillverkade stenar. Lokal- och socialhistoriska värden. Kulturhistoriskt värdefull plantering.
Kv VI:118 A-H, 120 A-D	1) Hög stående gravvård av slätpolerad diabas/el mörk granit med hög bas och vinkelbruten övre del, inhuggen inskription och dekor av latinskt kors 2) Medelhög stående gravvård av slätpolerad diabas med vinkelbrutet krön, inhuggen inskription. Dekor av latinskt kors mot väster.	1) Lantbrukaren Jöns Nilsson i L. Uppåkra * 20.9 1832 † 18.3 1914, Hustrun Elna Nilsson * 6.2 1897 † 15.5 1919 2) Lantbrukaren Otto Jönsson Lilla Uppåkra 10 * 31/5 1867 † 24/6 1962, Hustrun Maria Jönsson * 21/9 1871 † 5/11 1959.	Planteringsram på båda sidor av gravvård 2. Rosor i planteringsram framför gravvård 3 samt vårlökväxter. Längs gravplatsens norra sida en planteringsram av buxbom med astrar.	Mycket stor familjegravplats med flera miljöskapande höga, tidstypiska gravvårdar från flera generationer. Hantverksmässigt tillverkade stenar. Lokalhistoriskt och socialhistoriskt värdefull genom inskription, titlar och platsnamn. Traditionell gravplats med planteringsramar. Kulturhistoriskt värdefull plantering.

	3) Medelhög stående gravvård av slätpolerad diabas med vinkelbrutet krön, inhuggen inskription och dekor av latinskt kors Gravvård 2 har inskription på båda sidor.	På baksidan av 2: Marta Jönsson *1.7 1904 † 10.2 1951, Hanna Jönsson * 24.6 1902 † 1.8 1990, Kerstin Jönsson 24.9 1899 † 29.3 1998 3) Lantbrukaren Oscar Jönsson Fattterslund * 1/7 1904 † 5/5 1986, Hans hustru kyrkvärden Elsa Jönsson * 13.1 1913 † 23/7 1985		
Kv VI:126 A-H	1) Låg stående gravvård av rosagrå granit med liggande rektangulär form, inhuggen dekor av ett kors vid ena sidan och inskription i relief. 2) Gravram av svart granit eller diabas, hålrum för plantering i mitten. Inhuggen inskription. 3) Medelhög stående gravvård av slipad och polerad röd granit med upphöjt rundat mittparti. Kontrastslipad dekor av palmblad och inskription 4) Hög, stående vård i slätpolerad diabas med vinkelbrutet krön och kontrastslipad inskription och dekor av meanderliknande bård samt slingor i fornnordisk stil.	1) Bengt Ågren * 16.1 † 30.1 1970, Elsa Ågren * 14.7 1897 † 25.2 1987 2) Lärarinnan Erika Nilsson * 19/9 1899 † 26/8 1942 3) Lantbrukaren Per Nilssons familjegrav 4) Lantbrukaren Bengt Andersson * 20/9 1829 † 8/12 1917, Hustrun Elsa Andersdotter * 14/2 1824 † 20/9 1880	Vintergröna planterad i gravramen.	Stor familjegravplats med flera tidstypiska gravvårdar från flera generationer. Hantverksmässigt tillverkade stenar. Gravramen kulturhistoriskt värdefull traditionell gravvård, kvinnohistoria genom titel på gravkaret. Gravvård 4 ovanlig utformning i dekor. Kulturhistoriskt värdefull plantering.
Kv VI:129 E-H	1) Medelhög, stående vård i slätpolerad diabas med pyramidformat krön. Försänkt inskription och korsdekor upptill. 2) Liggande rektangulär vård av röd slipad och polerad röd granit. Dekor av latinskt kors och inhuggen inskription. 3) som sten 2.	1) Lantbrukaren Nils Olsson född i St Råby d 24/4 1830, död i L Uppåkra d 4/2 1892, Hustrun Karna Andersdotter född i Flackarp d 22/10 1838 död i L Uppåkra d 28/2 1903, Ps 221 v 3 2) Lantbrukare Ola Nilsson * 1873 † 1961 3) Bengta Nilsson * 1870 † 1954	Tuktad en vid sidorna gravvårdarna. Påsklilja.	Tidstypiska gravvårdar. Hantverksmässigt tillverkad sten. Familjegravplats med platsnamn. Lokalhistoriskt värde. Miljöskapande plantering.

130:A-D	1) Medelhög gravvård av granit med rundat upphöjt mittparti, pilasterformade sidor och slätpolerad inskriftstavla. Inhuggen inskription. Dekor av latinskt kors uppe på krönet. 2) Medelhög obeliskformad stående gravsten av diabas, slätpolerad med pyramidformat krön, hög sockel. Inhuggen inskription. 3) Liggande rektangulär gravvård av granit släthuggen, med inhuggen inskription.	1) Disponenten Axel Henricson *8/3 1878 † 8/11 1929, Kerstin Henricson * 4/5 1880 †30/6 1958, Familjegrav 2) Hemmansägaren Gunnar Hansson, * I Vinstorp 13/? 1819 † I L Uppåkra 29/2 1904, Hustrun Arna Hansson * 17/3 1842 † 19/11 1926 Dottern Betty * 5/3 1877 † 20/6 1919, JOB 19:25, Familjegrav 3) Ryttnästaren R.S.O , Kurt Henricson * 8/5 1912 †20/7 1997, Britta Henricson f. Grahn, *19/11 1913 † 5/11 1994.	Mahonia, daggkåpa, buxbomsklot, tuja/cypress och lavendel växer innanför planteringsram av buxbom.	Familjegravplats med tidstypiska gravvårdar från flera generationer. Hantverksmässigt tillverkade stenar. Lokalhistoriskt värde samt socialhistoriskt värdefulla titlar. Kulturhistoriskt värdefull plantering.
Kv VI:130 E-F	1)Låg stående vård i vit marmor utförd i nygotisk stil med spetsbågigt krön och dekor av två spetsbågar i relief med rundel över. Inhuggen inskription. 2) Låg stående vård i vit marmor med vinkelbrutet krön, försänkt inskription, krönkors saknas.	1) Minne öfver landtbrukaren Gunnar Hanssons hustru Malena Larsdotter född i L Uppåkra d 16/6 1821, död d 9/9 1872, Sv Ps 33 2) Minne av Åboen Lars Nilsson (...) 1793 (...) i St Uppåkra d (...) d i St uppåkra d 1871 och dess hustru Elna Christensdotter F I Stäfvie d 18(...) d i St Uppåkra d 18(...) Ps 479	Formklippt idegran.	Tidstypiskt utförda gravvårdar, hantverksmässigt tillverkade stenar av hög ålder Lokalhistoriskt värde genom inskription och platsnamn. Sten 1: nedlagd. Krönkors saknas. Sten 2 nedlagd.
Kv VI:134 E-H	1) Låg stående gravvård av granit med rundat upphöjt krön, rakt avslutade hörn. Slätpolerad grå granit med inhuggen dekor av latinskt kors och inskription 2) Gravkar Liggande rektangulär sten av granit med rektangulär urgröpfung. 3) Gravkar Liggande rektangulär sten av granit, med rektangulär urgröpfung.	1) Tillskärare Per Jönsson * 24/5 1874 † 31/3 1946, Hustrun Johanna Jönsson * 1/11 1882 † 16/7 1967 2) Hustrun Kerstin Larsson 4 maj 1836 feb 1915 3) Landtbrukaren Jöns Larsson 29 jun 1834 † 1 maj 1908	Rosor planterade i gravkaren. Två nedtagna idegransbuskar.	Traditionell gravvårdstyp, Tidstypiskt utformade gravvårdar. Familjegravplats socialhistoriskt värdefull titel.. Kulturhistoriskt värdefull plantering i gravkar.
Kv VI:135 A-D	Hög, stående vård i diabas med grovhuggen, oregelbundet krön. Slätpolerad inskriptionstavla och	Landtbrukaren Johan Mårtensson * 26/7 1813 † 27/8 1892, Hustrun Maria Gerner * 19/5 1822 † 27/4 1905,	Ingen växtlighet.	Hög miljöskapande, tidstypisk gravvård, hantverksmässigt tillverkad sten. Socialhistoriskt värde genom titel.

	dekor av ett latinskt kors. Inhuggen inskription. Står på hög sockel.	Dottern Elna * 29/7 1852 † 24/6 1918		
Kv VI 136 A-H	1) Hög stående vård i slätpolerad diabas med hög bas, vinkelbrutet krön. Står på en låg sockel. Försänkt dekor och inskription. 2) Hög, stående vård i slätpolerad diabas med pyramidformat krön med rundad bakdel, dekor av latinskt kors upptill och stiliserade blad i underkant. Dekor och inskription inhuggen. Står på sockel av granit. Gravplatsen omgärdas av stenram av granit. Någon form av räcke eller staket har tidigare varit fogat till stenramen.	1) Kyrkovärden Nils Nilsson * 3/6 1814 † 5/3 1900, Hustrun Mätta Nilsson född Larsson * 6/3 1819 † 9/3 1901, Dottern Anna * 22/4 1844 † 25/7 1875, Sonen Nils * 19/3 1840 † 24/2 1904, Ps 483 2) Syskonen Karna Nilsson * 22/3 1858 † 9/1 1914, Sissa Nilsson * 24/11 1846 † 23/7 1914, Elna Nilsson * 16/11 1836 † 4/2 1915, Anders Nilsson * 6/9 1841 † 26/9 1929, Ps 469 v 5-8, Joh Ev 3 kap 16v	Tigerlilja	Stor familjegravplats med två tidstypiska miljöskapande gravvårdar. Tidstypisk och miljöskapande gravplatsutformning med gravram. Socialhistoriskt värdefull genom titel och inskription.
Kv VI 137 A-H	1) Medelhög gravvård av rödaktig granit, upphöjt rundat krön. Dekor av slätpolerad huggning i relief ned mot av en gravsten med en urna. Kontrastslipad inskription. 2) Låg, bred gravvård av rödaktig slätpolerad granit med inhuggen dekor av latinskt kors och inskription 3) Hög, stående vård i slätpolerad granit med vinkelbrutet krön och korsdekor upptill. Försänkt inskription och dekor. Står på hög sockel/bas. Planteringsram av sten finns vid gravvårdarna 2, 3.	1) Lantbrukaren Anders Pålsson L. Uppåkra * 5/3 1847 † 15/12 1922, Gunilla Pålsson * 18/4 1858 † 3/7 1945 2) Lantbrukaren Erik Pålsson L. Uppåkra * 25/1 1897 † 21/3 1961, Helga Pålsson * 10/12 1900 † 4/2 1990 3) F Hemmansegaren Pål Andersson * I Grevie d 15/11 1815 † I L Uppåkra d 21/9 1888, Hustrun Mätta Nilsson * I Gullåkra 22/11 1827 † 29/8 1876, Ps 471	Växtlighet i form av höga enar nedtagna. Pingstliljor.	Stor familjegravplats med flera höga tidstypiska och miljöskapande gravvårdar. Flera generationer. Hantverksmässigt tillverkade stenar. Social- och lokalhistoriskt värden genom titlar och platsnamn.
Kv 139: 4 A-B	Medelhög stående gravvård av slätpolerad diabas med stickbågigt	Smedmästaren Pål Nilssons familjegrav	Ingen växtlighet.	Tidstypisk äldre gravvård miljöskapande med hantverksmässigt tillverkad sten. Lokal- och socialhistoriskt värdefull inskription

	krön och hög sockel. Kontrastslipad dekor i krönet av ett kors och stiliserade växter. Inhuggen inskription.			
Kv 139: 29 A-B	Låg, stående gravvård av slätpolerad granit med vinkelbrutet krön. Försänkt inskription och dekor av latinskt kors i krönet.	Skräddarmästaren Lars Larsson * 5/1 1848 † 9/7 1901, Hustrun Boel Larsson 11/3 1855 † 11/6 1935, Sigmund 6/5 1887 † 11/2 1965	Ingen växtlighet.	Tidstypisk äldre gravvård, miljöskapande, hantverksmässigt tillverkad sten. Socialhistoriskt värdefull inskription som anger hantverksyrke. Stenen är nedlagd.
Kv 139: 80-82	Medelhög stående gravvård av slätpolerad diabas med låg sockel. Kontrastslipad inskription.	Husegaren Lars Andersson * 8.11 1851 † 21.6 1936 Hustrun Karna Nils-son * 10.9 1845 † 8.6 1914	Påskliljor	Tidstypisk äldre gravvård miljöskapande med socialhistoriskt värdefull inskription
Kv 140:1	Se tidigare inventering INR 1			
Kv 140:17	Låg stående gravvård av rödaktig granit med låg sockel, kvadratisk inskriftstavla, kannelerade pilastrar vid sidorna och ett rundat utskjutande krön. Dekor av ett latinskt kor på krönet. Inskription i kontrastslipning.	Järnvägstjänsteman Wiktor Olsson *30/4 1885 † 16/11 1966 Hustrun Ida *1/8 1890 † 2/1 1968 , Sonen Arne Henry *1919 † 1940	Värlökväxter.	Tidstypisk gravvård från 1900-talets första hälft-mitt. Lokalhistoriskt värdefull titel.
Kv 140: 32	1) Mycket liten stående gravvård av slätpolerad diabas med rund avslutning upptill. Kontrastslipad dekor av en stjärna med strålar och inskription 2) Liggande gravvård av rödaktig granit, släta polerad med inskription i relief och inhuggen dekor av ett latinskt kors vid sidan. 3) Liggande gravvård av rödaktig granit, släta polerad med inskription i relief och inhuggen dekor av ett latinskt kors vid sidan.	1) Sven Strandbergs familjegrav 2) Axel Bielsten 1897 – 1978, Hulda Bielsten 1899 – 1986 3) Nils Ove Bielsten 1931-1987	Planteringsram av buxbom. Värlökväxter	Tidstypisk sten, mindre variant från tidigt 1900-tal. Familjegrav. Socialhistoriskt värde.
Kv 140:46	1) Låg, bred, stående gravvård av slätpolerad diabas, rundat krön och rakt avslutade sidor, låg	1) Skomakaremästare Nils Ahlgrens familjegrav 2) Margit 1915-1916	Ingen växtlighet.	Tidstypisk gravvård från 1900-talets mitt som huvudsten och mindre oansenlig liggande barn-

	sockel. Inhuggen inskription och dekor av latinskt kors. 2) Liggande kvadratisk sten av diabas med slätpolerad sluttande ovansida			gravsten från tidigt 1900-tal. Titeln representerar hantverksyrke och har ett socialhistoriskt värde.
Kv 141:5	Medelhög stående gravvård av slätpolerad diabas med vinkelbrutet krön, stående på låg grovhuggen sockel. Inhuggen inskription och dekor av en stjärna.	Banvakten A. Johansson * 1853 † 1921 Hustrun Maria Kristiansson * 1851 † 1910 Flackarp	Ingen växtlighet.	Tidstypisk medelhög miljöskapande gravvård. Hantverksmässigt tillverkad sten. Lokalhistoriskt värde genom titeln.
Kv 141:14	Hög stående gravvård av granit med slätpolerad inskriftstavla och stiliserad växtdekor i relief. Rakt avslutat krön, låg sockel.	Lantbrukaren Per Jönsson * 7/10 1840 † 31/12 1921, Hustrun Bengta Jönsson * 5/5 1843 † (...) 1913	Ingen växtlighet.	Hög miljöskapande, tidstypisk gravvård med ovanlig form. Hantverksmässigt tillverkad sten. Titel socialhistoriskt värdefull.
Kv 141:22-25	1) Liten stående gravvård av slätpolerad granit, rundat krön, på hög sockel med. Inskription kontrastslipad. 2, 3) Gravkar av liggande rektangulär granitsten med urhuggning för plantering. 4) Låg, stående gravvård av slätpolerad diabas med hög sockel. Kontrastslipad inskription och dekor av blad och duvor. 5, 6) Gravkar av liggande rektangulär granitsten med urhuggning för plantering	1) Husägaren Nils Hansson L Uppåkra 1827-1919, Hustrun Karna Hansson 1825-1915 2) Ingen synlig inskription 3) Ingen synlig inskription 4) Småbrukaren Bengt Perssons familjegrav 5) Ingen synlig inskription 6) Ingen synlig inskription	Plantering av funkia i gravkar 2, 3, 5, 6 Gravplatsträd i form av en säl, rosbuske.	Stor familjegrav med flera gravstenar. Tidstypiska gravvårdar från 1800-talets slut/tidigt 1900-tal. Hantverksmässigt tillverkad sten. Gravkar traditionell gravform. Kulturhistoriskt värdefull plantering i gravkar.
Utan gravplatsnr:	Se äldre inventering INR 1-11			
Lapidarium	6 Kalkstensvårdar stående vid västra kyrkogårdsgården.			En gravstenavbruten.
	Borttagna gravvårdar			

1	Stående medelhög gravvård av granit med vinkelbrutet krön, slätpolerad inskriftstavla i relief med inhuggen inskription. Infälld rund tavla av porslin med motivet Thorvaldens "Natten".	Minne åt Åboen Simon Jöns hustru Else Olsdotter f.d. 23/9 1802 D. d. 13/12 1873	Borttagen från gravplats. Står intill ekonomibyggnadens östra sida.	Tidstypisk gravvård med hög ålder, hantverksmässigt tillverkad. Stenen kan höra samman med 2, kanske kommer de från samma familjegravplats.
2	Stående medelhög gravvård av granit med vinkelbrutet krön, slätpolerad inskriftstavla i relief med inhuggen inskription. Infälld rund tavla av porslin med motivet Thorvaldsens "Dagen"	Landtbrukaren Lars Simonssons hustru Elna Andersson * D. 12/1 1833 † D. 25/5 1874, Ps 490	Borttagen från gravplats. Står intill ekonomibyggnadens östra sida.	Tidstypisk gravvård med hög ålder, hantverksmässigt tillverkad. Stenen kan höra samman med 1, kanske kommer de från samma familjegravplats.
3	Medelhög stående gravvård av sandsten med upphöjt mittparti med avbrutet krönkors. Infälld inskriftstavla av marmor.	Minne Öfver Landtbrukaren Per Andersson, * I Sallerup 13/11 18(...)† I Uppåkra 7/6 1871 Och hans maka Hanna Svensson * I (...) 1831 † I Uppåkra (...), Joh LV II 25	Borttagen från gravplats. Står intill ekonomibyggnadens östra sida.	Tidstypisk gravvård med hög ålder, hantverksmässigt tillverkad.
4	Medelhög stående gravvård av granit med upphöjt rundat krön. Stenens framsida huggen med ett försänkt inskriptionsfält krönt av en fyrbladig ros i relief. Står på en hög sockel.	Jöns Persson * (...) 1888 (?)† (...) 1908 (?) Hustrun Bengta Jönsson * I Ugglarp (...) 1885 † I Stubbarp (...)	Borttagen från gravplats. Står intill ekonomibyggnadens östra sida.	Tidstypisk gravvård med hög ålder, hantverksmässigt tillverkad. Kan tidigare ha stått på gravplatsen I:17.

Bilaga 2 – Fotobilaga kulturhistoriskt värdefulla gravplatser- och gravvårdar

Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser- och vårdar (se planritning sist i bilagan):

Kv I:1

Kv I:9 E-H

Kv I:12 A-H

Kv I:8 A-H

Kv I: 14 A-H

Kv I:23, (gravplats till v. i bild)

Kv I:25 A-H

Kv I:28 E-H

Kv I:24 A-D (gravplatsen till v. i bild)

Kv I:26 E-H

Kv I: 0 A-H

Kv II:33 E-F

Kv II:34 A-D

Kv II:35 B-D

Kv II:46 A-H

Kv II:41 A-D

Kv III:49 A-D

Kv III: 53 C-D

Kv III:50 E-F↑

Kv III:58 F-H↓

Kv III:60 A-H→

Kv III:57 A-D, 58 A-C Malmrosgraven ↑

Kv III:61 A-B, G-H, 62 D-E

Kv III: 65 G-H

Kv III:64 A-B

Kv III:67 A-D

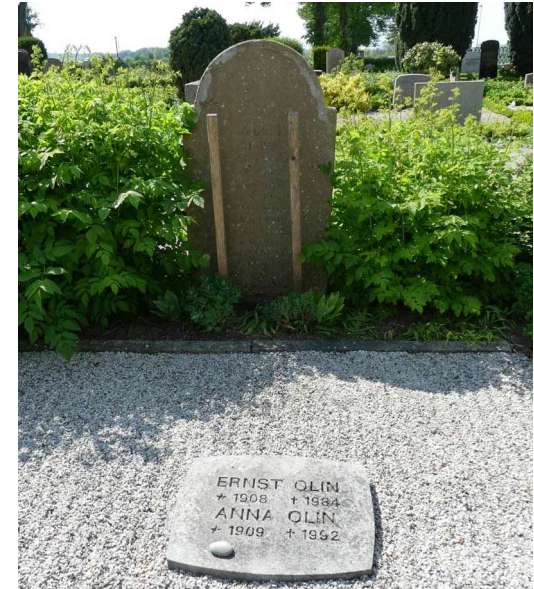
Kv III:67 E-H, 69 A-D

Kv III:70 A-D

Kv III: 76 A-B, E-F

Kv III: 76 C-D, G-H

Kv III: 78 A-D

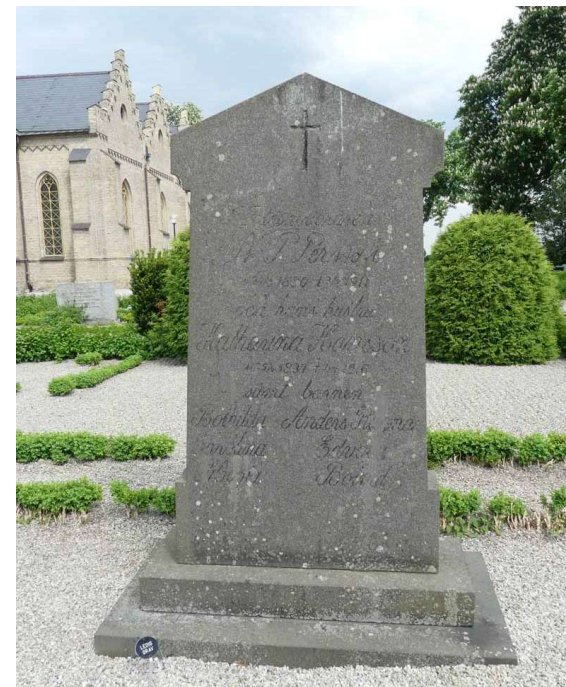
Kv V: 81 E-H

Kv III: 78 F-H

Kv V: 84 E-H

Kv V: 88 E-H

Kv V: 89 E-H

Kv V: 91 A-D

Kv V: 94 A-B, E-F

Kv VI: 102 E-H

Gravplats Kv VI :102 E-H i fonden

Kv VI: 95 A-D

Kv VI: 103 A-H

Kv VI : 105 A-H

Kv VI: 107 A-H

Kv VI: 110 A-H

Kv VI: 106 E-F

Kv VI: 108 E-H

Kv VI: 112 A-H

KV VI: 114: A-H

KV VI: 118 A-H, 120 A-D

KV VI: 130 A-D

KV VI: 116 A-H

KV VI: 126 A-H

KV VI: 129 E-H

Kv VI:130 E-F

Kv VI:135 A-D

Kv VI: 136 A-H

Kv VI:134 E-H

Kv VI: 137 A-H

Kv 139: 4 A-B

Kv 139: 80-82

Kv 139: 29 A-B

Kv 140:1

Kv 140:5

Kv 140:17

Kv 140:32

Kv 140:46

Kv 141:5

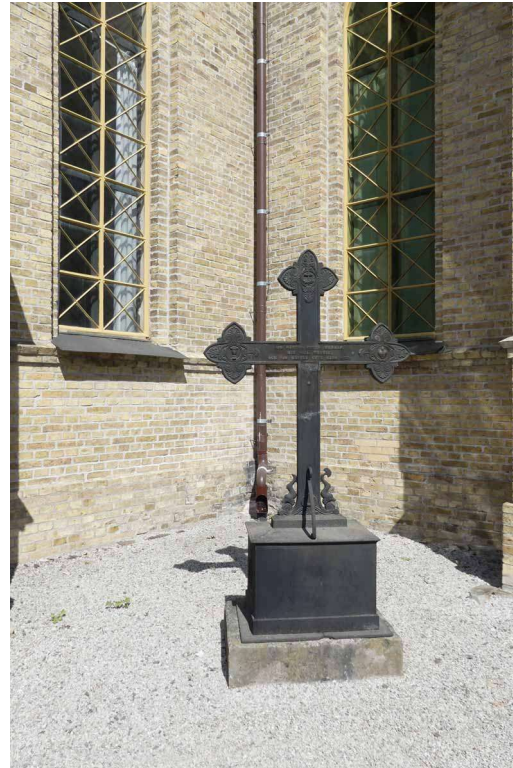
Kv 141:14 (INR 4)

Kv 141:22-25

INR 2-3 (Inom Kv 141)

INR 5, intill kyrkans sydöstra hörn

INR 4 se Kv 141:14

INR 1 se Kv 140:1

INR6, vid kyrktornets norra sida

Lapidarium, kg västra sida. Saknar nummer

Lapidarium kg västra sida. Gravstenar numrerade INR 7-11

Borttagen sten 1

Borttagen sten 2

Borttagen sten 3

Borttagen sten 4

Regionmuseets E-rapportserie 2018

Kulturmiljö

1. Eppingska lusthuset, Helsingborg, AM, Anna Rabow, 2016-2017
2. Billeberga kyrkogård, Billeberga sn, VP, Rebecca Olsson, Åsa Jakobsson och Tony Svensson, 2018
3. Tirup kyrkogård, Tirup sn, VP, Rebecca Olsson, Åsa Jakobsson och Tony Svensson, 2018
4. Svalöv kyrkogård, VP, Rebecca Olsson, Åsa Jakobsson och Tony Svensson, 2018
5. Konsul Perssons villa – invändig renovering 2016-17, Helsingborg, AM, Maria Sträng, 2018
6. Grevie kyrkogård, VP, Per Holmgren, Åsa Jakobsson, Rebecca Olsson och Brita Tronde, 2018
7. Förslöv kyrkogård, VP, Per Holmgren, Åsa Jakobsson, Rebecca Olsson och Brita Tronde, 2018
8. Ignaberga gamla kyrkogård, VP, Rebecca Olsson, 2018
9. Ignaberga nya kyrkogård, VP, Rebecca Olsson, 2018
10. Kullen Östra 46, fd Frälsningsarméns hus, Helsingborg, AF, Maria Sträng, 2018
11. Bergengrenska trädgården, Simrishamn, AM, Rebecca Olsson, 2018
12. Näsums kyrka – utvändig renovering, Näsund sn, AM, Linn Ljunggren, 2017
13. Ballingstorpsparken – omtäckning av sti, Kviinge sn, AM, Emelie Petersson, 2018
14. Helsingborgs Rådhus – ny fasadbelysning, Helsingborg, AM, Maria Sträng, 2017-2018
15. Takomläggning på f.d. Riksbankshuset i Kristianstad, AM, Maria Johansson och Emelie Petersson, 2017-2018
16. Muraren 10 Parkvillan, Hässleholms sn, KA, Maja Jannerling och Helene Stalin Åkesson, 2018
17. Stoby gamla kyrkogård, Stoby sn, VP, Linn Ljunggren, 2018
18. Kärran Norra 22, Östra magasinbyggnaden, Helsingborg, AF, Maria Sträng, 2018
19. Burlövs prästgård – byte av port och dörrar, Burlöv sn, AM, Anna Rabow, 2018
20. Västra Broby kyrka – ny textilförvaring, V Broby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2016-2018
21. Munka Ljungby kyrka – nya innerfönster, Munka Ljungby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2017-2018
22. Uppåkra kyrkogård, Uppåkra sn, VP, Kerstin Börjesson och Åsa Jakobsson, 2018